DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO POMORSKIEGO

Rok XI — TORUŃ, dnia 1 listopada 1948 r. — Nr 9

TREŚĆ:

Część urzędowa

Poz. 165

DEKRET

z dnia 15 września 1948 r.

o uposażeniu nauczycieli szkół państwowych i publicznych.

(przedruk z Dz.U.R.P. z r. 1948, nr 44 poz. 313)

Na podstawie art. 4 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy z dnia 25 czerwca 1948 r. o upoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 223) — Rada Ministrów postanawia, a Rada Państwa zatwierdza, co następuje:

Art. 1. 1. Dekret niniejszy normuje uposażenie podległych Ministrowi Oświaty nauczycieli szkół państwowych i publicznych, wycho-

wawców państwowych zakładów opiekuńczo-wychowawczych, wychowawczyń przedszkoli, nauczycieli zawodu i asystentów w szkołach zawodowych.

2. Przepisom niniejszego dekretu nie podlegają pracownicy nauki objęci dekretem z dnia 7 kwietnia 1948 r. o uposażeniu państwowych pracowników nauki (Dz. U.R.P. Nr 20, poz.137)

Art. 2. Ustanawia się 7 grup uposażenia zasadniczego według następującej tabeli:

Grupa uposażenia	Kwota uposażenia miesięcznego w zł
1	11.000
2	9.000
3	7.800
4	7.100
5	6.600
6	6.300
7	6.000

Art. 3. Rada Ministrów ustali zasady zaszeregowania osób, wymienionych w art. 1 ust. 1, do grup uposażenia, wyszczególnionych w art. 2, oraz zasady automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia.

Art. 4. Rada Ministrów może przyznać nauczycielom dodatki uzasadnione warunkami lokalnymi.

Art. 5. 1 Nauczycielom mianowanym na stanowiska kierownicze w szkołach i zakładach przyznaje się dodatek funkcyjny. Przepis ten stosuje się także do osób pełniących obowiązki przywiązane do stanowisk kierowniczych.

2. Można otrzymywać równocześnie tylko jeden dodatek funkcyjny, zaś w razie zbiegu tytułów do dwóch lub więcej dodatków funkcyjnych służy uprawnionemu prawo wyboru.

3. Dodatek funkcyjny nie przysługuje osobom, pozostającym w stanie nieczynnym, na urlopie bezpłatnym, zawieszonym w pełnieniu służby oraz za okres przekraczający dwa miesiące niepełnienia z innych powodów obowiązków, do których przywiązany jest dodatek funkcyjny.

4. Osobom pełniącym obowiązki przywiązane do stanowisk kierowniczych nie przysługuje dodatek funkcyjny na czas pobierania tegoż dodatku przez osoby mianowane na stanowiska keirownicze.

5. Stanowiska kierownicze oraz wysokość dodatku funkcyjnego określi rozporządzenie Rady Ministrów.

Art. 6. Rada Ministrów może przyznać nauczycielom dodatki służbowe, uzasadnione szczególnymi właściwościami służby .

Art. 7. 1. Nauczycielowi służy prawo do jednego tylko uposażenia za ogół czynności, połączonych z jego stanowiskiem służbowym.

2. Rada Ministrów określi tryb ustalania dodatkowego wynagrodzenia nauczycieli za pracę w godzinach nadliczbowych i za czynności dodatkowe w szkole.

Art. 8. Nauczyciele mogą otrzymywać zasiłki, a za szczególnie wydajną pracę nagrody pieniężne, na wypłatę których wstawiane będą co roku odpowiednie kwoty do preliminarza budżetowego.

Art. 9. 1. Uposażenie wypłacane na zasadzie niniejszego dekretu wolne jest od państwowego podatku od wynagrodzeń i opłat z tytułu ubezpieczeń społecznych.

2. Przepisy ust. 1 mają analogiczne zastosowanie również i do wynagrodzeń wypłacanych nauczycielom kontraktowym.

3. Wolne są również od państwowego podatku od wynagrodzeń zasiłki i nagrody pieniężne przewidziane w art. 8 oraz wynagrozdenia za pracę w godzinach nadliczbowych i za czynności dodatkowe w szkole.

Art. 10. W razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na nowe miejsce służbowe, przysługują nauczycielowi należności na zasadach przewidzianych dla funkcjonariuszów państwowych przy uwzględnieniu przepisów niniejszego dekretu.

Art. 11. W sprawach mieszkań służbowych, pomocy lekarskiej, ulgowych przejazdów państwowymi środkami komunikacyjnymi, powstania i wygaśnięcia prawa do uposażenia, uposażenia w okresie pełnienia służby wojskowej, przebywania w niewoli lub zaginięcia, potrąceń z uposażenia, zwrotu kosztów pogrzebu, terminu płatności uposażenia, dodatku rodzinnego oraz przedawnienia roszczeń z tytułu uposażenia mają zastosowanie przepisy odnoszące się do funkcjonariuszów państwowych.

Art. 12. Uposażenie zasadnicze nauczycieli, pobierających uposażenie według dotychczasowej grupy IV, wyrównuje się do kwoty 14.000 złotych miesięcznie.

Art. 13. Podstawę wymiaru zaopatrzenia emerytalnego osób objętych niniejszym dekretem stanowi uposażenie zasadnicze określone rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663) z późniejszymi zmianami.

Art. 14. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Oświaty i Ministrowi Skarbu .

Art. 15. 1. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1948 r.

2. Z dniem tym traci moc obowiązującą rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjo-

nariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 86, poz 663) z późniejszymi zmianami w zakresie unormowanym niniejszym dekretem.

Prezydent Rzeczypospolitej:
B o l e s ł a w B i e r u t

Prezes Rady Ministrów:
J ó z e f C y r a n k i e w i c z

Minister Oświaty:
S t a n i s ł a w S k r z e s z e w s k i

Minister Skarbu:
K o n s t a t y D ą b r o w s k i

Poz. 166

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW
z dnia 15 września 1948 r.

(przedruk z Dz. U.R.P. z r. 1948 Nr 44, poz.322)

o zasadach zaszeregowania i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych nauczycieli oraz o trybie ustalania dodatkowego wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych i za czynności dodatkowe nauczycieli.

Na podstawie art. 3, 4, 5 ust. 5, 6 i 7 ust. 2 dekretu z dnia 15 września 1948 r. o uposażeniu nauczycieli szkół państwowych i publicznych (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 313) zarządza się, co następuje:

P r z e p i s y w s t ę p n e

§ 1. Przepisom niniejszego rozporządzenia podlegają pozostający na etacie Państwa nauczyciele i wychowawcy szkół i zakładów państwowych i publicznych oraz nauczyciele zawodu i asystenci szkół zawodowych.

§ 2. 1. Grupami uposażenia w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są grupy uposażenia zasadniczego, ustanowione w art. 2 dekretu z dnia 15 września 1948 r. o uposażeniu nauczycieli szkół państwowych i publicznych (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 313).

2. Przez dotychczasową grupę uposażenia należy rozumieć grupę uposażenia ustanowioną w art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663).

DZIAŁ I
Zasady zaszeregowania i awans automatyczny nauczycieli.

§ 3. 1. Wychowawczynie przedszkoli, posiadające przepisane kwalifikacje, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 7, po trzech latach służby — grupy 6, po dziewięciu latach służby — grupy 5, po osiemnastu latach służby — grupy 4, wreszcie po dwudziestu siedmiu latach służby — grupy 3.

2. Wychowawczynie przedszkoli, posiadające obok kwalifikacji przepisanych również kwalifikacje do nauczania w szkołach powszechnych, oraz wychowawczynie przedszkoli, posiadające ukończone liceum dla wychowawczyń przedszkoli, otrzymują uposażenie określone w § 6.

3. Wychowawczynie przedszkoli nie posiadające przepisanych kwalifikacji otrzymują uposażenie grupy 7.

§ 4 1. Wychowawcy państwowych domów dziecka, posiadający przepisane kwalifikacje, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 6, po ukończeniu zaś 3 lat służby i po zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego uposażenie grupy 5, po dziewięciu latach służby — grupy 4, po osiemnastu latach służby — grupy 3, wreszcie po dwudziestu siedmiu latach służby mogą być awansowani do grupy 2.

2. Wychowawcy państwowych domów dziecka, nie posiadający przepisanych kwalifikacji, otrzymują uposażenie grupy 7.

§ 5. 1. Kierownicy państwowych domów dziecka, posiadający przepisane kwalifikacje, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 4, po ukończeniu trzech lat służby i zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego — uposażenie grupy 3, po dwunastu latach służby — grupy 2 i po dwudziestu jeden latach służby — grupy 1.

2. Kierownicy państwowych domów dziecka, którym kwalifikacje przyznane zostały w trybie wyjątkowym, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 5, po ukończeniu trzech lat służby i zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego — uposażenie grupy 4, po dwunastu latach służby — grupy 3 i po dwudziestu jeden latach służby — grupy 2.

§ 6. Nauczyciele szkół ogólnokształcących i szkół ćwiczeń, posiadający przepisane dla nauczycieli szkół typu podstawowego kwalifikacje do nauczania, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 6, po ukończeniu trzech lat służby i po uzyskaniu kwalifikacji do ustalenia — uposażenie grupy 5, po dziewięciu latach służby — grupy 4, po osiemnastu latach służby — grupy 3, wreszcie po dwudziestu siedmiu latach służby mogą być awansowani do grupy 2.

§ 7. Nauczyciele szkół ogólnokształcących, szkół ćwiczeń i szkół specjalnych ogólnokształcących, posiadający oprócz kwalifikacyj określonych w § 6 ukończony państwowy wyższy kurs nauczycielski lub równorzędny egzamin zawodowy określony przez Ministra Oświaty otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 6, po trzech latach służby i uzyskaniu kwalifikacyj do ustalenia — uposażenie grupy 5, po dziewięciu latach służby — grupy 4, po piętnastu latach służby — grupy 3, wreszcie po dwudziestu czterech latach służby — grupy 2.

§ 8. Nauczyciele szkół ogólnokształcących, szkół ćwiczeń oraz szkół specjalnych ogólnokształcących, posiadający oprócz kwalifikacyj określonych w § 6 ukończone Państwowe Pedagogium, Państwowy Instytut Robót Ręcznych, Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, Instytut Wychowania Fizycznego, Konserwatorium Muzyczne (Wydział Nauczycielski) lub jeden z zakładów równorzędnych określonych przez Ministra Oświaty, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 5, po trzech latach służby i uzyskaniu kwalifikacyj do ustalenia — uposażenie grupy 4, po dziesięciu latach służby — grupy 3, po osiemnastu latach służby — grupy 2, wreszcie po dwudziestu siedmiu latach służby mogą być awansowani do grupy 1.

§ 9. Nauczyciele szkół ogólnokształcących, szkół ćwiczeń oraz szkół specjalnych ogólnokształcących, posiadający oprócz kwalifikacyj określonych w § 6 zakończone przepisanymi egzaminami studia wyższe, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 4, a po ukończeniu trzech lat służby i uzyskaniu kwalifikacyj do ustalenia — uposażenie ustalone w § 10.

§ 10. Nauczyciele szkół ogólnokształcących oraz zakładów kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli, posiadający kwalifikacje przewidziane ustawą z dnia 26 września 1922r. (Dz. U. R. P. Nr 90, poz. 828) wraz z późniejszymi zmianami — z wyjątkiem nauczycieli rysunków, prac ręcznych, śpiewu i muzyki oraz wychowania fizycznego, nie mających matury licealnej (gimnazjalnej dawnego typu lub seminarialnej) i ukończonych conajmniej dwuletnich specjalnych kursów zawodowych, otrzymują przy mianowaniu uposażenie grupy 4, po trzech latach służby — grupy 3, po dwunastu latach służby — grupy 2 i po dwudziestu jeden latach służby — grupy 1.

§ 11. Nauczyciele szkół ogólnokształcących oraz zakładów kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli, posiadający kwalifikacje przewidziane ustawą z dnia 26 września 1922r. (Dz. U. R. P. Nr 90, poz. 828) z późniejszymi zmianami, a nauczający rysunków, prac ręcznych, śpiewu i muzyki oraz wychowania fizycznego i nie mający matury licealnej (gimnazjalnej dawnego typu lub seminarialnej) i ukończonych, co najmniej dwuletnich specjalnych kursów zawodowych, otrzymują uposażenie określone w § 8.

§ 12. 1. Niekwalifikowani nauczyciele szkół ogólnokształcących otrzymują uposażenie grupy 6, a jeżeli uczą w szkołach ogólnokształcących stopnia licealnego — uposażenia grupy 5.

2. Niekwalifikowani nauczyciele szkół ogólnokształcących oraz zakładów kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli, posiadający zakończone przepisanymi egzaminami studia wyższe, otrzymują uposażenie grupy 4.

3. Niekwalifikowani nauczyciele zakładów kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli otrzymują uposażenie grupy 5.

4. Minister Oświaty określi szkoły i zakłady oraz egzaminy, których ukończenie lub złożenie stanowi dowód posiadania studiów wyższych w rozumieniu niniejszego rozporządzenia.

§ 13. 1. Kwalifikowani nauczyciele niższych szkół zawodowych otrzymują uposażenie określone w § 7.

2. Kwalifikowani nauczyciele niższych szkół zawodowych, posiadający ukończone Państwowe Pedagogium, Państwowy Instytut Robót Ręcznych, Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, Instytut Wychowania Fizycznego, Konserwatorium Muzyczne (Wydział Nauczycielski), Seminarium Gospodarcze w Snopkowie w latach od 1925 do 1926 lub Prywatną Szkołę Gospodarczą Żeńską w Snopkowie Towarzystwa Gospodarczego Wykształcenia we Lwowie od roku 1936 albo inny zakład określony przez Ministra Oświaty otrzymują uposażenie określone w § 8.

3. Kwalifikowani nauczyciele niższych szkół zawodowych, posiadający zakończone przepisanymi egzaminami studia wyższe, otrzymują uposażenie określone w § 10.

§ 14. 1. Kwalifikowani nauczyciele państwowych i publicznych średnich szkół zawodowych, posiadający zakończone przepisanymi egzaminami studia wyższe, otrzymują uposażenie określone w § 10.

2. Kwalifikowani nauczyciele państwowych i publicznych średnich szkół zawodowych, nie posiadający studiów wyższych, otrzymują uposażenie określone w § 8.

§ 15. 1. Niekwalifikowani nauczyciele niższych szkół zawodowych otrzymują uposażenie grupy 6, a jeżeli posiadają zakończone przepisanymi egzaminami studia wyższe — grupy 4.

2. Niekwalifikowani nauczyciele państwowych i publicznych średnich szkół zawodowych, posiadający studia wyższe zakończone przepisanymi egzaminami, otrzymują uposażenie grupy 4.

3. Niekwalifikowani nauczyciele państwowych i publicznych średnich szkół zawodowych otrzymują uposażenie grupy 5.

§ 16. 1. Kwalifikowani asystenci i nauczyciele zawodu w szkołach zawodowych otrzymują przy mianowaniu uposażenia grupy 5, po dziewięciu latach służby — grupy 4, po piętnastu latach służby — grupy 3, wreszcie po dwudziestu czterech latach służby — grupy 2.

2. Niekwalifikowani asystenci i nauczyciele zawodu w szkołach zawodowych otrzymują uposażenie grupy 5.

§ 17. Wymiar uposażenia i zasady automatycznego przechodzenia do wyższych grup uposa-

żenia wychowawców (czyń) internatów i burs oraz zakładów opiekuńczo-wychowawczych jak również nauczycieli oraz pomocniczych sił nauczycielskich, nie wymienionych w rozporządzeniu niniejszym, określi Minister Oświaty w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 18. Nauczyciel przeniesiony ze względów organizacyjnych do szkoły innego typu otrzymuje uposaeżnie zasadnicze i awansuje w innej szkole według zasad, jakie miały do niego zastosowanie w szkole poprzedniego typu, chyba, że przeniesienie to stwarza warunki korzystniejszego awansu.

§ 19. 1. Urzędnicy administracji szkolnej, przeniesieni do służby nauczycielskiej i wychowawczej, otrzymują odpowiednią grupę uposażenia, przewidzianą dla nauczycieli przy uwzględnieniu zasad zawartych w § 32 dopóty, dopóki nie przejdą automatycznie do wyższej grupy uposażenia, przy czym lata pracy w administracji szkolnej liczą im się do lat służby nauczycielskiej (wychowawczej).

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy tych urzędników administracji szkolnej, którzy ustępują ze stnowiska na żądanie organów kontroli społecznej. Do wymiaru uposażenia jednak będą policzone lata pracy w administracji szkolnej jak lata służby nauczycielskiej.

§ 20. W razie bezpośredniego przejścia ze służby nauczycielskiej do służby w administracji szkolnej w drodze mianowania lub przeniesienia nauczyciel zachowuje w czasie tej służby prawo do awansu automatycznego, jaki by mu przysługiwał przy pozostawaniu w służbie nauczycielskiej. Nie wyklucza to jednak możności wcześniejszego awansowania go do wyższej grupy uposażenia na podstawie przepisów o państwowej służbie cywilnej.

§ 21. Przesunięcie do wyższej grupy uposażenia w drodze awansu automatycznego następuje w dniu 1 stycznia lub 1 lipca po ziszczeniu się przepisanych warunków.

§ 22. Dyrektorzy i kierownicy szkół oraz zakładów otrzymują uposażenie i awansują do wyższych grup uposażenia na zasadach przewidzianych dla nauczycieli szkół (wychwawców domów dziecka) przez nich kierowanych z tym, że przy obliczaniu lat służby należy ich służbę w charakterze dyrektora lub kierownika liczyć jako służbę nauczycielską.

Dział II
Dodatki do uposażenia.

§ 23. 1. Nauczycielom pełniącym służbę w m. st. Warszawy przyznaje się dodatek lokalny w następującej wysokości:

w grupie uposażenia	miesięcznie złotych
1	650
2	580
3	500
4	450
5	400
6	380
7	350

2. Dodatek lokalny nauczycieli, wymienionych w ust. 1, a pobierających uposażenie według dotychczasowej grupy IV, wyrównuje się do kwoty 750 zł miesięcznie.

§ 24. 1. Nauczycielom pełniącym służbę na obszarze miasta i powiatu Gdańska, miasta Gdyni, powiatu morskiego, Ziem Odzyskanych z wyjątkiem powiatu gliwickiego, bytomskiego i zabrskiego przyznaje się dodatek lokalny w następującej wysokości:

w grupie uposażenia	miesięcznie złotych
1	1400
2	1250
3	1100
4	950
5	850
6	800
7	750

2. Dodatek lokalny nauczycieli, wymienionych w ust. 1, a pobierających uposażenie według dotychczasowej grupy IV, wyrównuje się do kwoty 1.700 zł miesięcznie.

§ 25. 1. Nauczycielom mianowanym na niżej wymienione stanowiska przysługują następujące dodatki funkcyjne:

1) Dyrektor Państwowego Instytutu Robót Ręcznych, Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej 6.000 zł
2) Dyrektor Wyższego Kursu Nauczycielskiego Liceum Pedagogicznego oraz Szkoły Zawodowej ponad 10 oddziałów 5.000 zł
3) Dyrektor szkoły ogólnokształcącej stopnia licealnego, Dyrektor szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego i licealnego, Dyrektor szkoły zawodowej od 5 do 10 oddz. 4.000 zł
4) Dyrektor szkoły zawodowej do 4 oddz. 2.600 zł
5) Kierownik szkoły ogólnokształcącej typu podstawowego (szkoły ćwiczeń) 7 klasowej oraz Kierownik szkoły specjalnej 2.400 zł
6) Kierownik zakładu opiekuńczo-wychowawczego 2.000 zł
7) Kierownik wydziału i kierownik warsztatu w szkole zawodowej 1.100 — 2.300 zł
8) Kierownik szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego (szkoły ćwiczeń) o 4,5 lub 6 nauczycielach 1.800 zł
9) Kierownik szkoły zawodowej wchodzącej w skład zakładu zbiorczego 1.700 zł
10) Kierownik szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego o 2 i 3 nauczycielach 1.400 zł
11) Kierowniczka przedszkola i nauczyciel kierujący w szkole ogólnokształcącej stopnia podstawowego 1.000 zł

2. Stawki dodatków wymienionych w pkt. 7 ust. 1 ustala dla poszczególnych osób Minister Oświaty.

§ 26. 1. Nauczycielom niżej wymienionych szkół i zakładów przysługuje dodatek służbowy w następującej wysokości:

a) kwalifikowanym nauczycielom zakładów kształcenia nauczycieli (wychowawczyń przedszkoli) 3.000 zł
b) nauczycielom szkół zawodowych, posiadającym przepisane kwalifikacje zawodowe lub ukończone studia wyższe oraz kwalifikowanym nauczycielom szkół i zakładów specjalnych 2.500 zł
c) nauczycielom zakładów kształcenia nauczycieli (wychowawczyń przedszkoli), szkół zawodowych, szkół i zakładów specjalnych, nie wymienionych w pkt. a) i b), oraz nauczycielom zawodu i asystentom w szkołach zawodowych 1.600 zł
d) kwalifikowanym nauczycielom szkół i przedszkoli ćwiczeń 1.200 zł
e) nauczycielom zakładów kształcenia nauczycieli (wychowawczyń przedszkoli), nauczycielom i nauczycielom zawodu w szkołach zawodowych oraz nauczycielom szkół ogólnokształcących stopnia licealnego i szkół specjalnych (zakładów specjalnych), uznanym przez Ministra Oświaty za wybitnych pedagogów lub specjalistów 5.000 zł

2. Liczba osób objętych dodatkiem, przewidzianym w pkt. e ust. 1 niniejszego paragrafu, ustala Minister Oświaty w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

§ 27. W razie bezpośredniego przejścia nauczyciela ze służby nauczycielskiej do służby w kuratorium zachowuje on w czasie tej służby prawo do dodatku służbowego posiadanego w służbie nauczycielskiej.

§ 28. 1. Można pobierać tylko jeden dodatek służbowy.

2. Przepis art. 5 ust. 3 dekretu z dnia 15 września 1948 r. o uposażeniu nauczycieli szkół państwowych i publicznych (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 313) stosuje się również do dodatków służbowych.

§ 29. 1. Za nauczanie i prowadzenie zajęć wychowawczych w godzinach nadliczbowych w szkołach i zakładach oraz za sprawowanie opieki wychowawczej nad klasą, pracownią, (gabinetem), biblioteką lub organizacją uczniowską w szkole, za pracę w komisjach rejonowych, za czynności związane z zarządem internatów lub czynności wychowawców młodzieży w internatach i bursach, nauczycielom i wychowawcom (dyrektorom i kierownikom) szkół i zakładów publicznych lub państwowych przysługuje specjalne wynagrodzenie w wysokości i na zasadach określonych przez Ministra Oświaty w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

2. Należności określone w niniejszym paragrafie płatne są z dołu.

Dział III

Przepisy przejściowe i końcowe.

§ 30. 1. Przy wymiarze uposażenia nauczycieli oraz urzędników, wymienionych w § 20 niniejszego rozporządzenia, zaliczą władze szkolne, wyznaczone przez Ministra Oświaty, do czasu służby czas udowodnionej pracy nauczycielskiej w szkolnictwie polskim jawnym na terenach okupowanych lub za granicą. Okres pracy w wymiarze co najmniej 14 godzin tygodniowo podlega zaliczeniu w całości, okres zaś pracy w wymiarze poniżej 14 godzin tygodniowo w połowie. Władze szkolne mogą zarządzić zbadanie pracy nauczyciela w okresie okupacji przez komisję weryfikacyjną.

2. O zaliczalności okresu wojennego we wszystkich innych przypadkach odnoszących się do osób wymienionych w ust. 1 decydują komisje weryfikacyjne powołane przez Ministra Oświaty, który ustali ich skład i kompetencje, jako też zasady zaliczalności. Minister Oświaty może ustalić przypadki, w których okres ten zaliczony będzie tylko w części. Minister Oświaty może również zarządzić w przypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących zaliczenie okresu wojennego lub jego części, a zwłaszcza czasu pracy w zorganizowanym tajnym nauczaniu w wymiarze wyższym niż pojedyńczy, nie wyższym wszakże niż podwójny.

3. Przepisów paragrafu niniejszego nie stosuje się do tych nauczycieli, którzy bez ważnych powodów nie zgłosili się w terminie ustalonym przez Ministra Oświaty do objęcia służby w szkolnictwie państwowym lub publicznym lub którzy do tej służby nie zostali przyjęci.

§ 31. Zaszeregowania do nowych grup uposażenia nauczycieli pozostających w służbie w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia dokonuje właściwa władza szkolna z ważnością od dnia 1 września 1948 r.

§ 32. Nauczyciele, pozostający w służbie w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia zostają przeszeregownai do nowych grup uposażenia według niżej podanych zasad:

pobierający dotychczasowe uposażenie

grupy XI	— otrzymują grupę 7
grupy X	— otrzymują grupę 6
grupy IX	— otrzymują grupę 5
grupy VIII	— otrzymują grupę 4
grupy VII	— otrzymują grupę 3
grupy VI	— otrzymują grupę 2
grupy V i IV	— otrzymują grupę 1

§ 33. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Oświaty i Ministrowi Skarbu.

§ 34. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1948 r. Z dniem tym traci moc obowiązującą: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 102, poz. 781) wraz z późniejszymi zmianami oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1947 r. o specjalnym dodatku nauczycielskim (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 47), a to w odniesieniu do osób, których uposażenie zostało uregulowane dekretem z dnia 15 września 1948 r. o uposażeniu nauczycieli szkół państwowych i publicznych (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 313).

Prezes Rady Ministrów
JÓZEF CYRANKIEWICZ
Minister Oświaty
STANISŁAW SKRZESZEWSKI
Minister Skarbu
KONSTANTY DĄBROWSKI

Poz. 167

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO OŚWIATY

OKÓLNIK Nr 23

z dnia 28. IX. 1948 r. (Nr. GM/Prez.-5685/48).
w sprawie akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy.

Odbudowa Warszawy jest sprawą honoru całego Narodu i prestiżu Państwa. Nakazem staje się konieczność wykazania światu niezłomnej woli samodzielnego dźwigania z gruzów naszej bohaterskiej Stolicy oraz zdolności osiągania wielkich wyników twórczej pracy pokojowej w najtrudniejszych nawet warunkach.

W ogólnonarodowym dziele odbudowy zagospodarowania i unowocześnienia Stolicy musi wziąć jak najszerszy udział cała ucząca się młodzież szkół wszystkich typów i wszystkich stopni organizacyjnych.

Obowiązkiem kierowników poszczególnych zakładów naukowych jest wciągnięcie całej uczącej się młodzieży do zorganizowanej akcji na rzecz odbudowy Warszawy, kierowanie tą akcją i nadzorowanie jej, by prowadzona była według ustalonych zasad i z należytym wynikiem.

Naczelną zasadę w całej społecznej akcji gromadzenia środków materialnych na rzecz odbudowy Warszawy jest dążenie do osiągnięcia powszechności i stałości dobrowolnych świadczeń na rzecz Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy (SFOS).

Celem ujęcia akcji na rzecz odbudowy Warszawy na terenie szkół w jednolite formy organizacyjne dla nadania tej akcji możliwie największej intensywności, w porozumieniu ze Społecznym Funduszem Odbudowy Stolicy, zarządzam co następuje:

1

Powołany w ub. roku przy Ministerstwie Oświaty Komitet Szkolny Odbudowy Warszawy otrzymuje nazwę „Ogólnopolski Szkolny Komitet Odbudowy Warszawy" i jako taki stanowi centralny, ogólnopaństwowy organ dla szkolnej akcji na rzecz odbudowy Warszawy, prowadzonej przez Stowarzyszenie wyższej użyteczności: „Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy".

2

Zadaniem Ogólnopolskiego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy jest:

a) nadzór nad prowadzoną na terenie szkół akcją zbiórkową na rzecz odbudowy Warszawy oraz ustalenie dla niej zasad i form organizacyjnych,

b) ścisła współpraca ze Społecznym Funduszem Odbudowy Stolicy w zakresie planowania zbiórkowej i propagandowej akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy, tak by akcja ta harmonizowała z akcją ogólnopolską prowadzoną przez SFOS,

c) koordynowanie działalności Wojewódzkich i Powiatowych Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy,

d) prowadzenie ewidencji i statystyki wyników akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy oraz stawianie wniosków do dysponującej funduszami SFOS-NRÓW w sprawie sposobu zużycia zebranych z tej akcji sum (odbudowa burs, szkół i t. d.).

3

Wszelka akcja prowadzona na terenie szkół na rzecz odbudowy Warszawy musi uprzednio być uzgodnioną lub mieścić się w planie pracy zatwierdzonym przez OSKOW lub jego terenowe odpowiedniki: Wojewódzkie i Powiatowe Szkolne Komitety Odbudowy Warszawy.

4

Przewodniczącym OSKOW jest podsekretarz stanu w Ministerstwie Oświaty, jego zastępcami — Rektor Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiciel Związku Nauczycielstwa Polskiego i przedstawiciel Zarządu Głównego TBS-RP, członkami przedstawiciele organizacji młodzieżowych działających na terenie szkoły, jak ZMP, ZHP, Spółdzielni Uczniowskich i in. po jednym z każdej, z tym, że każda z wymienionych organizacji wyznacza poza stałym

przedstawicielem również stałego jego zastępcę, który bierze udział w bieżącej pracy OSKOW w wypadku niemożności pełnienia tych czynności przez stałego przedstawiciela swojej organizacji, OSKOW wyłania stale urzędujące Prezydium, które prowadzi prace wykonawcze związane z realizacją programu pracy OSKOW. W posiedzeniach uczestniczy również przedstawiciel sekretariatu Gen. SFOS.

5

Posiedzenia OSKOW zwoływane są według uznania Przewodniczącego lub uchwały członków Komitetu, nie rzadziej jednak niż co kwartał. Doroczne sprawozdawcze posiedzenie OSKOW odbywa się z udziałem przewodniczących wojewódzkich Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy.

6

Władze administracji szkolnej powinny udzielić wszelkiej pomocy i poparcia działalności wojewódzkich i powiatowych Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy oraz Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę".

7

Kuratorzy Okręgów Szkolnych powołują przewodniczących wojewódzkich Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy, Inspektorzy Szkolni zaś przewodniczących powiatowych Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy. Wymienione Komitety działają na podstawie zatwierdzonych dla nich regulaminów (zał. nr 1, 2 i 3).

Wojewódzkie i Powiatowe Szkolne Komitety Odbudowy Warszawy powinny być zorganizowane w terminie jak najszybszym i tak prowadzić działalność, aby zapewnić jak najszerszy udział młodzieży szkolnej w świadczeniach na rzecz odbudowy Warszawy, w szczególności zaś w każdorocznej zbiórce wrześniowej i innych imprezach „Miesiącach Odbudowy Warszawy".

8

Prace związane z prowadzeniem sekretariatu Wojewódzkich Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy przejmują na podstawie uzgodnionego stanowiska Zarządu Głównego TBS-RP Naczelnej Rady Odbudowy Warszawy, Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy i Ministerstwa Oświaty Oddziały Wojewódzkie TBS.

9

Kierownicy Szkół Powszechnych oraz Dyrekcje Gimnazjów i Liceów uwzględnią w programach nauczania oraz tematach egzaminacyjnych zagadnienia związane z odbudową Warszawy. Należy położyć duży nacisk na omawianie osiągnięć uzyskanych z sum społecznych zebranych na odbudowę Warszawy ze specjalnym rozwinięciem tematu odbudowy burs, szkół i wyższych uczelni.

10

Przeznaczona do szerokiej akcji popularyzacyjnej „Biblioteka Odczytowa Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy" oraz wydawany przez Naczelną Radę Odbudowy m. st. Warszawy tygodnik ilustrowany „Stolica" zalecone zostają do bibliotek szkolnych.

Zał. 3

Za Ministra Oświaty
(W. Garncarzyk)
Podsekretarz Stanu

Kuratorium
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Dnia 18 października 1948 r.
Nr O-44480/48

Podając treść powyższego okólnika do wiadomości zachęcam ogół nauczycielstwa i młodzież szkolną w Okręgu do jak najofiarniejszej pracy na terenie szkół na rzecz Odbudowy Warszawy. Obowiązku Powszechnego W.S.K.O.W. powierzam Ob. F. Kozaneckiemu.

(—) Dr CZESŁAW SKOPOWSKI
Kurator Okręgu Szkolnego

Załącznik Nr 1.
do okólnika Ministra Oświaty Nr 23 z dnia 28. IX. 1948 r. GM/Prez/5685/48
w sprawie akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy.

R E G U L A M I N

Wojewódzkiego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy.

1

Wojewódzki Szkolny Komitet Odbudowy Warszawy (WSKOW) jest organem terenowym Ogólnopolskiego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy (OSKOW) na obszarze województwa.

W zakresie akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy WSKOW działa na podstawie okólnika Ministra Oświaty Nr 23 z dnia 28. IX. 1948 r. GM/Prez/5685-48 i niniejszego regulaminu tymże okólnikiem zatwierdzonego i realizuje program pracy uzgodniony każdorazowo z właściwym Wojewódzkim Obywatelskim Komitetem Odbudowy Warszawy.

2

Zadaniem WSKOW jest:

a) organizowanie we wszystkich powiatach województwa Pow. Szkolnych Komitetów Odbudowy Warszawy (PSKOW) a po przez te Komitety Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę",
b) nadzorowanie całokształtu akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy w swoim Okręgu Szkolnym,
c) organizowanie okresowych konferencji przedstawicieli PSKOW, mającyh na celu stałe aktywizowanie i pogłębianie pracy Komitetów i Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę",

d) składanie kwartalnych sprawozdań dla OSKOW,
e) prowadzenie ewidencji wyników akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy na terenie swego Okręgu Szkolnego.

Akcja szkolna powinna objąć wszystką młodzież Okręgu Szkolnego, grupującą się w szkołach wszelkich typów i wszystkich stopni organizacyjnych, w różnych formach oświaty i kultury dorosłych i td.. oraz szkolnych organizacjach młodzieżowych zgodnie z ustalonym i uzgodnionym programem pracy Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Warszawy i WSKOW każdego województwa.

3.

Przewodniczącym WSKOW jest Kurator Okręgu Szkolnego, względnie wyznaczona przezeń osoba, pełniąca te czynności w jego imieniu.

Do Prezydium Komitetu wchodzą poza tym:
a) powołany przez OSKOW przedstawiciel uczelni akademickiej z terenu danego Okręgu Szkolnego,
b) przedstawiciel Związku Nauczycielstwa Polskiego,
c) przedstawiciel Oddziału Wojewódzkiego TBS.

Członkami Komitetu są:
przedstawiciele organizacji młodzieżowych jak ZMP, ZHP, po jednym przedstawicielu z tym, że poza stałym przedstawicielem będzie odrazu wyznaczony stały zastępca.

W posiedzeniach uczestniczy również przedstawiciel Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Warszawy.

4.

Posiedzenia Prezydium WSKOW odbywają się w miarę potrzeby, lecz nie rzadziej, niż raz na kwartał — plenum dwa razy do roku. Poza tym odbywają się doroczne sprawozdawcze zebrania WSKOW z udziałem przewodniczących PSKOW.

5.

Organem wykonawczym WSKOW jest sekretariat, który organizuje i prowadzi przedstawiciel Oddziału Wojewódzkiego TBS RP łącznie z sekretariatem Oddziału Wojewódzkiego TBS-RP.

6.

Delegowany przedstawiciel WSKOW zgodnie z obowiązującymi regulaminami Centralnego Komitetu Odbudowy Warszawy SFOS wchodzi w skład Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego Odbudowy Warszawy, jako dokooptowany członek.

7.

WSKOW działa w ramach budżetu względnie dotacji przyznawanych przez OSKOW z obowiązkiem sprawozdawczości finansowej wobec tegoż.

8.

WSKOW opiniuje i przeprowadza za pośrednictwem PSKOW rozdział materiałów propagandowych dla danego Okręgu Szkolnego, czuwając nad ich najbardziej racjonalnym wykorzystaniem.

9.

WSKOW opracowuje dla danego Okręgu Szkolnego uzgodniony z Wojewódzkim Obywatelskim Komitetem Odbudowy Warszawy, przy uwzględnieniu specyficznych warunków terenu, plan akcji organizacyjnej i propagandowej w szczególności w okresie „Miesiąca Odbudowy Warszawy".

10.

WSKOW robi zestawienie zebranych sum na odbudowę Warszawy, stawia do OSKOW uzgodnione z właściwym Wojewódzkim Komitetem Odbudowy Warszawy, wnioski w sprawie ich przeznaczenia na budowę burs dla młodzieży szkolnej w Warszawie i innych miastach, w których odbudowie współdziała Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy oraz na budowę budynków szkolnych i innych obiektów dla celów oświatowych.

11.

Na zebraniu organizacyjnym WSKOW należy spisać krótki protokoł zebrania organizacyjnego, który wraz z wypełnionym i podpisanym przez organizatorów danego WSKOW niniejszym regulaminem powinien być przesłany każdorazowo do Wojewódzkiego Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Warszawy. Drugi egzemplarz niniejszego regulaminu wypełniony i podpisany powinien być nadesłany do OSKOW przy Ministerstwie Oświaty.

Załącznik Nr 2

do okólnika Ministra Oświaty Nr 23 z dnia 28. IX. 48 r. (GM-Prez/5685/48
w sprawie akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy.

REGULAMIN
Powiatowego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy

1.

Powiatowy Szkolny Komitet Odbudowy Warszawy (PSKOW) jest organem terenowym ogólnopolskiego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy (OSKOW) oraz Wojewódzkiego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy (WSKOW) swego Okręgu Szkolnego i instancją nadzorczą dla wszystkich Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę" na terenie swego powiatu.

PSKOW działa na podstawie okólnika Ministra Oświaty Nr 23, z dnia 28. IX. 1948 r. (GM-Prez/5685/48) i niniejszego regulaminu

tymże okólnikiem zatwierdzonego i realizuje program pracy uzgodnionej każdorazowo z właściwym Powiatowym Obywatelskim Komitetem Odbudowy Warszawy.

2.

Zadaniem PSKOW jest:

a) organizowanie we wszystkich szkołach, świetlicach itp. powiatu Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę" oraz pomocy instrukcyjnej i organizacyjnej w zakresie opracowania ich programów działania we własnym środowisku i na podstawie jego możliwości,

b) nadzorowanie i koordynowanie całokształtu akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy na terenie powiatu,

c) wciągnięcie do tej akcji wszystkich aktywnych czynników społecznych, działających na terenie szkół w celu upowszechnienia akcji „Odbudujemy Warszawę" jak również zapewnienie jej jak największych osiągnięć,

d) organizowanie imprez szkolnych w skali powiatowej,

e) składanie miesięcznych sprawozdań WSKOW odnośnie ilości Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę" ilości członków tychże oraz wyników finansowych akcji szkolnej w powiecie.

3.

Akcja szkolna powinna szczególnie objąć całą młodzież powiatu, grupującą się w szkołach wszelkich typów i wszelkich stopni organizacyjnych w różnych formach oświaty i kultury dorosłych itd. oraz w szkolnych organizacjach młodzieżowych, zgodnie z ustalonym programem pracy Powiatowego Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Warszawy i PSKOW każdego powiatu.

4.

Głównym zadaniem PSKOW jest dążenie do powszechnego udziału młodzieży w społecznej akcji odbudowy Stolicy z tym, że zorganizowanie kół szkolnych we wszystkich zakładach naukowych na terenie powiatu traktowane być powinno jako najpilniejsze zadanie.

5.

Przewodniczącym PSKOW jest Inspektor Szkolny, względnie wyznaczona przezeń osoba pełniąca te czynności w jego imieniu.

Do Prezydium Komitetu ponadto wchodzą:

a) przedstawiciele Związku Nauczycielstwa Polskiego,

b) przedstawiciele Oddziału Powiatowego TBS-RP.

Członkami Komitetu są przedstawiciele organizacji młodzieżowych jak ZMP, ZHP Spółdzielni Uczniowskich po jednym przedstawicielu z tym, że poza stałym przedstawicielem będzie wyznaczony stały zastępca oraz dwóch opiekunów z dwu najliczniejszych Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę". W posiedzeniach PSKOW uczestniczy przedstawiciel Powiatowego Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Warszawy.

6.

Posiedzenia PSKOW odbywają się na początku każdego miesiąca. Doroczne sprawozdawcze posiedzenia odbywają się w miarę możności z udziałem większej liczby opiekunów i przewodniczących Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę" z terenu powiatu.

7.

PSKOW rozprowadza do Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę" wszelkie otrzymane materiały propagandowe, zabezpiecza ich najbardziej racjonalne wykorzystanie, nadzoruje terminowe przelewanie wpływów finansowych Szkolnych Kół na odpowiednie zablokowane konta powiatowego, miejskiego lub gminnego Komitetu Odbudowy m. st. Warszawy z zaznaczeniem na blankiecie przekazu „z akcji szkolnej na odbudowę Warszawy" udziela poszczególnym Kołom Szkolnym „Odbudujemy Warszawę" pomocy organizacyjnej w urządzanych przez nie imprezach, dostarcza Szkolnym Kołom danych o wynikach organizacyjnych i finansowych pozostałych Kół w powiecie, a to celem pobudzenia tychże do współzawodnictwa.

8.

Na zebraniu organizacyjnym Powiatowego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy należy spisać krótki protokół zebrania organizacyjnego, który wraz z wypełnionym i podpisanym przez organizatorów niniejszym regulaminem powinien być przesłany przez Powiatowy Komitet Obywatelski Odbudowy m. st. Warszawy do Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego Odbudowy m. st. Warszawy, drugi egzemplarz niniejszego regulaminu wypełniony i podpisany powinien być nadesłany do WSKOW.

Załącznik Nr 3.

do okólnika Nr 23 z dnia 28. IX. 48 r./GM Prez 5685 Ministra Oświaty w sprawie akcji szkolnej na rzecz Odbudowy Warszawy.

REGULAMIN SZKOLNEGO KOŁA

„Odbudujemy Warszawę"

1. Szkolne Koła „Odbudujemy Warszawę" tworzone są i działają na terenie wszystkich szkół w Polsce dla umożliwienia uczącej się młodzieży wzięcia udziału w społecznej akcji odbudowy zniszczonej przez wroga bohaterskiej Stolicy, szczególnie w zakresie odbudowy burs dla kształcącej się młodzieży i innych obiektów szkolnych oraz oświaty i kultury dorosłych.

2. Szkolne Koła „Odbudujemy Warszawę“ są jednostkami organizacyjnymi stowarzyszenia **„Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy**, w ramach przepisów okólnika Ministra Oświaty Nr 23 z dnia 28. IX. 48 r. „w sprawie akcji na rzecz odbudowy Warszawy“ regulaminów tymże okólnikiem zatwierdzonych oraz zarządzeń Ogólnopolskiego Szkolnego Komitetu Odbudowy Warszawy przy Ministerstwie Oświaty,

3. Zadaniem Szkolnego Koła „Odbudujemy Warszawę“ jest:

a) skupienie w swych szeregach ogółu uczącej się młodzieży danej szkoły oraz dorosłych, skupionych w świetlicach, bibliotekach i innych formach oświaty i kultury dorosłych o ile nie należą do takich Kół w miejscu pracy,

b) uświadomienie członków o znaczeniu Stolicy, o ogromie zniszczeń i konieczności podźwignięcia jej z ruin, zagospodarowania i unowocześnienia solidarnym wysiłkiem wszystkich Polaków,

c) zaznajamianie członków z osiągniętymi już wynikami odbudowy Warszawy oraz oczekującymi na zaspokojenie potrzebami Stolicy w takie urządzenia kulturalne jak bursy dla młodzieży szkolnej z terenu całego kraju, przybywającej do szkół w Warszawie, schroniska wycieczkowe, budynki szkolne i t. d.,

d) pobieranie od członków składek oraz dobrowolnych, choćby najmniejszych lecz stałych ofiar na Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy (SFOS). Wszystkie zebrane przez Koło kwoty na budowę Warszawy powinny być wpłacane na wskazane przez Powiatowy Szkolny Komitet Odbudowy Warszawy (PSKOW) konto — SFOS,

e) organizowanie szkolnych przedstawień, koncertów, zabaw, wystaw i zawodów sportowych i innych imprez, z których dochód przeznaczony będzie na Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy (SFOS),

f) organizowanie pracy młodzieży (jak np. roboty w majątkach zbieranie ziół leczniczych i t. p.) z przeznaczeniem zarobków na odbudowę Stolicy,

g) dostarczanie korespondencji o pracy młodzieży szkolnej na rzecz odbudowy Stolicy do wydawnictw SFOS.

4. Każdy członek Szkolnego Koła „Odbudujemy Warszawę“ ma obowiązek:

a) pomogania Zarządowi w pracy, a tym samym w spełnianiu przez Koło wyznaczonych mu zadań,

b) rozpowszechniania wśród otoczenia idei powszechnych świadczeń na rzecz odbudowy Warszawy,

d) uczestniczenia we wszystkich zebraniach, odczytach i imprezach organizowanych dla pomnożenia funduszów Koła,

e) stałego czytania otrzymanych od Zarządu Koła wydawnictw SFOS o odbudowie Warszawy oraz zaleceń i okólników organizacyjnych.

5. Każdy członek Szkolnego Koła „Odbudujemy Warszawę“ ma prawo:

a) uczestniczenia w zebraniach Koła,
b) wybierania władz Koła,
c) zostania członkiem władz Koła,
d) posiadania legitymacji lub odznaki organizacyjnej,
e) korzystania z ulg w opłatach za wstęp na przedstawienia, koncerty, zabawy i zawody sportowe, organizowane na rzecz odbudowy Warszawy,
f) korzystania ze zniżek przy nabywaniu lub prenumerowaniu wydawnictw Społecznego Funduszu Odbudowy Warszawy.

6. Minimalna składka członkowska wynosi 5 zł miesięcznie dla uczniów szkół powszechnych i średnich, z tym, że powinna być wypłacana w miarę możności z góry za dłuższy okres czasu. Może być uiszczona również w wyższych kwotach miesięcznych.

7. Działające na terenie szkoły organizacje młodzieżowe podejmują zbiorowe uchwały o zapisywaniu się ich członków do Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę“ dla szybszego wciągnięcia wszystkiej młodzieży na terenie szkoły do tej akcji. Członkami Kół powinni być dlatego w pierwszym rzędzie członkowie wszystkich organizacji działających na terenie szkolnym ZMP, ZHP, PTK, Spółdzielni Uczniowskich.

Zarządy Szkolnych Kół „Odbudujemy Warszawę“ są na terenie swoich szkół aktywami akcji szkolnej na rzecz odbudowy Warszawy działającymi w porozumieniu z Zarządami wspomnianych organizacji.

8. Władzami Koła są:

a) Ogólne Zgromadzenie, które odbywa się 2 razy w ciągu roku na początku i przed zakończeniem roku szkolnego,
b) Zarząd składający się z 5 osób: przewodniczącego, jego zastępcy, sekretarza, skarbnika i gospodarza,
c) Komisja Rewizyjna, składająca się z 3 członków,
d) Opiekun Koła, wyznaczony przez Radę Pedagogiczną szkoły.

9. Zarząd i Komisja Rewizyjna wybierani są na ogólnym Zgromadzeniu członków Koła, zwołanym przez Opiekuna Koła na początku roku szkolnego i pełnią swe czynności aż do nowych wyborów. Przed końcem roku szkolnego odbywa się sprawozdawcze Ogólne Zgromadzenie, które omawia wyniki działalności Koła w ciągu roku szkolnego oraz ustala zadania na okres wakacyjny.

10. Do obowiązków Zarządu Koła należy:
1) wykonywanie przy współudziale ogółu członków Koła zadań wymienionych w p. 3.
2) układanie rocznych i miesięcznych planów prac Koła,
3) składanie sprawozdań z działalności na Ogólnym Zgromadzeniu,
4) nadsyłanie do PSKOW korespondencji o działalności Koła przeznaczonej dla wydawnictw SFOS,

W szczególności Zarząd jest odpowiedzialny za:

a) pobieranie składek członkowskich oraz dobrowolnych ofiar i prowadzenie zapisów pobieranych składek i ofiar,
b) ewidencję i rozprowadzania wśród członków otrzymanych wydawnictw,
c) wpłacanie ściśle w określonych terminach miesięcznych, zebranych funduszów na odpowiednie konta SFOS (patrz p. 3),
d) organizowanie imprez według wskazówek Opiekuna Koła oraz współudział w imprezach, organizowanych przez miejscowy Komitet Odbudowy Warszawy,
e) dopilnowanie, by wszyscy członkowie Koła brali czynny udział w jego pracach i wywiązywali się z powierzonych im zadań.

11. Do obowiązków Komisji Rewizyjnej należy:
a) sprawdzanie czy składki członkowskie regularnie są wpłacane i pobierane przez Zarząd,
b) sprawdzanie, czy wszelkie wpływy są należycie kwitowane i wciągnięte do zapisów,
c) dopilnowanie, by zebrane fundusze były terminowo wpłacane przez Zarząd na odpowiednie konto SFOS,
d) składanie na ogólnym Zgromadzeniu sprawozdania z działalności Zarządu oraz wniosku o udzielenie mu skwitowania.

12. Na ogólnym Zgromadzeniu członków Koła na początku roku szkolnego powinny być omówione następujące sprawy:
a) wyniki odbudowy Warszawy oraz dalsze jej potrzeby i zadania w dziedzinie odbudowy, zwłaszcza w zakresie budowy dla młodzieży szkolnej z terenu całego kraju, bibliotek, budynków szkolnych i t. d.,
b) sprawozdanie Zarządu Koła i Komisji Rewizyjnej,
c) zatwierdzenie sprawozdań ew. przyjęcie wniosków uwag i życzeń w związku ze sprawozdaniami,
d) plan pracy na okres bieżący,
e) wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

13. Opiekun Koła sprawuje nadzór nad działalnością Koła. Uchwały Ogólnego Zgromadzenia nabierają mocy po zatwierdzeniu przez Opiekuna Koła.

14. Zarząd Koła i Komisja Rewizyjna w wypadku niewykonania obowiązków mogą być zawieszone w czynnościach przez Opiekuna Koła, który zwołuje Ogólne Zgromadzenie dla dokonywania nowych wyborów.

15. Zadanie Opiekuna Koła polega na nadzorowaniu działalności Koła przez udział w posiedzeniach Zarządu i Ogólnym Zgromadzeniu, doradzaniu i dopomaganiu młodzieży w jej akcji na rzecz odbudowy Warszawy oraz na składanie kwartalnych sprawozdań z działalności Koła PSKOW.

Poz. 168

ZARZĄDZENIE

MINISTRA OŚWIATY

z dnia 3 czerwca 1948 r. (Nr II Sp-2177/48) o selekcji dzieci umysłowo upośledzonych i kierowaniu ich do zakładów, szkół i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych.

Na podstawie art. 13 i 36 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Dzieci podejrzane o niedorozwój umysłowy, uczęszczające do niższych klas szkoły powszechnej oraz dzieci, którym odroczono obowiązek szkolny ze względu na opóźnienie w rozwoju umysłowym, podlegają badaniom według instrukcji ogłoszonej jako załącznik do niniejszego zarządzenia.

W przypadku stwierdzenia niedorozwoju umysłowego dzieci te Inspektor Szkolny kieruje do odpowiednich specjalnych szkół powszechnych względnie oddziałów specjalnych szkół powszechnych, ewentualnie do zakładów wychowawczych specjalnych.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1948 roku.

Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Wyznań Religijn. i Oświecenia Publicznego z dnia 3 sierpnia 1936 r. (Nr II P-3301/36) (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8, poz. 132).

Minister Oświaty:
(—) Dr ST. SKRZESZEWSKI

Załącznik do zarządzenia z dnia 3 czerwca 1948 r. (Nr II Sp-2177/48)

INSTRUKCJA

w sprawie selekcji dzieci umysłowo upośledzonych i kierowania ich do zakładów specjalnych, szkół powszechnych specjalnych i oddziałów specjalnych

1. Selekcja dzieci umysłowo upośledzonych ma na celu:
a) wyodrębnienie spośród dzieci w wieku obowiązku szkolnego, a zwłaszcza spośród uczniów publicznych szkół powszechnych tych dzieci, które ze względu na niedorozwój umysłowy nie mogą pobierać nauki w szkole powszechnej;

b) zakwalifikowanie ich do zakładów specjalnych, szkół powszechnych specjalnych i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych. Podkreśla się, że chodzi tu o wyselekcjonowanie dzieci anormalnych. Dzieci tzw. pedagogicznie opóźnione nie należą do tej kategorii.

Podstawą do wydania orzeczenia o dziecku powinien być zespół danych pedagogicznych, środowiskowych, lekarskich i psychologicznych.

Należy zwrócić baczną uwagę na środowisko dziecka i uwzględnić ewentualne braki związane z wpływami środowiska a stwarzające u dziecka pozory upośledzenia umysłowego.

2. Badania selekcyjne odbywają się z reguły w tych miejscowościach, w których jest zorganizowany zakład specjalny, szkoła powszechna specjalna lub oddział specjalny dla umysłowo upośledzonych. Badaniom tym podlegają:

a) uczniowie pierwszych i drugich klas szkół powszechnych, którzy budzą wątpliwości co do normalnego rozwoju umysłowego,
b) dzieci, którym odroczono obowiązek szkolny ze względu na opóźnienie w rozwoju umysłowym.

3. Badania selekcyjne przeprowadza w Warszawie Laboratorium Psychopedagogiczne Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, poza Warszawą kierownicy (nauczyciele) zakładów szkół i oddziałów specjalnych dla dzieci umysłowo upośledzonych, o ile odbyli odpowiednie przeszkolenie praktyczne w wymienionym Laboratorium i mają odpowiednie zaświadczenie.

Badania te poza Warszawą mogą przeprowadzać również i inne Pracownie psychologiczne, o ile uzyskają specjalne zezwolenie Ministerstwa Oświaty, na wniosek Państowwego Instytutu Pedagogiki Specjalnej.

Osoby upoważnione do badań selekcyjnych prowadzą badania według wskazówek i instrukcji Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, któremu podlegają w zakresie metod pracy badawczej.

4. Badania psychologiczne, mające na celu selekcję dzieci umysłowo upośledzonych, przeprowadza się metodą Binet-Terman'a, co nie wyklucza możliwości stosowania w razie potrzeby dodatkowo innych metod psychologicznych.

5. Na początku roku szkolnego Inspektorzy Szkolni organizują konferencję kierowników szkół, prowadzących klasy pierwsze i drugie, z udziałem osób przeprowadzających badania selekcyjne dzieci umysłowo upośledzonych oraz przydzielają kierownikom tych szkół kwestionariusze wstępne (wzór nr 1).

Kierownicy szkół powszechnych doręczają osobom, przeprowadzającym badania selekcyjne, wykazy dzieci, którym odroczono oobwiązek szkolny ze względu na opóźnienie w rozwoju umysłowym.

Do dnia 1 grudnia nauczyciele szkół powszechnych, prowadzący klasy pierwsze i drugie, obowiązani są: 1· zwracać szczególną uwagę na uczniów, którzy budzą wątpliwiści co do normalnego rozwoju umysłowego bez zastosowania badań testowych i 2. wypełnić kwestionariusz wstępny (wzór nr 1).

Osoba przeprowadzająca badania selekcyjne bada w tym czasie dzieci, którym odroczono obowiązek szkolny ze względu na opóźnienie w rozwoju umysłowym.

Do dnia 15 grudnia osoba przeprowadzająca badania selekcyjne otrzymuje kwestionariusze wstępne od kierowników szkół powszechnych.

W okresie od dnia 15 grudnia do 1 maja osoba przeprowadzająca badanie selekcyjne:

a) opracowuje rozkład badań uczniów wedle szkół, tak by zostały one ukończone do 1 maja,
b) wysyła do kierowników szkół powszechnych zawiadomienia, podając termin badania poszczególnych uczniów w każdej szkole,
c) przeprowadza badania psychologiczne, wypełniając jednocześnie protokół badania (wzór nr 2),
d) prowadzi wykaz dzieci zbadanych (wzór nr 3),
e) wydaje opinie w sprawach kwalifikowania dzieci do zakładów, szkół i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych i przesyła je kierownikom właściwych szkół powszechnych, zwracając ich uwagę na uczniów z ilorazem inteligencji od 65 do 70, których należy poddać dalszej, rocznej obserwacji w szkole powszechnej (patrz punkt 6a) (wzór nr 4).

W wypadkach budzących wątpliwości osoba prowadząca selekcję kieruje dziecko do lekarza, następnie wzywa wychowawcę i rodziców i dopiero po porozumieniu się tych czynników na wspólnej konferencji wydane zostaje orzeczenie.

W końcu roku szkolnego osoba przeprowadzająca badania selekcyjne składa Inspektorowi Szkolnemu sprawozdanie o wynikach tych badań, załączając zestawienie dzieci zbadanych i dzieci zakwalifikowanych do szkoły specjalnej (wzór nr 5).

6. Do szkół i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych kwalifikuje się zasadniczo dzieci w wieku obowiązku szkolnego:

a) które uczęszczają więcej, niż jeden rok do szkoły powszechnej i wykazały iloraz inteligencji od 65 do 70 lub niższy,
b) które uczęszczają pierwszy rok do szkoły powszechnej i wykazały iloraz inteligencji od 60 do 65 i niższy,
c) które nie uczęszczały do szkoły powszechnej i wykazały iloraz inteligencji od 35 do 60.

7. Dzieci o głębokim niedorozwoju umysłowym (z ilorazem inteligencji poniżej 35) nie należy kwalifikować do szkół i oddziałów specjalnych, należy natomiast czynić starània o umieszczenie ich w specjalnych zakładach zamkniętych.

8. Dzieci, które wykazały iloraz inteligencji niższy niż 45, jeżeli w ciągu co najmniej jednego roku szkolnego nie wykażą postępów w rozwoju umysłowym i nauce, mogą być uznane przez Radę Pedagogiczną za nie nadające się do pobierania nauki szkolnej, przy czym należy czynić starania o umieszczenie ich w specjalnych zakładach zamkniętych.

9. Dzieci skierowane do szkół i oddziałów specjalnych są kwalifikowane w zasadze warunkowo na dłuższy okres obserwacji i dopiero po roku w zależności od stanu rozwoju umysłowego zostają uznane ewentualnie za zakwalifikowane do szkoły specjalnej ostatecznie.

Uczniowie szkół i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych, którzy w ciągu co najmniej jednego roku szkolnego wykazali stosunkowo znaczne postępy w rozwoju umysłowym, wini być zasadniczo poddani powtórnemu badaniu psychologicznemu i, o ile wykażą iloraz inteligencji wyższy od 70, winni być skierowani z powrotem do szkoły powszechnej.

10. Skierowywanie dzieci umysłowo upośledzonych do odpowiednich zakładów specjalnych, szkół powszechnych specjalnych i oddziałów specjalnych odbywa się na podstawie opinii przeprowadzających badania selekcyjne i należy do kompentencji Inspektora Szkolnego.

(Pieczęć)

Wzór nr 1

Kwestionariusz wstępny

do badań selekcyjnych dla dzieci podejrzanych o niedorozwój umysłowy

Nazwisko i imię dziecka	
Dokładna data urodzenia, (dzień, miesiąc, rok)	
Szkoła Powszechna Nr	
Klasa	
Który rok uczęszcza do szkoły; frekwencja dobra, średnia, zła (dlaczego) .	
Czy uczęszczało do przedszkola . . .	
Kto opiekuje się dzieckiem (rodzice, ojciec, matka, ciotka itp.)	
Adres opiekuna (i wzg. nazwisko) . .	
Zawód opiekuna, w jaki sposób opiekun zarobkuje obecnie	
Warunki materialne rodziny	
Wpływy wychowacze domu	
Czy ma rodzeństwo: ile sióstr, ilu braci, (pożądane podanie ich wieku, oraz stanu umysłowego i fizycznego)	

Choroby przebyte przez dziecko . .	
Stan zdrowia obecny i ogólny stan fizyczny (dobry, średni, zły) . . .	
Postępy w nauce, pilność i zainteresowanie pracą szkolną (ewentualnie czym)	
Przyczyny skierowania do badania psychologicznego	
Czy dziecko było już badane (kiedy i gdzie?)	
Charakterystyka zachowania się dziecka w szkole; czy dziecko jest żywe ruchliwe, spokojne, apatyczne, wesołe, pogodne, smutne. Ulega dzieciom czy napastuje i bije; przewodzi czy podporządkowuje się gromadzie, unika dzieci, czy też chętnie się z nimi bawi. Czy jest lubiane przez dzieci a może wyśmiewane i napastowane, czy też stosunek dzieci do niego jest obojętny. Jaki ma stosunek do nauczyciela?	
Czy dziecko czym wyróżnia się czymś specjalnym w szkole (czym mianowicie?)	
Czy zachowaniem się swym zdradza jaką anomalię umysłową lub charakterologiczną (jaką?)	
Co rodzice mówią o dziecku, czy sprawia im trudności wychowawcze (jakie?)	
Dowolne uwagi o dziecku (na podstawie obserwacji nauczycieli) . . .	

Wychowawca

Dnia ....

....

(podpis)

Kierownik szkoły

....

(podpis)

(pieczęć) **Wzór nr 2**

Protokół badania testami Binet—Terman'a

Nr pr.

Nazwisko i imię ....

Adres ....

Numer szkoły ....

Klasa ....

Data urodzenia .... Data badania ....

W. Ż. = ... W. I. = ...

I. I. = ...

Test na lat	Nr testu	Ocena	Odpowiedź	Czas reakcji	Uwagi

Psycholog

....

(podpis)

(Pieczęć) **Wzór nr 3**

Dnia ....

Nr ....

Wykaz dzieci zbadanych w roku szkolnym 19.......

L. p.	Nazwisko i imię dziecka	Szkoła, z której dziecko zostało skierowane na badanie	Data badania	Data urodzenia	Wiek inteligencji	Iloraz inteligencji	Zakwalifikowany czy nie zakwalifikowany do szkoły specjalnej, wzgl. pozostawiony na dalszej obserwacji w szkole normalnej	Uwagi

(Pieczęć) **Wzór nr 4**

Zawiadomienie

Dnia ....

Nr ....

Do
Kierownictwa
Publicznej Szkoły Powszechnej nr ....

w ....

Niniejszym zawiadamiam uprzejmie o wyniku badania psychologicznego poniżej wymienionych dzieci.

L. p.	Nazwisko i imię dziecka	Orzeczenie kwalifikacyjne
1 2 3 4 itd.		

(Pieczęć) **Wzór nr 5**

Dnia ....

Nr ....

Sprawozdanie

Dzieci zbadane przez .... w roku szkolnym 19..........
i dzieci zakwalifikowane do szkół (oddziałów) specjalnych

Ogólna liczba dzieci		w tym dzieci urodzonych w roku									
		19......	19......	19......	19......	19......	19......	19......	19......	19......	19......
			roczniki będące w wieku obowiązku szkolnego								
Zbadanych											
zakwalifikow. do szkół specj.											

Poz. 169

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO OŚWIATY

ZARZĄDZENIE
Ministra Oświaty

z dnia 6 września 1948 r. (Nr III. HAG — 2955/48)

w sprawie Państwowej Szkoły Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia w Kowalewie.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 50 poz. 304) zatwierdzam jako szkołę państwową istniejącą od dnia 1 września 1947 r. Szkołę Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia w Kowalewie zorganizowaną w myśl rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 15 czerwca 1936 r. o organizacji państwowych szkół przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym I stopnia (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 82).

Minister
(—) Dr ST. SKRZESZEWSKI

Poz. 170

MINISTERSTWO OŚWIATY

ZARZĄDZENIE
Ministra Oświaty

z dnia 4 września 1948 r. (Nr II KN-4637/48)

w sprawie otwarcia Państwowego Liceum dla Wychowawczyń Przedszkoli w Toruniu.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 304) oraz art. 2 i 37 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38 poz. 389) zarządzam co nastęupje:

§ 1. Z początkiem roku szkolnego 1948/49 tworzy się Państwowe Liceum dla Wychowawczyń Przedszkoli w Toruniu.

§ 2. W roku szkolnym 1948/49 należy uruchomić tylko klasę wstępną i klasę I-szą.

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z ważnością od dnia 1 września 1948 r.

Minister
(—) Dr ST. SKRZESZEWSKI

(nr. K.O.S.P. 39389/48)

Poz. 171

PREZES RADY MINISTRÓW
Nr Pr· 10-3/48

Warszawa, dnia 21 sierpnia 1948 r.

OKÓLNIK Nr 29

Celem ujednolicenia praktyki udzielania urlopów połogowych pracownicom zatrudnionym we władzach, urzędach, zakładach, przedsiębiorstwach i innych instytucjach państwowych i prawa publicznego — zarządzam, co następuje:

W zakresie ochrony pracy kobiet w stanie ciąży należy w wymienionych na wstępie zakładach pracy stosować zasady, wynikające z przepisów art. 16 ustawy z dnia 2 lipca 1924 r. o pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 636; Nr 86 z r. 1925, poz. 591; Nr 93 z r. 1926, poz. 538; Nr 101 z r. 1931, poz. 773; Nr 43 z r. 1945, poz. 236; Nr 27 z r. 1948, poz. 182) bez względu na charakter prawdy stosunku służbowego, t. j. zarówno w przypadkach, gdy chodzi o stosunek publiczno-prawny, unormowany ustawą z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej lub inną pragmatyką, jak i o stosunek prywatno-prawny (kontraktowy) w zakładach, nie podlegających cytowanej ustawie o pracy młodocianych i kobiet·

Uprawnienia inspektorów pracy, przysługujące im na podstawie przepisów cytowanej ustawy, nie mogą być wykonywane w tych zakładach pracy, które są ustawowo wyłączone spod działania inspekcji pracy.

W razie konieczności zwolnienia z pracy pracownicy znajdującej się w stanie ciąży, z ważnej przyczyny lub z winy pracownicy (art. 16, pkt. 5) należy tam, gdzie nie ma rady zakładowej lub delegata, zasięgnąć opinii miejscowego oddziału (koła) właściwego związku zawodowego.

W zakładach pracy, na terenie których obowiązuje ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej, zasady wynikające z przepisu art. 16 ustawy o pracy młodocianych i kobiet należy stosować tylko do czasu unormowania sprawy urlopów połogowych w drodze zmiany obowiązujących w tym zakresie przepisów ustawy o państwowej służbie cywilnej.

Proszę o wydanie podległym jednostkom organizacyjnym stosownych zarządzeń.

Prezes Rady Ministrów
(—) Józef Cyrankiewicz

MINISTERSTWO OŚWIATY

Nr I. Pers. — 21265/48
Urlopy połogowe.

Warszawa, dnia 20 września 1948 r.

Ministerstwo Oświaty przesyła do wiadomości i stosowania odpis okólnika Nr 29 Pre-

zesa Rady Ministrów w sprawie urlopów połogowych.

z-ca Dyrektora Departamentu
(—) Z. POMIANOWSKI

Kuratorium
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Dnia 12. X. 1948 r.
Nr O-Pers. 41135/48

Do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr CZESŁAW SKOPOWSKI

Otrzymują:

Inspektoraty Szkolne, Dyrekcje Szkół średnich ogólnokształcących, Zakładów Kształcenia nauczycieli, Szkół Zawodowych wszystkich typów w Okręgu oraz Kierownicy Powiatowych Domów Dziecka.

Poz. 172

Kuratorium
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Dnia 24 września 1948 r.
Nr O — 41342/48

Polski Związek Zachodni organizuje w dniach od 17 do 24 października br. „Tydzień Walki z Niemczyzną" w ramach którego m. innymi ma być przeprowadzona na terenie Województwa Pomorskiego akcja spolszczania imion dzieci szkolnych.

Akcją tą objęte będą tylko dzieci obywateli Państwa Polskiego oraz dzieci osób nieposiadających żadnej przynależności państwowej.

W myśl art. 10 ust. 1 i 2 łącznie z art. 3 ust. 2 dekretu z dnia 10 listopada 1945 r. o zmianie i ustalaniu imion i nazwisk (Dz. U. R. P. Nr 56 z dnia 16 grudnia 1945 r. poz. 310) zmiana imienia może nastąpić między innymi gdy jest:

1) imieniem hańbiącym albo ośmieszającym lub nielicującym z godnością człowieka
2) **imieniem o brzmieniu niepolskim**
3) imieniem zdrobniałym, które nie usamodzielniło się
4) imieniem, które stanowi neologizm i nie weszło do zasobu imion używanych
5) imieniem będącym z istoty swej nazwiskiem.

Zniekształcona pisownia nazwiska może również być zmieniona przez przystosowanie jej do zasad pisowni polskiej.

Tryb postępowania administracyjnego w sprawach zmiany imion jest następujący:

Na każde nieletnie dziecko szkolne winien być złożony indywidualny wniosek pisemny przez rodziców, względnie opiekunów dziecka do władz administracji I instancji. Do wniosku należy dołączyć metrykę urodzenia dziecka, dowód posiadania obywatelstwa polskiego, oraz poświadczenia zamieszkania. Poza tym wymagane są od każdego wniosku opłaty skarbowe 500 zł, administracyjne 50 zł, za każdy załącznik po 5 zł i opłata za ogłoszenie w pismach urzędowych o zmianie imienia.

Polski Związek Zachodni wystąpił do odnośnych władz o zwolnienie petentów od opłat i do czasu wydania zarządzenia władz administracyjnych o uproszczeniu postępowania w tych sprawach i o zwolnieniu od opłat należy w porozumieniu z lokalnymi placówkami P.Z.Z. po przeprowadzonej akcji propagandowej zebrane wnioski o spolszczeniu imion na terenie szkoły przekazać najbliższemu Obwodowi Polskiego Związku Zachodniego dla nadania wnioskom tym dalszego biegu.

Ze względu na ważność i doniosłość akcji spolszczenia imion prowadzonej przez P. Z. Z. gorąco zachęcam nauczycielstwo Okręgu Szkolnego Pomorskiego do współpracy z Polskim Związkiem Zachodnim.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr CZESŁAW SKOPOWSKI

Otrzymują:

Inspektoraty Szkolne, Dyrekcje szkół średnich ogólnokształc., zakładów kształc. nauczycieli, szkół zawodowych wszystkich typów w Okręgu i kierownictwa D. Dziecka.

Poz. 173

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA
w Toruniu

Toruń, dnia 14. IX. 1948 r.

Znak 140-00

Przedmiot: Zasiłki rodzinne na młodzież opóźnioną w nauce.

Do

Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie okólnikiem Nr 89 z dnia 10. VI. rb. znak 213-01-122 powiadomił Ubezpieczalnie, że Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wydało wyjaśnienie w powyższej sprawie w piśmie z dnia 14. V. 48 r. Znak: Un. 1090/30-8 tej treści, że nie wysuwa zastrzeżeń przeciw wypłacaniu zasiłków rodzinnych na młodzież uczęszczającą do szkół po przekroczeniu 21 względnie 24 roku życia jeżeli zachodzą zasadnicze warunki określone w § 2 ust. 3 rozporządzenia

Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16. 1. 1948 r. o warunkach nabywania uprawnień do zasiłków rodzinnych (Dz. U. R. P. Nr 4 poz. 30) i jeżeli ponadto studiujący nie ukończył 30 roku życia i czyni postępy w nauce tj. nie powtarza w danym roku szkolnym klasy wzgl. roku studiów.

Kierownik Sekcji Świadczeń
(—) A. Szałach

Kuratorium
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Dnia 20 września 1948 r.
Nr O. Pers. 39546/48

Sprawa:
Zasiłki rodzinne na młodzież opóźnioną w nauce szkolnej.

Powyższe podaje Kuratorium do wiadomości i stosowania.

Kuratorium zaznacza, że z nadsyłanych przez zainteresowanych pracowników zaświadczeń szkolnych na rok szkolny 1948/49, winno wyraźnie wynikać, że uczęszczający do szkoły względnie studiujący **nie powtarza w bieżącym roku szkolnym klasy względnie roku studiów.**

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) STANISŁAW KUBACKI
Naczelnik Wydziału

Otrzymują:

Inspektoraty Szkolne, Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych oraz Kierownictw Domów Dziecka w Okręgu.

Poz. 174

MINISTERSTWO OŚWIATY
Nr I Prez-21662/48

Warszawa, dnia 22 września 1948 r.

Ubezpieczenia młodzieży szkolnej od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Nawiązując do okólnika Nr 50 z dnia 27 sierpnia 1946 r. I Prez.-13552/46 w sprawie ubezpieczenia młodzieży szkolnej od następstw nieszczęśliwych wypadków, w którym podano do wiadomości Kuratoriów stosowane przez Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych warunki ubezpieczenia młodzieży szkolnej od następstw nieszczęśliwych wypadków, Ministerstwo Oświaty komunikuje, że warunki te zostały przez W.Z.U.W. zmienione.

W związku z powyższym Ministerstwo Oświaty przesyła w załączeniu do wiadomości obecnie stosowane przez P.Z.U.W. warunki ubezpieczenia młodzieży szkolnej od następstw nieszczęśliwych wypadków i jednocześnie wyjaśnia, że zalecone w okólniku Nr 50 z dnia 27 sierpnia 1946 r. (I Prez-13552/46) ubezpieczenie młodzieży szkolnej winno być stosowane corocznie. Byłoby rzeczą wskazaną, aby akcją tą objęte były jak najszersze kręgi młodzieży nie tylko ze szkół zawodowych, lecz także ze szkół ogólnokształcących zarówno typu licealnego jak i podstawowego oraz z zakładów kształcenia nauczycieli.

Z-ca Dyrektora Departamentu
(—) Z. POMIANOWSKI

Załącznik do pisma Ministerstwa Oświaty
z dnia 22 września 1948 r.

Nr I Prez-21662/48

Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych

WARUNKI UBEZPIECZENIA.

Przy opracowywaniu nowych warunków ubezpieczenia, P.Z.U.W. rozszerzył zakres swej odpowiedzialności, uwzględniając między innymi dezyderaty szkół, aby ubezpieczenie zapewniało również zwrot kosztów leczenia uczniów, którzy ulegną nieszczęśliwym wypadkom.

Zasadnicze warunki ubezpieczenia przedstawiają się znowu następująco:

Za wypadek, w myśl ogólnych warunków ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych uważa się każde od woli ubezpieczonego niezależne zdarzenie, działające z zewnątrz na jego ciało w sposób nagły i niespodziewany, w którego bezpośrednim następstwie doznał uszkodzenia zdrowia, powodującego kalectwo o przemijających skutkach, bądź stałe kalectwo lub śmierć.

Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych odpowiada za wypadki, określone w ogólnych warunkach ubezpieczeń, które ubezpieczonym uczniom i uczennicom wydarzą się:

a) na terenie szkolnym, t.j. w budynku i na dziedzińcu szkolnym w czasie zajęć szkolnych, ćwiczeń fizycznych, zabaw, uroczystości i zebrań urządzanych z wiedzą zarządu zakładu szkolnego i pod jego nadzorem na terenie pracowni, warsztatów i fabryk, w których młodzież odbywa ćwiczenia praktyczne;
b) poza szkołą, w czasie nabożeństwa szkolnego, podczas wycieczek szkolnych, w czasie uprawiania sportów z włączeniem gry w piłkę nożną, jazdy konnej i jazdy na nartach w terenie do wysokości 2000 m, podczas zwiedzania wystaw, muzeów, fabryk, kopalń itp. oraz w czasie przebywania na koloniach letnich, półkoloniach i obozach harcerskich;
c) w drodze do szkoły i w drodze powrotnej, bez względu na to, czy i jakich środków lokomocji uczeń używa, z wyłączeniem jednak motocykli.

Na podstawie umowy ubezpieczeniowej PZUW zapewnia zwrot kosztów leczenia do wysokości sumy ubezpieczenia, wynikłych w pierwszym roku po wypadku, a mianowicie: honoraria lekarskie w/g urzędowej taksy lekarskiej lub szpitalnej, dalej koszty lekarstw i innych środków leczniczych, koszty opatrunków, przejazdów do lekarza lub szpitala, koszty utrzymania w szpitalu, koszty roentgenogramów i tp.

W razie powstania stałego kalectwa spowodowanego wypadkiem Zakład wypłaca odszkodowanie w granicach sumy ubezpieczenia, przy czym wysokość odszkodowania zależna jest od stopnia kalectwa. Gdy wypadek spowoduje śmierć ubezpieczonego, Zakład wypłaca rodzicom lub opiekunom zmarłego koszty pogrzebu w wysokości sumy ubezpieczenia.

Opłata roczna za ubezpieczenie do wysokości:
zł 10.000 na koszty leczenia,
zł 100.000 na wypadek stałego kalectwa,
zł 20.000 na koszty pogrzebu
wynosi:
a) za ubezp. ucznia szkoły ogólnokształcącej — zł 20,—,
b) za ubezp. ucznia szkoły zawodowej lub wyższej — zł 40,—,
c) za ubezp. ucznia szkoły specjalnej (np. szkoły morskiej, lotniczej, samochodowej itp.) — składki ustali PZUW dodatkowo.

Na specjalne życzenie zgłaszającego ubezpieczenie, i za opłatą dodatkowej składki w kwocie zł 50,— od ucznia, ubezpieczenie może być rozciągnięte także na wypadki mogące się wydarzyć w życiu prywatnym ucznia, a więc na wypadki mogące zajść w domu, w bursie, w internacie, w czasie podróży i tp.

W drodze wyjątku PZUW może przyjąć ubezpieczenie na sumy obniżone o 50%, przy czym składka za ubezpieczenie ucznia szkoły ogólnokształcącej obniża się do zł 10,—, a za ubezpieczenia ucznia szkoły zawodowej lub studenta wyższej uczelni — do zł 20,—, od osoby.

Członkowie grona nauczycielskiego oraz inny personel szkolny jest objęty ubezpieczeniem bezpłatnie do wysokości sum ustalonych dla młodzieży szkolnej.

Chcąc umożliwić korzystanie z ochrony ubezpieczeniowej nawet zupełnie biednym uczniom, Zakład będzie włączał bezpłatnie do ubezpieczenia 10% ogólnej liczby uczniów zgłoszonych do ubezpieczenia.

Odpowiedzialność PZUW rozpoczyna się o godzinie 12-tej w południe następnego dnia po wysłaniu przez Dyrekcję (Kierownictwo) Zakładu szkolnego odpowiedniego wniosku przesyłką poleconą. W razie wątpliwości co do daty wysłania wniosku, decyduje data stempla pocztowego, w którym list polecony nadano.

Zasadniczo ubezpieczenie jest bezimienne i sporządzanie spisu uczniów jest zbędne. W wypadku jednak, gdyby z jakichkolwiek przyczyn nie wszyscy uczniowie mogli być zgłoszeni do ubezpieczenia, względnie część uczniów reflektowała na ubezpieczenie szkolne, a część — na ubezpieczenie szkolne i w życiu prywatnym należy sporządzić i dołączyć do wniosku imienny wykaz ubezpieczonych z odpowiednim wyjaśnieniem.

Kuratorium
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Dnia 22 października 1948 r.
Nr O-43797/48

do wiadomości
Inspektorom Szkolnym oraz Dyrekcjom i Kierownictwom wszystkich szkół w Okręgu.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr CZESŁAW SKOPOWSKI

KOMUNIKATY

Poz. 175

Wykaz
Okręgowych Ośrodków Dydaktyczno-Naukowych (przedmiotów naukowych ogólnokształcących) w roku szkolnym 1948/49

L.p.	Przedmiot	Nazwisko i imię kierownika	Siedziba Ośrodka
1	Język polski	Dr Słuszkiewiczowa Maria	Toruń, Liceum Pedagogiczne Sienkiewicza 4
2	Nauka o Polsce i świecie współczesnym	Duchowa Genowefa	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. T. Kościuszki Toruń
3	Historia	Dr Gregorowicz	Inowrocław, Państw. Gimn. i Liceum dla Dorosłych, Plac 3 Maja

L. p.	Przedmiot	Nazwisko i imię kierownika	Siedziba Ośrodka
4	Język rosyjski	Kompanowski Walenty	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. M. Kopernika Toruń
5	Matematyka	Suwała Kazimierz	Toruń, Liceum Elektryczne Toruń—Bielany
6	Fizyka	Antonowicz Józef	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. T. Kościuszki Toruń
7	Chemia	Kochler Karol	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowago i licealnego im. M. Kopernika Toruń
8	Biologia	Lenczewski Jan	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. M. Kopernika Toruń
9	Geografia z geologią . . .	Mrózek Władysław	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. T. Kościuszki Toruń
10	Języki obce (angielski, francuski, niemiecki) . .	Brzeski Alojzy	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. M. Kopernika Toruń
11	Pedagogika	Borowski Wacław	Toruń, Państwowe Liceum Pedagogiczne
12	Muzyka i śpiew	Malinowski Paweł	Szkoła Ogólnokształcąca stopnia podstawowego i licealnego im. T. Kościuszki Toruń.

Poz. 176

PROGRAM

nauczycielskich kursów radiowych na miesiąc listopad 1948 r.

1. Dn. 2. XI. 48. Pogadanka aktualna Kuratorium,
2. Dn. 3. XI. 48. Wartościowość i powinowactwo chemiczne, Mgr. Jan Krupowicz,
3. Dn. 4. XI. 48. O plastyczności wychowawczej - Dr St. Gerstman,
4. Dn. 5. XI. 48. Melodia — Ludwik Kic,
5. Dn· 6. XI. 48. Ilość ciepła — H. Moese,
6. Dn. 8. XI. 48. Zagadnienia społeczne w polskiej poezji romantycznej — St. Stapf
7. Dn. 9. XI. 48. Pogadanka aktualna Kuratorium,
8. Dn. 10. XI. 48. Żelazo i hutnictwo - Mgr Jan Krupowicz,
9. Dn. 11· XI. 48. Instynkty i ich rola w wychowaniu — Dr St. Gerstman,
10. Dn. 12. XI. 48. Harmonia — Ludwik Kic
11. Dn. 13. XI. 48. Kalorymetr — H. Moese,
12. Dn. 15. XI. 48. Ważniejsze nieregularności w odmianie rzeczownika i czasownika — Stanisław Stapf,
13. Dn. 16. XI. 48. Pogadanka aktualna Kuratorium,

14. Dn. 17. XI. 48. Cyna i ołów — Mgr Jan Krupowicz,
15. Dn. 18. XI. 48. Instynkty i ich rola w wychowaniu Cz. II — Dr St. Gerstman,
16. Dn. 19. XI. 48. Analiza gamy C-major — Ludwik Kic,
17. Dn. 20. XI. 48· Ciepło właściwe ciał — Henryk Moese,
18. Dn. 22. XI. 48. Związek romantyzmu polskiego z literaturami innych narodów słowiańskich (Puszkin) — Stanisław Stapf,
19. Dn. 23. XI. 48. Pogadanka aktualna Kuratorium,
20. Dn. 24. XI. 48. Cynk i rtęć — Mgr Jan Krupowicz,
21. Dn· 25. XI. 48. Instynkty i ich rola w wychowaniu cz. III — Dr St. Gerstman,
22. Dn. 26. XI. 48. Analiza gamy A-minor Ludwik Kic,
23. Dn. 27. XI. 48. Topnienie-Henryk Moese,
24. Dn. 29. XI. 48. Pozytiwizm jako reakcja przeciw romantyzmowi — Stanisław Stapf,
25· Dn. 30. XI. 48. Pogadanka aktualna Kuratorium.

Poz. 177

WYNIKI NARODOWYCH BIEGÓW NA PRZEŁAJ
w Województwie Pomorskim

1. Na podstawie pisma Wojewódzkiego Urzędu Kultury Fizycznej w Bydgoszczy z dnia 6. VIII. 1948 r· L. dz. 1643/Org. podaje się:

Według zestawienia ostatecznych wyników Biegu Narodowego na rok 1948 przez Centralny Komitet Wykonawczy, Województwo Pomorskie znalazło się na zaszczytnym drugim miejscu na 14 Województw z 22060 startującymi 20890 kończącymi bieg. (I. miejsce — Woj. Śląskie, — III. — Wrocławskie).

2. Kuratorium podaje do wiadomości:

Młodzież Państwowego Liceum i Gimnazjum w Ciechocinku zajęła I. miejsce w Biegu Narodowym w dniu 2 maja br.

Wysoki, bo 93% liczący udział zawodników na ogólną liczbę młodzieży 392 świadczy dobitnie o dobrze przeprowadzonej propagandzie na rzecz manifestacji kultury fizycznej i sportu dla uczczenia tegorocznego Święta Pracy oraz o należytym ustosunkowaniu się młodzieży do tego rodzaju imprez mających przez czynną propagandę wytyczyć drogę i kierunek pomnażania sił zdrowotnych obywateli.

Zakład ten uzyskał nagrodę Kuratora Okręgu Szkolnego Pomorskiego, składającą się z 2 kompletów do gry w siatkówkę.

Drugie miejsce zajęło Państw· Liceum i Gimnazjum w Nieszawie (87% zawodników).

Trzecie miejsce wywalczyła w Okręgu Średnia Szkoła Zawodowa Pom. Wojew. Zw. Samorządowego w Chojnicach (80%).

Na czwartym znajduje się Państw. Gimn. Mechaniczne w Wąbrzeźnie (79%).

Na piątym figurują Kujawskie Zakłady Techn. Naukowe we Włocławku (77%).

(Nr SP.-13968/48).

Poz. 178

„WIADOMOŚCI STATYSTYCZNE"

Ukazał się zeszyt 18 „Wiadomości Statystycznych" z 1948 roku. Na treść zeszytu składają się następujące zagadnienia:

Repatriacja i reemigracja do Polski przez przez punkty etapowe zachodnie Państwowego Urzędu Repatriacyjnego.

Repatriacja z Z.S.R.R. do Polski· Produkcja przemysłowa. Rybołówstwo morskie. Poczta, telefon, telegraf. Ceny. Zatrdnienie w zakładach przemysłowych podległych Centralnym Zarządom Przemysłowym i Monopolom, Ubezpieczenia społeczne. Wkłady w instytucjach kredytowo-oszczędnościowych. Kredyty według działów gospodarczych z podziałem na krótko i średnio-terminowe. Obroty i stan rachunków czekowych oraz obroty oszczędnościowe w Pocztowej Kasie Oszczędności.

Poz. 179

Nakładem książnicy Atlas ukazały się książki p. t.

Feliks Araszkiewicz — **Bolesław Prus**

Filozofia, kultura, zagadnienia społeczne.

Monografia Feliksa Araszkiewicza zajmuje się całokształtem problematyki, zawartej w twórczości artystycznej, publicystycznej i naukowej autora „Faraona" i „najogólniejszych ideałów życiowych".

Autor rozpatruje dorobek pisarski Prusa ze stanowiska historyka literatury, od strony kulturoznawczej, filozoficznej i socjologicznej, wykazując adekwatność założeń teorytycznych Prusa, filozofa i socjologa, z założeniami Prusa — artysty·

Jan Wiktor — **Zbuntowany**

Powieść Jana Wiktora pt. „Zbuntowany" to epopeja wiejska godna Reymontowych „Chłopów", a bliższa nam przez nowoczesne ujęcie tematu. U Jana Wiktora oglądamy weiś przez pryzmat zagadnień: dworu i reformy rolnej, księdza jako sługi Rzymu i dwóch żywiołów chłopskich „konserwatywnego-starszych i rewolucyjnego-młodych, dążących do wyzwolenia z pęt ciemnoty, nędzy, cierpiętnictwa i tradycyjnej przewagi dworu i księdza.

Bohaterem książki jest przede wszystkim pokazany wszechstronny lud wiejski·

Poz. 180

Spółdzielnia „Pomoce i Urządzenia Szkolne" w Krakowie, ul. Straszewskiego 29, wydała świeżo:

1. Komplet tablic ortograficznych do nauki języka rosyjskiego, składający się z czterech tablic na ośmiu kartonach z osobnymi objaśnieniami w opracowaniu dra Kazimierza Małeckiego w cenie 500 zł za komplet niepodklejony i 3.000 zł za podklejony,

2. Mapę fizyczną Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w podziałce 1:7.000.000 w opracowaniu J. Szaflarskiego, P. Ordyńskiego i A. Lorenckiego w cenie 400 zł (karton) i 1.100 zł (podklejona na płótnie z wałkami).

(Urz. O-44212/48)

Poz. 181

SPIS TELEFONÓW

Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu

897 — Kurator Okręgu Szkoln. Pomorskiego.
235 — Kuratorium Okr. Szk. Pom. — centrala
236 — Kuratorium Okr. Szk. Pom. — centrala
237 — Kuratorium Okr. Szk. Pom. — centrala
238 — Kuratorium Okr. Szk. Pom. — centrala
239 — Kuratorium Okr. Szk. Pom. — centrala

Wewnętrzny:

1 — Referat gospodarczy — Wydział Ogólny
2 — Sekretariat Kuratora O. S.
4 — Naczelnik Wydziału Ogólnego
6 — Referat księgowo-sprawozd. Oddz. Finansowego
7 — Naczelnik Wydziału Opieki nad Dzieckiem
8 — Naczelnik Wydz. Szkolnictwa Powszechn.
10 — Naczelnik Wydz. Oświaty i Kultury Dorosłych
14 — Naczelnik Wydz. Szkolnictwa Średniego Ogólnokształcącego
898 — Naczelnik Wydziału „Służba Polsce"
696 — Naczelnik Wydziału Szkolnictwa Zawodowego.

OGŁOSZENIA

Poz. 182

Unieważnia się zagubioną legitymację szkolną Nr 806 wystawioną przez Państwowe Liceum i Gimnazjum w Ciechocinku na nazwisko Stanisława Rygielska.

Część nieurzędowa

Poz. 183

ZSRR — NASZ PRZYJACIEL I SOJUSZNIK

Zw. Radziecki — nasz przyjaciel i sojusznik — jest teraz najpotężniejszym mocarstwem świata. Celem wykładu jest pokazanie, jak narodziła się władza radziecka na terytorium byłego imperium carskiego, czego dokonała ona w ciągu trzydziestoletniego okresu swego istnienia, jak doszło do tego, że Zw. Radziecki jest dziś opoką pokoju światowego, jest główną siłą obozu demokracji i pokoju. Zacznijmy od krótkiej, ale jakże bogatej historii Zw. Radzieckiego.

1. W CARSKIM „WIĘZIENIU NARODÓW".

Przed pierwszą wojną światową na obszarach dzisiejszego ZSRR rozciągało się imperium rosyjskie, rządzone samowładnie przez cara, w oparciu o wielkich obszarników.

Rosja carska była krajem dzikiego ucisku i gwałtu. Rządy carskie odmawiały swym poddanym najelementarniejszych praw człowieka i obywatela, dławiły wszelki przejaw swobodniejszej myśli. Wyzysk mas robotniczych przez rosyjskich i cudzoziemskich kapitalistów powiększał się z roku na rok. Olbrzymia większość narodu — pracujące chłopstwo — pogrążona była w niesłychanej ciemnocie i nędzy tucząc swym krwawym potem wielkich obszarników. W niektórych rejonach Rosji nędza chłopska była tak wielka, że w nieurodzajnych latach tysiące ludzi umierało z głodu. Rodzina carska, zgraja wielkich książąt i magnatów, dworaków i bogatych kupców — wysysała wszystkie soki z przebogatej krainy.

Pod takimi rządami państwo coraz szybciej chyliło się ku upadkowi. Olbrzymie bogactwa naturalne były wyzyskiwane w nieznacznej tylko części. Przemysł rozwinięty był bardzo słabo i znajdował się przeważnie w rękach kapitału zagranicznego, który ciągnąc stąd wielkie zyski do spółki z rosyjskimi klasami panującymi, w niesłychany sposób wyzyskiwał ludność pracującą.

W szczególnie ciężkim położeniu znajdowała się ludność nierosyjska krajów należących do imperium carskiego, jak np. Polski, Ukrainy, Litwy czy Kaukazu. Wiemy, że pod carskim zaborem polskie dzieci nie miały prawa uczyć się w polskich szkołach. Ukraińcom nie pozwolono drukować książek w ich ojczystym języku, carska cenzura nie pozwalała nawet na używanie w piśmie samej nazwy „naród ukraiński" Muzułmańskie narody Kaukazu i Azji Centralnej na swojej własnej ziemi uważane były za „obywateli drugiej klasy".

Nie dziw, że Rosję carską — kraj niesłychanego ucisku mas robotniczych i pracującego chłopstwa przez klasę wyzyskiwaczy, kraj ucisku mniejszości narodowościowych — nazywano „więzieniem narodów". Pogłębiająca się nędza mas ludowych musiała wywołać szybki wzrost nastrojów rewolucyjnych — szczególnie wśród przodującej klasy ludu pracującego — klasy robotniczej.

W olbrzymim imperium narastał ruch rewolucyjny.

Na czele tego ruchu stanęła klasa robotnicza. Walką klasy robotniczej przeciwko caratowi kierowała partia bolszewików, której przywódcami byli Lenin i Stalin. Partia ta postawiła sobie za cel obalenie caratu, zbudowanie socjalizmu i stworzenie władzy robotników i chłopów.

Siły rewolucyjne w Rosji carskiej wzrastały tym szybciej, im wyraźniej widać było, iż carat prowadzi kraj ku upadkowi. Albowiem carskie rządy nie tylko gnębiły i uciskały olbrzymią większość swych poddanych — ale i ogromnie osłabiły państwo na zewnątrz. Nieuprzemysłowiona, zacofana Rosja poniosła w 1905 roku okrutną klęskę w wojnie z małą Japonią.

Gospodarczo i politycznie osłabiona Rosja zaczęła zmieniać się faktycznie w kolonię kapitalistów, narzędzie polityki angielskiej i francuskiej. W 1905 roku przez całe państwo rosyjskie przechodzi fala strajków, które zamieniły się w krawe starcia policji i żandarmerii z robotnikami. Rewolucja 1905 roku była pierwszą oznaką tego, że niedaleki jest już koniec panowania carów, obszarników i kapitalistów.

Pierwsza wojna światowa wykazała w całej pełni zupełną słabość caratu, kompletną nieudolność rządzących klas i ludzi. W ciągu dwóch lat wojny wykrwawiona carska Rosja poniosła całkowitą klęskę na polu walki. Równocześnie nastąpiła katastrofa gospodarcza. Zaczął się srożyć głód. Wzrastała nędza mas robotniczych i bieda chłopstwa.

I wtedy wyczerpała się cierpliwość poddanych cara rosyjskiego. Robotnicy i chłopi nie chcieli więcej umierać za swoich gnębicieli, żądali zakończenia wojny i swobód demokratycznych. Do walki o wolność dla wszystkich ludów, zamieszkujących Rosję, prowadziła klasa robotnicza pod kierownictwem partii bolszewików.

2. WIELKA REWOLUCJA

W lutym 1917 roku wybuchła w Rosji rewolucja. Carat został obalony. Proklamowana została Republika. Ale rządy po upadku caratu przeszły w ręce burżuazji wielkiego przemysłu i ziemiaństwa. Tzw. Rząd Tymczasowy prowadził nadal antyludową politykę swych carskich poprzedników, zapowiadał dalsze prowadzenie wojny, nie miał najmniejszego zamiaru dopuścić do władzy mas robotniczych i chłopskich.

Wtedy 7 listopada (25 października wg. prawosławnego kalendarza) 1917 r. — masy robotnicze kierowane przez partię bolszewików, dokonały nowej rewolucji — socjalistycznej, zwanej Wielką Rewolucją Październikową. Władza przeszła w ręce rad robotniczych i żołnierskich. Rosja stała się pierwszym na świecie państwem, rządzącym przez robotników i pracujących chłopów. Słuszną okazała się linia polityczna bolszewików, którzy wszystkie swe siły poświęcili walce o wyzwolenie robotników i pracujących chłopów spod jarzma kapitalizmu.

3. NARODZINY ZSRR

Jednym z pierwszych kroków rewolucyjnego rządu, na czele którego stał Lenin, było przyznanie wszystkim narodom byłego imperium carskiego prawa do pełnej niepodległości. Uznano prawo narodów do decydowania o swoim losie.

W ramach państwa, nazwanego teraz Rosyjską Socjalistyczną Federacyjną Republiką Rad (RSFRR), znalazły się obok narodu rosyjskiego narodowości, które ze względu na liczebność, położenie geograficzne czy też stan kulturalny nie mogły stworzyć własnych państw; w skład RSFRR weszło kilkanaście autonomicznych republik, obwodów i rejonów narodowych, zapewniających każdej, nawet najmniejszej narodowości możność swobodnego rozwoju instytucji kulturalnych, szkolnictwa i organizowania na swoim terenie własnych władz autonomicznych.

Kiedy w ślad za RSFRR władza robotniczo-chłopska zwyciężyła na Ukrainie, Białorusi i na Zakaukaziu, powstały tam również socjalistyczne republiki radzieckie. W roku 1924 połączyły się one dobrowolnie z Federacyjną Republiką Rosyjską w jedno związkowe państwo — Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, zwany w skrócie Związkiem Radzieckim. na pełnym poszanowaniu praw i interesow ZSRR rządzi się na podstawie ogólnozwiązkowej, demokratycznej konstytucji, która przyznaje każdej republice prawo wystąpienia ze Związku.

Państwową flagą nowego robotniczo-chłopskiego państwa stał się czerwony sztandar z gwiazdą pięcioramienną, herbem państwowym — symbolem pracy: sierp i młot na tle kuli ziemskiej.

Z czasem ilość republik związkowych powiększyła się. Dziś jest ich 16, a mianowicie: Rosja, Ukraina, Białoruś, Gruzja, Armenia, Azerbejdżan, Turkmenia, Uzbekistan, Kazachstan, Kirgizja, Mołdawia, Besarabia, Litwa, Łotwa, Estonia i Republika Karelo-Fińska. W każdej z nich językiem urzędowym jest język narodu przeważającego w danej republice.

Każda z tych republik posiada swój własny parlament — Radę Najwyższą, złożoną z delegatów pracujących i własny rząd.

Ostatnio przodujące republiki radzieckie utworzyły własne ministrestwa spraw zagranicznych. Przedstawiciele Ukrainy i Białorusi zasiadają w Organizacji Narodów Zjednoczonych tak jak przedstawiciele innych niepodległych państw świata.

Sprawami, dotyczącymi Zw. Radzieckiego jako całości, zajmuje się rząd ogólnozwiązkowy oparty o związkowy parlament — Radę Najwyższą, która składa się z dwóch izb: Rady Związku i Rady Narodowości. Delegatów do Rady Związków wybiera się z poszczególnych republik proporcjonalnie do liczby ich ludności.

Natomiast do Rady Narodowości każda republika posyła równą ilość posłów. Wybory do Rady Związku i Rady Narodowości są powszechne, oparte na demokratycznej ordynacji wyborczej. Obie izby mają równe prawa. Dzięki temu niemożliwe jest narzucenie swej woli przez narody liczniejsze — narodom mniejszym. Każda republika ma równe możliwości obrony swoich poszczególnych interesów i potrzeb.

W wyniku słusznej polityki narodowościowej rządu ZSRR nastąpił wspaniały rozwój gospodarczy i kulturalny poszczególnych republik, z których wiele przed rewolucją żyło w stanie na pół dzikim.

4. USTRÓJ SPOŁECZNY ZSRR

Ustrój społeczno-gospodarczy ZSRR usuwa możliwości ucisku i wyzysku klasowego. Jest to ustrój socjalistyczny, w którym wszystkie środki produkcji stanowią własność społeczno-państwową, albo spółdzielczą. Dzięki temu, że w ZSRR usunięto wyzysk człowieka przez człowieka, ustrój polityczny naszego wschodniego sprzymierzeńca oparty jest na pełnym poszanowaniu praw i interesów każdego narodu. W państwie radzieckim usunięto wszelkie możliwości ucisku słabszego narodu przez silniejszy, usunięto źródła rasowej czy narodowej nienawiści.

W wyniku polityki gospodarczej rządu panującą formą gospodarki radzieckiej jest przemysł upaństwowiony. Drobniejsze warsztaty tworzą spółdzielnie pracy. Fabryk prywatnych w ZSRR nie ma. W rolnictwie radzieckim również górują społeczne formy gospodarki, wzorowe majątki państwowe — sowchozy (sowietskoje choziajstwo) i wielkie kolektywne gospodarstwa rolne — kołchozy. Kołchozy są to dobrowolne chłopskie spółdzielnie pracy, których celem jest wspólna uprawa wspólnej ziemi. Chłopi te spółdzielnie sami zakładali, przekonywali się bowiem, że w warunkach radzieckich są one najlepszą formą gospodarki rolnej. Obok tej kolektywnej gospodarki każdy członek kołchozu posiada własne niewielkie gospodarstwo (0,5 ha), może mieć własną krowę, świnię, drób itd.

Uspołecznienie rolnictwa i przemysłu nie przyszło w Zw. Radzieckim łatwo. Nim dojrzały nowe formy produkcji, nim wypracowano nowe metody pracy, nim ludzie przywykli do społecznej pracy — trzeba było ogromnego trudu i wielu wyrzeczeń ze strony ludności. Jednak to przejście do socjalizmu okazało się w skutkach zbawienne dla narodów radzieckich. Zlikwidowany został wszelki wyzysk człowieka przez czowieka. Każdy robotnik radziecki wie, że pracuje nie na kapitalistę, że owoce swej pracy otrzyma częściowo bezpośrednio w formie płacy, częściowo pośrednio w formie pomocy przy zdobywaniu wiedzy na wszystkich szczeblach nauczania, opieki lekarskiej, domów wypoczynkowych, urządzeń kulturalnych itp. Toteż znikło w ZSRR podłoże do walk społecznych, osłabiających spoistość państwa.

W rolnictwie kolektywna gospodarka daje ogromne możliwości zastosowania najnowszych maszyn, środków technicznych i naukowych metod pracy.

Wielkie reformy społeczne i ekonomiczne pozwoliły Związkowi Radzieckiemu przejść do gospodarki planowej. ZSRR było pierwszym państwem na świecie, które zastosowało u siebie planowanie gospodarcze w skali ogólnopaństwowej. Pierwszym rezultatem takiego planowania była niesłychanie szybka odbudowa po zniszczeniach 1-szej wojny światowej i walk wewnętrznych. Zobaczymy, jak dzięki ustrojowi radzieckiemu ZSRR z kraju zacofanego i słabego stał się jednym z najpotężniejszych mocarstw świata.

5. WIELKIE BUDOWNICTWO

Władze radzieckie zastały kraj w stanie całkowitej ruiny ekonomicznej. Wiemy, że jeszcze przed wojną światową rządy carskie nie sprzyjały rozwojowi gospodarczemu kraju. Rosja carska była krajem ubogim i gospodarczo zacofanym i pod względem produkcji przemysłowej zajmowała jedno z ostatnich miejsc w Europie. Na skutek wojny i walk wewnętrznych i tak już bardzo niski poziom obniżył się jeszcze bardziej. Zakłady przemysłowe leżały w ruinach, pola w znacznej części — odłogiem. W 1920 r. produkcja przemysłowa wynosiła zaledwie siódmą część przedwojennej, produkcja rolnicza — połowę. Na domiar złego ZSRR nie mógł liczyć na żadną pomoc gospodarczą zza granicy, ponieważ wszystkie kapitalistyczne państwa bojkotowały „czerwoną Rosję", a nawet posyłały wojska dla zdławienia nowego rządu demokratycznego, uzbrajały bandy reakcyjne, które paliły i niszczyły całe obszary kraju. Również reakcja polska zorganizowała napaść zbrojną na Rosję Radziecką (wyprawy Piłsudskiego na Mińsk i Kijów).

Rządy radzieckie nie cofnęły się przed trudnościami, lecz z niebywałą energią z miejsca przystąpiły do planowej odbudowy, mobilizując wszystkie siły kraju. Już w 1925 r. radziecka produkcja przemysłowa osiągnęła poziom produkcji rosyjskiej z r. 1913. Ale nie można było tym się zadowolić. Kierownicy państwa radzieckiego wiedzieli, że aby ZSRR mógł stać się nowoczesnym, kulturalnym krajem — musi za wszelką cenę stać się państwem uprzemysłowionym. Wiedzieli oni również, że bez spełnienia tego warunku — słaby gospodarczo Zw. Radziecki nie utrzyma się w otoczeniu wrogich mu krajów kapitalistycznych.

I oto w roku 1928 zostaje w ZSRR przygotowany pierwszy wielki pięcioletni plan rozbudowy gospodarczej, tzw. pierwsza „pięciolatka".

Uprzemysłowienie w ciągu kilku czy kilkunastu lat zniszczonego, zacofanego kraju wymagało olbrzymich wkładów środków material-

nych i siły roboczej, wymagało od radzieckiego robotnika i chłopa niesłychanego wysiłku i niesłychanych wyrzeczeń. Kto był w ZSRR, kto słyszał opowiadania o tych latach wielkiego budownictwa — ten wie, jak inteligent, robotnik i chłop radziecki pracowali odmawiając sobie często najkonieczniejszych, najniezbędniejszych rzeczy.

Ciężkie to były dla społeczeństwa radzieckiego lata — ale nie poszły na marne trudy i wyrzeczenia. Wtedy to właśnie wykuwały się podstawy potęgi ZSRR. Już w pierwszej pięciolatce dwukrotnie zwiększono produkcję przemysłową, zbudowano cały szereg nowych gałęzi przemysłu, np. traktorowy, samochodowy, budowy obrabiarek, maszyn rolniczych, lotniczy, elektrotechniczny. Dwa następne plany pięcioletnie — drugi i nie zakończony z powodu wojny, trzeci — dały jeszcze lepsze rezultaty.

Wyniki pięciolatek

W wyniku niespełna trzech pięciolatek w Zw. Radzieckim dokonała się prawdziwa rewolucja przemysłowa. Ogólna produkcja przemysłu wzrosła w okresie 1913 — 1940 trzynastokrotnie, produkcja maszyn w tym samym okresie wzrosła 50-krotnie, energii elektrycznej — 20-krotnie, przemysłu chemicznego — 15-krotnie.

Zmieniła się również struktura przemysłu. Powstały i rozwinęły się zupełnie nowe dziedziny przemysłu, których nie znała Rosja carska — przemysł budowy maszyn, samolotów, traktorów, samochodów, precyzyjnych obrabiarek, maszyn elektrycznych. Produkcja dóbr wytwórczych stanowiła w 1913 r. 1/3 ogólnej produkcji przemysłowej (33,3%), a w roku 1938 — już przeszło połowę (58,5%).

Niezwykle szybko rozwinęła się gospodarka dawniej zacofanych rejonów. Tak np. produkcja przemysłowa Gruzińskiej SRR była w 1939 roku przeszło 25 razy większa od produkcji 1913 r., Ormiańskiej SRR wzrosła w tym czasie 23 razy, Kirgiskiej SRR — przeszło 52 razy.

Dzięki tej rewolucji przemysłowej Związek Radziecki nie tylko przeobraził się z kraju rolniczego w kraj przemysłowy (udział przemysłu w ogólnej produkcji wzrósł od 42,1% w 1913 r. do 77,4% w 1938 r.), lecz stał się jedną z największych potęg przemysłowych świata. Jego udział procentowy w światowej produkcji był już 10 lat temu przeszło 5 razy większy niż przed rewolucją (2,7% w r. 1913 — 15,8% w r. 1937) Związek Radziecki stał się państwem całkowicie gospodarczo samowystarczalnym i niezależnym od zagranicy. Zamiast państwa ubogiego i gospodarczo zacofanego, jakim była Rosja carska, której produkcja przemysłowa stanowiła zaledwie 1/14 produkcji Stanów Zjednoczonych i 1/6 produkcji Niemiec — powstała największa potęga gospodarcza świata.

Wielkimi sukcesami może się poszczycić rolnictwo radzieckie. Produkcja zboża wzrosła w porównaniu z 1913 r. półtorakrotnie, a produkcja bawełny — najważniejszej kultury technicznej — nawet 3,4 raza.

Na wspaniałe sukcesy rolnictwa wpłynęła w olbrzymim stopniu mechanizacja pracy i zastosowanie najnowszych zdobyczy agrotechniki. Rolnictwo radzieckie zostało zaopatrzone w nowoczesne maszyny i urządzenia. W 1940 r. na polach Zw. Radzieckiego pracowało 523 tys. traktorów, 182 tys. kombajnów, ćwierć miliona samochodów ciężarowych. 75% całej ziemi uprawnej zaorały traktory, 50% plonów zebrano przy pomocy kombajnów, a młócka była zmechanizowana w 94%. Zastosowano na szeroką skalę nawozy sztuczne. Dzięki opanowaniu i obsianiu nowych ziem, dzięki melioracji, osuszaniu bagien, karczowania lasów i nawadnianiu pustyń powierzchnia ziemi uprawnej wzrosła w porównaniu z 1913 r. o 46 milionów ha.

Dalszy poważny wzrost produkcji przemysłowej i rolniczej przyniesie czwarta pięciolatka. Produkcja przemysłu wzrośnie o blisko połowę (od 138 mld. rubli do 205 mld. rubli), zaś produkcja rolnicza wzrośnie o przeszło 1/4.

Rewolucja kulturalna

Rozwój oświaty i kultury, który dokonał się w Zw. Radzieckim od czasu Rewolucji Październikowej, można nazwać prawdziwą rewolucją kulturalną.

Rosja carska była krajem analfabetów. 76% ludności całego państwa nie umiało czytać, ani pisać. Na olbrzymich terenach Azji Środkowej i Syberii nie było w ogóle ludzi znających słowo pisane lub drukowane. Oświata była dostępna tylko dla uprzywilejowanych. Teatrów, kin, bibliotek było bardzo mało i były one oczywiście niedostępne dla szerokich mas.

Zmiany dokonane w stanie oświaty i kultury tego kraju są potężne. Procent analfabetów spadł do 19. Liczba dzieci w szkołach powszechnych wzrosła niemal trzykrotnie (7,3 miln. w roku 1913, 20,8 miln. w roku 1939), w szkołach średnich — przeszło 18-krotnie (635,6 tys. w roku 1913, w tym tylko 10 tys. dzieci chłopskich, a 11.588 mil. w roku 1939, w tym przeszło 6 mil. dzieci chłopskich. Prócz szkół ogólnokształcących szeroko rozbudowano sieć szkół zawodowych (szkoły rzemieślnicze, kolejowe, tzw. FZO), w których młodzież uczy się przeszło 180 różnych specjalności. W czwartej pięciolatce szkoły te ukończy 4,5 miln. osób. Do szkół technicznych uczęszczało w roku 1939 milion uczniów tj. 26,6 razy więcej niż w roku 1914.

Sześciokrotnie wzrosła liczba studentów szkół wyższych, pobierających naukę w 750 wyższych zakładach naukowych. Wyższe uczelnie dały państwu w 1946 r. 770 tys. inżynierów, lekarzy, agronomów i innych specjalistów z wyższym wykształceniem.

Książka nie jest już przedmiotem zbytku, ZSRR jest dziś krajem o ogromnej ilości bibliotek. W roku 1939 wydano przeszło 701 milio-

nów tomów. Stworzono piśmiennictwo dla 40 narodowości, które przedtem nie miały nawet własnego alfabetu. Nakład gazet wynosi 36 milionów egzemplarzy. Książka i gazeta dociera dziś do najodleglejszych zakątków ZSRR. Udostępniono również szerokim masom teatr, kino, muzea. Nie ma fabryki, wsi, szkoły czy też instytucji publicznej, gdzie by nie było świetlicy.

O poziomie sztuki radzieckiej mogliśmy się przekonać oglądając balet Moisiejewa, słuchając chóru Aleksandrowa, podziwiając filmy radzieckie.

Wszystko to świadczy o tym, że osiągnięcia radzieckie w dziedzinie oświaty i kultury są prawdziwą rewolucją kulturalną.

Nauka radziecka stała się przodującą nauką świata. Dzięki niej technika i wszystkie dziedziny gospodarki radzieckiej otrzymują coraz to doskonalsze maszyny. Dzięki osiągnięciom nauki radzieckiej Armia Radziecka miała w czasie ubiegłej wojny najdoskonalszą, najnowocześniejszą broń, najlepsze w świecie czołgi i artylerię.

Radziecka biologia oddała nieocenione usługi rolnictwu. Tak np. słynny biolog profesor Łysienko wypracował specjalne metody hartowania nasion, które uodparniaja daną roślinę na działanie szkodników i warunków atmosferycznych. Wychodował on szereg odmian zbóż i jarzyn, dojrzewających w surowych warunkach klimatycznych radzieckiej północy. Daleko na północ przesunęły się granice uprawy żyta, pszenicy, nawet bawełny. Obecnie inny uczony, Cycyn, pracuje nad wychodowaniem — drogą krzyżowania z różnymi gatunkami dzikich traw — nowej odmiany pszenicy, którą można by uprawiać jeszcze dalej na północy. Wspomniany już profesor Łysenko potrafił również po licznych doświadczeniach uzbroić kartofel przeciw suszy i otworzyć przed nim w ten sposób wrota nieurodzajnych niegdyś obszarów Radzieckiej Azji Centralnej. Radzieccy uczeni wykryli, że rosnąca dawniej jedynie dziko roślina kok-sagyz zawiera sok bardzo podobny do soku drzewa kauczukowego. Obecnie na obszarach tysięcy hektarów Azji Centralnej i Kaukazu Północnego rozciągają się plantacje kok-sagyzu. ZSRR ma własny kauczuk, a radzieccy chłopy — wielkie dochody.

Prócz nowych odmian roślin radzieckie stacje badawcze hodują również nowe rasy zwierząt domowych, odznaczające się dużą wydajnością i wytrzymałością na ciężkie warunki klimatyczne. Tak np. wychodowana została nowa rasa krów konstromskich wyróżniających się szczególną mlecznością. W Kazachstanie ze skrzyżowania dzikiego barana — archara z merynosem otrzymano nową rasę wytrzymałych i silnych owiec o cienkim runie, nadających się doskonale do górskiej hodowli.

W ten sposób radziecka nauka przyczynia się do szybkiego rozwoju rolnictwa.

Radziecka medycyna znalazła nowe metody leczenia, które częstokroć rewolucjonizują całe dziedziny medycyny. Tak np. zastosowała ona nowe metody przywracania człowiekowi utraconych organów i części ciała, zastosowała przesadzanie nerwów zwierzęcych do organizmu ludzkiego, lecząc w ten sposób szereg chorob nerwowych do najbardziej skomplikowanych (paraliż kończyn).

Z doświadczeń i wyników badań osiągniętych przez naukę radziecką korzysta nauka całego świata.

Dzięki szybkiemu rozwojowi i upowszechnieniu kultury i oświaty, dzięki szybkiemu rozwojowi wszystkich dziedzin gospodarki narodowej, każdy obywatel ZSRR ma możność szybkiego awansu społecznego, ma możność zajęcia takiego stanowiska i wykonywania takiej pracy, jakiej pragnie. Z mas ludowych — dzięki temu —rekrutują się dziesiątki tysięcy inżynierów, lekarzy, agronomów, ludzi nauki i techniki, wynalazców i konstruktorów, przodowników pracy. Takich ludzi jak Stachanow, Pasza Angelina, Mikołaj Łukiczew — bohaterów pracy, którzy zdobyli sobie uznanie i miłość całego narodu radzieckiego — jest bardzo wielu. W społeczeństwie radzieckim przed każdym człowiekiem pracy otwarta jest droga do nauki, zawodu, stanowiska.

Wspaniałe osiągnięcia we wszystkich dziedzinach życia narodowego zawdzięczają narody radzieckie mądremu i ofiarnemu kierownictwu, które sprawuje Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików). Ona to poprowadziła narody radzieckie ku socjalizmowi, ona kierowała wielkim budownictwem socjalizmu, jej zasługą jest to, że ZSRR z kraju ubogiego i zacofanego przeobraził się w największą potęgę gospodarczą świata.

6. ZSRR W WALCE O POKÓJ

W poprzednich ustępach mówiliśmy o drodze jaką przeszła gospodarka i kultura ZSRR w ciągu krótkiego okresu od Rewolucji Październikowej. Rzecz jasna jednak, że obraz rowoju ZSRR byłby bardzo niepełny, gdybyśmy nie naszkicowali polityki zagranicznej Zw. Radzieckiego — polityki, nastawionej od pierwszej chwili istnienia władzy radzieckiej na utrwalenie pokoju światowego, na obronę pokoju, na walkę o pokój.

Państwo radzieckie zrodziło się w walce o pokój. „Dekret o pokoju" był jednym z pierwszych dekretów władzy radzieckiej. W dekrecie tym rząd radziecki deklarował swą gotowość natychmiastowego przerwania I wojny światowej i zawarcia pokoju. Rząd radziecki zwracał się do tych, którzy są najbardziej zainteresowani w zawarciu pokoju — do mas ludowych całego świata, aby wywalczyli natychmiastowe przerwania działań wojennych.

Walka o pokój od pierwszej chwili była związana z walką o prawo każdego narodu do decydowania o swoim losie. Zw. radziecki uznał na-

tychmiast prawo do niepodległości Polski, Finlandii, Litwy, Łotwy i Estonii, które wchodziły przedtem w skład imperium carskiego. Zw. Radziecki zrezygnował z kolonialnego uprzywilejowania Rosji, jakie miała ona w Afganistanie, Iranie i Chinach i zawarł z tymi państwami układy na zasadach równoprawności.

W ciągu lat międzywojennych Zw. Radziecki nieprzerwanie walczył o utrwalenie pokoju na świecie. Był on inicjatorem wszelkich projektów rozbrojenia tzn. redukcji sił zbrojnych wszystkich państw i zredukowania wydatków wojennych. Zw. Radziecki usiłował doprowadzić do stworzenia bloku państw, pragnących pokoju, przeciwko Niemcom przygotowującym wojnę światową. Tak np. w roku 1934 ZSRR próbował zawrzeć tak zw. pakt wschodni z Francją, Polską innymi państwami europejskimi. Pakt ten nie doszedł do skutku na skutek oporu Polski (Piłsudskiego i Becka). ZSRR próbował wobec tego zawrzeć z poszczególnymi państwami europejskimi pakty pomocy wzajemnej. Pakty takie zostały zawarte z Francją (2. V. 1935) i Czechosłowacją (16. V. 1935).

Zw. Radziecki był jedynym państwem, które zdecydowanie opierało się niemieckiej polityce szantażu i przygotowaniu wojny. Zw. Radziecki był jedynym państwem, które stanęło po stronie Czechosłowacji w tragicznych dniach Monachium, gdy Anglia i Francja sprzedawały niepodległość Czechosłowacji Hitlerowi.

Zw. Radziecki był wreszcie jedynym państwem które w przededniu drugiej wojny światowej usiłowało zawrzeć sojusz wojskowy z mocarstwami zachodnio-europejskimi i Polską, aby uniemożliwić wybuch II wojny światowej. Dokumenty, ogłoszone niedawno zarówno w prasie radzieckiej, jak i prasie innych państw rzuciły jaskrawe światło na kulisy rokowań moskiewskich w 1939 r., pokazały, że reakcyjne rządy Anglii i Francji wcale nie chciały bronić pokoju wspólnie z ZSRR — na odwrót chciały pchnąć Niemcy na Związek Radziecki. W takiej sytuacji Zw. Radziecki zmuszony był zawrzeć pakt o nieagresji z Niemcami i odwlec w ten sposób parę lat napaści Niemiec na ZSRR Trudno oczywiście w paru wierszach opisać wszystkie posunięcia pokojowej polityki Związku Radzieckiego. Jedno można stwierdzić z całą oczywistością: Związek Radziecki był jedynym państwem, które konsekwentnie broniło pokoju w Europie, było jedynym państwem, które chciało zorganizować blok pokoju.

Pokoju nie udało się w 1939 r. uratować. Wybuchła II wojna światowa, w której ZSRR stanął na czele wszystkich sił demokracji i pokoju i tylko dzięki niemu został rozbity faszyzm niemiecki i włoski.

Wojna w obronie ojczyzny

W roku 1941 faszystowskie armie, dokonawszy podboju całej prawie Europy, zwaliły się na ziemie radzieckie, wdarły w głąb ZSRR. Zdawało się niektórym, że dni państwa radzieckiego są policzone.

A jednak Zw. Radziecki ostał się i zwyciężył. Zwyciężył dzięki wielkim reformom rewolucji, dzięki swemu ustrojowi, który dał ludowi radzieckiemu olbrzymią siłę i spoistość, pozwolił wykrzesać zeń niesłychaną energię w dzień wielkiej próby. Zwyciężył dzięki kuźnieckim, uralskim, karagandyjskim kopalniom, hutom i fabrykom, wybudowanym w latach wielkich pięciolatek. Zwyciężył dzięki rządowi radzieckiemu i narodowi, który w ciągu dwudziestu paru lat zamienił zacofany, słaby, półkolonijny kraj w pierwszą potęgę świata.

Podczas tych niesłychanie ciężkich lat wojennych, cały naród radziecki umiał wytężyć wszystkie siły dla osiągnięcia zwycięstwa nad znienawidzonym wrogiem niemieckim. Hasłem każdego obywatela ZSRR stało się: „Wszystko dla frontu — wszystko dla zwycięstwa". Dla tego celu robotnicy po 2—3 doby nie odchodzili od maszyny w fabryce, rolnicy pracowali w dzień i w nocy na polu, kobiety prowadziły traktory, parowozy i samoloty. Dla zwycięstwa ludzie o głodzie i chłodzie dobywali węgiel, budowali maszyny, dawali frontowi chleb. Dlaczego naród radziecki przyjął tak bohaterską postawę wobec tego najtrudniejszego egzaminu, jakim była wojna? Dlatego, że wiedział, że walczy o swoją Ojczyznę, w której sam rządzi, w której gospodaruje, w której buduje swą szczęśliwą przyszłość. Dzięki ofiarnej, wytężonej pracy szarego człowieka radzieckiego na front szedł nieprzerwany potok czołgów, samolotów, dział karabinów maszynowych, benzyny, żywności, słowem tego wszystkiego, czego wymaga wojna współczesna. Bohaterstwo żołnierza radzieckiego, pomnożone przez doskonałą technikę i ofiarną pracę narodu przyniosło wspaniałe zwycięstwo nad hitleryzmem.

Jak decydujący był udział ZSRR w zwycięstwie nad Niemcami, możemy sądzić z faktu, że nawet w ostatniej fazie wojny, po otwarciu drugiego frontu — przeciw Armii Radzieckiej walczyło ponad 200 niemieckich dywizji, podczas kiedy alianci zachodni mieli przeciw sobie tylko 77. A przecież nigdzie nie byli tak bici hitlerowcy jak właśnie na wschodzie. Zresztą sam Churchill — wódz angielskiej reakcji przyznał, że nie było w Europie poza Związkiem Radzieckim siły, zdolnej do pobicia armii hitlerowskiej.

ZSRR na czele obozu pokoju

3-letni okres, który upłynął od chwili zakończenia wojny, był okresem dalszego wzrostu potęgi i autorytetu Zw. Radzieckiego. Narody państwa socjalistycznego ani na chwilę nie zapominają, że siły reakcji nadal istnieją na świecie, że znów odradza się faszyzm, że międzynarodowa klika imperialstyczna z imperializmem amerykańskim na czele dąży do zakłócenia pokoju, do nowych awantur wojennych. Dlatego

też narody ZSRR nieustannie zwiększają zdolność obronną swego państwa. Dlatego też Zw. Radziecki za podstawową zasadę swej polityki zagranicznej uważa nieprzerwaną, konsekwentną walkę o pokój.

Fakt, że Zw. Radziecki stoi na czele wszystkich sił świata, walczących o pokój, nie jest rzeczą przypadkową. Ustrój społeczny ZSRR, ustrój socjalistyczny jest bowiem główną przyczyną tego, że państwo to tak ofiarnie walczy o utrzymanie pokoju na całym świecie. Czym się to tłumaczy? Tłumaczy się to tym, że ustrój socjalistyczny zniósł wszelki wyzysk człowieka przez człowieka, wszelki ucisk jednego narodu przez drugi naród. Ustrój ten dąży do zapewnienia ludziom pracy, dobrobytu i wszechstronnego rozwoju umysłowego i kulturalnego. Osiągnąć to można tylko przez wytężoną, pokojową pracę nad rozbudową wszystkich dziedzin gospodarki narodowej, rozwoju kultury i sztuki. Dlatego wojna, która jest najstraszliwszym wrogiem ludzi pracy, jest jednocześnie najstraszniejszym wrogiem ustroju socjalistycznego. Dlatego Zw. Radziecki musi walczyć wszelkimi siłami o utrzymanie pokoju na całym świecie, bo przecież wiemy, że każda nowa wojna może się przerodzić w wojnę światową. Pokojowa polityka ZSRR nie jest więc chwilowym politycznym czy dyplomatycznym posunięciem rządu radzieckiego. Konieczność walki o pokój wypływa z istoty państwa radzieckiego — z istoty jego ustroju społecznego.

Przykładów pokojowej polityki ZSRR po wojnie znamy bardzo wiele. Przypomnijmy sobie niektóre z pośród nich.

Rząd radziecki ze szczególną stanowczością występuje przeciwko odrodzeniu imperializmu i potęgi militarnych Niemiec, ZSRR jest jedynym mocarstwem, które wykonuje uchwały poczdamskie. Zw. Radziecki był współinicjatorem i współorganizatorem Konferencji Warszawskiej, której decyzje uznane są za światowy program pokoju.

Zw. Radziecki był czołowym współtwórcą Organizacji Narodów Zjednoczonych której zadaniem jest obrona pokoju i praw poszczególnych państw na całym świecie. Zw. Radziecki konsekwentnie popiera wszelkie kroki, zmierzające do utrwalenia pokoju światowego. Dzięki niezłomnej postawie ZSRR Zgromadzenie ONZ uchwaliło rezolucję, potępiającą podżegaczy wojennych. Państwo radzieckie ani na chwilę nie zaprzestaje swej szlachetnej misji — obrony ludzkości przed nową wojną.

Jednakże utrzymanie pokoju światowego zapewnia nie tylko pokojowa polityka ZSRR Związek Radziecki broni pokoju przez sam fakt swego istnienia. To, że ojczyzna socjalizmu jest tak potężnym, niezwyciężonym mocarstwem, że jest ostoją wszystkich sił demokracji i pokoju — stanowi przeszkodę dla wszystkich podżegaczy wojennych, którzy by chcieli wtrącić świat w nową awanturę wojenną. Istnienie potężnego mocarstwa socjalistycznego jest podstawową gwarancją utrzymania pokoju światowego.

Stosunki polsko - radzieckie

Nie ma już chyba dzisiaj żadnego człowieka pracy, który by nie wiedział, że Zw. Radziecki jest naszym najlepszym przyjacielem i sojusznikiem. Nie każdy jednak wie dokładnie, jak układały się nasze stosunki ze Zw. Radzieckim w okresie między dwiema wojnami światowymi, a szczególnie nie każdy wie, jak wpłynęła Rewolucja Październikowa na odzyskanie przez nas niepodległości w 1918 r.

Dzięki Rewolucji Październikowej runął jeden z największych naszych wrogów — carat rosyjski. Dzięki Rewolucji Październikowej powstał potężny ruch rewolucyjny w Niemczech i Austro-Węgrach. Wszystko to umożliwiło powstanie państwa polskiego. Nie piłsudczycy, którzy wszystkie swe nadzieje wiązali z zwycięstwem Niemiec i Austrii i chcieli pod ich skrzydłami stworzyć podległą zaborcom i zależną od nich, wchodzącą w ich skład Polskę, nie „narodowcy", którzy marzyli o tym, by to samo zrobić pod skrzydłami Rosji carskiej, nie państwa zachodnio - europejskie, które w ciągu całej niemal I wojny światowej nie chciały w ogóle słyszeć o Polsce, a przeciwnie, oburzyli się nawet na oszukańczy manifest cesarstwa niemieckiego i austriackiego, mówiący o Polsce — nie oni wszyscy sprawili to, że w 1918 roku Polska odzyskała niepodległość. Rewolucja Październikowa, która bezpośrednio czy pośrednio rozbiła naszych trzech zaborców, która ogłosiła, że każdy naród ma prawo do samodzielnego bytu państwowego — Rewolucja Październikowa stworzyła realne warunki dla odzyskania przez nas niepodległości.

Od początku też młoda władza radziecka usiłowała żyć w zgodnej współpracy z Polską.

Rząd radziecki pierwszy, jeszcze przed innymi państwami, oświadczył, że uznaje niepodległość Polski i wyraził życzenie nawiązania z nami przyjaznych stosunków. Kilkakrotnie w ciągu lat 1918 — 1920 rząd radziecki ponawia te propozycje, ale zawsze spotykał się z wrogim stosunkiem naszych rządów kapitalistyczno-obszarniczych. Na propozycje przyjaźni Piłsudski odpowiedział wyprawą na Kijów po majątki białoruskie i ukraińskie dla magnatów polskich. Zamiast pomóc braciom Ślązakom, którzy wtedy krwawili w powstaniach przeciwko Niemcom, Piłsudski toczył niepotrzebną i szkodliwą wojnę z bratnimi narodami słowiańskimi, chcącymi żyć z nami w zgodzie i przyjaźni.

Również i później, aż do wybuchu drugiej wojny światowej, mogliśmy zauważyć te same dwa zjawiska. Z jednej strony Zw. Radziecki, przewidując przyszły najazd Niemców na Europę Wschodnią, usiłuje stworzyć potężny obóz,

któryby przeciwstawił się zapędom niemieckim. Z drugiej strony reakcja polska, prowadząca politykę wrogą w stosunku do ZSRR, uniemożliwia wszystkie próby ZSRR, stworzenia bloku antyhitlerowskiego, uniemożliwia Zw. Radzieckiemu okazanie pomocy Czechosłowacji, odrzuca pomoc ZSRR dla Polski.

Ta zdradziecka, antynarodowa polityka rządów sanacyjnych doprowadziła w rezultacie, do strasznej klęski wrześniowej. Lud pracujący zrozumiał wówczas, kto był prawdziwym wrogiem, a kto przyjacielem Polski. Zarówno w kraju jak i na emigracji — w Anglii i w ZSRR — przywódcy rewolucyjnego ruchu robotniczego, zrozumieli, że tylko w sojuszu ze Zw. Radzieckim możemy odzyskać niepodległość.

I rzeczywiście sojusz polsko-radziecki, który zawarły masy ludowe pod przewodnictwem rewolucyjnego ruchu robotniczego z działaczami Polskiej Partii Robotniczej na czele — przyniósł nam niepodległość. I trzeba tu sobie powiedzieć: tylko sojusz ze Zw. Radzieckim i tylko Armia Radziecka mogła nam przynieść niepodległość, tylko Armia Radziecka mogła zwyciężyć faszyzm.

Zw. Radziecki okazał się naszym największym przyjacielem nie tylko przez fakt wyzwolenia nas z niewoli hitlerowskiej. Dzięki niemu bowiem wróciły do nas Ziemie Zachodnie, dzięki niemu potrafiliśmy je utrzymać. Sojusz ze Zw. Radzieckim stał się gwarancją naszej niepodległości i całości naszych granic. Zadajmy sobie pytanie: dlaczego właśnie Zw. Radziecki jest naszym najlepszym przyjacielem?

W poprzednim rozdziale mówiliśmy, że główną przyczyną pokojowej polityki Zw. Radzieckiego jest ustrój tego państwa — ustój, socjalistyczny. Socjalistyczne państwo, mówiliśmy jest wrogiem wszelkiej wojny. Otóż ustrój socjalistyczny jest również główną przyczyną przyjaznych stosunków ZSRR z państwami demokratycznymi.

Wiemy wszyscy, że między ludźmi pracy nie może być sprzecznych interesów. Nasz ustrój ustrój demokracji ludowej, podobnie jak ustrój socjalistyczny w ZSRR, oznacza władzę państwową w jednym ręku ludu, a nasza klasa robotnicza walczy o ostateczne zniesienie wyzysku człowieka przez człowieka. I dlatego łączy nas ze Zw. Radzieckim wspólna walka o lepszy ustrój i sprawiedliwość społeczną.

Istnienie Zw. Radzieckiego pomogło polskim masom ludowym odnieść zwycięstwo nad reakcją. Dzięki poparciu ZSRR zdołaliśmy o własnych siłach zwyciężyć w swym kraju obszarników i wielkich kapitalistów, gdyż reakcja międzynarodowa nie odważyła się na zbrojną interwencję w obronie interesów reakcji polskiej. Mogliśmy utrzymać nasze zwycięstwo znów dzięki pomocy ZSRR, który wspierał nas materialnie i bronił naszych interesów na arenie międzynarodowej. Wszystko to jest stwierdzeniem jednego zasadniczego faktu — Zw. Radziecki jest naszym najlepszym przyjacielem, ponieważ państwa nasze łączą więzi klasowe — solidarność budujących nowy ustrój mas ludowych, solidarność naszych klas pracujących. Dlatego sojusz nasz ze Zw. Radzieckim nie może być nietrwały, dlatego braterstwo naszych ludów będzie się wciąż pogłębiać i wzmacniać.

Poz. 184

SOJUSZ DEMOKRACJI ROSYJSKIEJ I POLSKIEGO OBOZU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO

Wyzwoleńcza walka Polaków o niepodległość zawsze znajdowała zrozumienie i poparcie postępowej części społeczeństwa rosyjskiego, która ze swej strony walczyła przeciw caratowi. W ciągu półtora set lat niezmiennie występuje sojusz i braterstwo broni między ruchem demokratycznym w Rosji i polskim obozem niepodległościowym. Różnymi nieraz środkami toczy się wspólna walka przeciw caratowi. Wzmożenie sił obozu postępowego w Rosji ułatwia walkę narodu polskiego. Rozwój walk wyzwoleńczych na ziemiach polskich pod zaborem carskim sprzyja ruchowi demokracji rosyjskiej.

§ 1. Żywa łączność walki niepodległościowej narodu polskiego z dążeniami lepszej części narodu rosyjskiego przejawiła się już w pierwszym powstaniu polskim pod wodzą Tadeusza Kościuszki w r. 1794. Powstanie to wywołało poruszenie w wojsku carskim. Młodzi oficerowie rosyjscy chętnie czytali druki rządu powstańczego. W gazecie „Korespondent Krajowy i Zagraniczny" z 28 października 1794 r. znajdujemy korespondencję Nosarzewskiego, który pisze, że jeńcy rosyjscy, poznawszy sprawę powstania „poprzysięgli dzielić z Polakami swobody wolności".

Wieści o powstaniu wzmogły wrzenie w samej Rosji, szczególnie wśród młodzieży uczącej się. Także masy ludowe, pozostające pod świeżym wspomnieniem walki wolnościowej Pugaczewa, bacznie nadsłuchują wieści z nad Wisły.

§ 2. Pierwsze próby organizacyjnego zbliżenia się na dużą skalę między postępowymi grupami rosyjskimi a polskim ruchem niepodległościowym, przypadają na trzeci dziesiątek lat XIX w. Przez Rosję przechodzi wtedy wielka fala ruchu demokratycznego. Cały kraj pokrywa się siecią nielegalnych organizacyj, zmierzających do zniesienia samowładztwa cara i przeprowadzenia w kraju reform (dania wolności chłopom, wprowadzenia demokratycznej konstytucji, zwołania parlamentu itd.) Wszystkie te stowarzyszenia na swym sztandarze wypisały przywrócenie niepodległości Polski.

Powstałe w 1823 r. „Stowarzyszenie Zjednoczonych Słowian' pozostaje w ścisłej łączności z polskim bojownikiem o demokrację Lublinskim. W skład stowarzyszenia wchodzili Rosjanie, Ukraińcy, Polacy. Program stowarzyszenia przewidywał walkę z caratem i wyzwolenie narodów ujarzmionych. Polska winna była odzyskać niepodległość. Wyzwolone narody słowiańskie miały zjednoczyć się w potężną federację, opartą na zniesieniu niewoli chłopów, równości wszystkich obywateli bez względu na narodowość i wyznanie.

W 1824 i 1825 r. następuje zjednoczenie ruchu demokratycznego w Rosji w jednym obozie „Dekabrystów", nazywanym tak od wywołanego przezeń powstania w grudniu 1825 r. W tym czasie „Polskie Towarzystwo Patriotyczne przygotowało grunt dla powstania listopadowego. Jeden z jego kierowników płk. Stanisław Krzyżanowski został wysłany do Rosji dla porozumienia z wodzami „Dekabrystów" Bestużewem i Murawiewem Apostołem. W tejże sprawie przywódcy dekabrystów Pestel i Wołkoński nawiązali w r. 1825 łączność z działaczem „Towarzystwa Patriotycznego" ks. A. Jabłońskim. Dekabryści przyjaźnili się z największym poetą narodu polskiego Adamem Mickiewiczem w czasie jego pobytu w Rosji. Mickiewicz był w stosunkach przyjaźni z wielkim rosyjskim poetą - demokratą Puszkinem. Tak to łączyły się najbardziej postępowe i patriotyczne odłamy obu narodów. Powstanie dekabrystów w Petersburgu wybuchło jednakże w chwili, gdy Królestwo Polskie nie było jeszcze przygotowane, by poprzeć zbrojnie ruch w Rosji.

§ 3. Powstanie listopadowe wybuchło na ziemiach polskich w chwili triumfu reakcji za Mikołaja I, kiedy uprzednio organizacje demokratyczne w Rosji doszły do takiej siły, że usiłowały zbrojnie zdobyć władzę, ruch powstańczy w Polsce jeszcze nie dojrzał do wystąpienia. Odwrotnie, kiedy w listopadzie 1830 r. Polacy chwycili za broń, ruch demokratyczny w Rosji przeżywał ciężki kryzys po zgnieceniu powstania dekabrystów. Mimo to powstanie listopadowe znalazło silny odgłos w Rosji. Szef żandarmów Benkendorff pisał z tego powodu w raporcie do cara: „Rewolucja w Warszawie rozbudziła wszystkie chwilowo zacichłe spory i wzbudziła jak najbardziej różnorodne uczucia wszystkich warstw ludności w Rosji".

Demokratyczni przywódcy powstania listopadowego dobitnie podkreślali, że walczą z carem a nie z narodem rosyjskim. W dniu 25 stycznia 1831 r., kiedy Sejm Polski ogłosił detronizację Mikołaja I, jednocześnie „Towarzystwo Demokratyczne" urządziło w Warszawie żałobny obchód dla uczczenia pamięci przywódców dekabrystów rosyjskich. W obchodzie niesiono pięć trumien na pamiątkę pięciu straconych dekabrystów i chorągwie z napisem „za naszą wolność i waszą". Walcząc z carem, niepodległościowcy polscy podawali bratnią dłoń narodowi rosyjskiemu.

§ 4. Po złamaniu powstania listopadowego patrioci polscy nie wyrzekają się walki o wolność i niepodległość. Jak dziś Związek Patriotów Polskich, tak wówczas demokratyczna część emigracji pracuje nad zbrojnym odzyskaniem niepodległości Ojczyzny. Ogromnie rozwinęło się na emigracji „Towarzystwo Demokratyczne". Zawiązuje się ciasne braterstwo broni między patriotami polskimi i emigrantami - demokratami rosyjskimi, których prześladowania carskie zmusiły do opuszczenia Rosji. Z emigracji podnosili oni swój głośny protest przeciwko rządom carskim i organizowali ruch opozycyjny w kraju. Między emigrantami rosyjskimi Hercenem, Ogarewem i Bakuninem, a polskimi demokratami istnieje stała łączność i współdziałanie.

Wyraz coraz to silniejszego sojuszu między polskimi patriotami, a obozem postępowym w rosji dał wybitny emigrant rosyjski Bakunin w r. 1847 na paryskim obchodzie powstania listopadowego:

„Wojnę 1830-31 r. przedsięwzięto w interesie despotyzmu, a w cale nie w interesie narodu rosyjskiego. Oswobodzenie Polski jest naszym zbawieniem. Z waszą wolnością i my Rosjanie stajemy się wolni. Dzieci jednego szczepu, nasze losy są nierozłączne i nasza sprawa powinna być wspólna. Wyście to dobrze zrozumieli i na waszych chorągwiach wypisaliście te wielkie słowa „Za naszą i waszą wolność".

Kiedy Bakuninowi z powodu tej mowy (na żądanie ambasady rosyjskiej) kazano opuścić Francję, Polacy w Brukseli w Belgii, powitali go po bratersku i połączyli żałobny obchód poświęcony demokracie polskiemu Konarzewskiemu z obchodem śmierci demokratów rosyjskich.

§ 5. Pod wpływem wielkiej emigracji ani na chwilę nie milknie walka na ziemiach polskich. Wielką agitację niepodległościową w Polsce (we wszystkich trzech zaborach) prowadziła demokratyczna organizacja „Stowarzyszenie Ludu Polskiego" pod kierownictwem męczennika wolności Polski Szymona Konarskiego. W związku z działalnością „Stowarzyszenia Ludu Polskiego" pozostaje wielki spisek między oficerami korpusu rosyjskiego gen. Geismara na Litwie. Spiskowcy opracowują plan opanowania Modlina i Warszawy, jako punktów wypadowych. Sprzysiężeni chcieli również pobudzić do powstania wszystkich Polaków a następnie ruszyć na Petersburg. O zasięgu spisku świadczy duża ilość aresztowanych oficerów rosyjskch. Po wykryciu sprzysiężenia przez żandarmerię, uwięziono przeszło 600 oficerów, między nimi wielu pułkowników, majorów, rotmistrzów, 200 z nich zamknięto w więzienach. Pozostałych zdegradowano do szeregowców.

Na Ukrainie ożywają ideały „Stowarzyszenia Zjednoczonych Słowian". W tych latach powstaje w Kijowie „Bractwo Cyryla i Meto-

dego". Między członkami jego był wybitny poeta narodowo-ukraiński Szewczenko i historyk Kostomarow. Stowarzyszenie według słów Kostomarowa miało na celu rozpowszechnienie myśli o wzajemności słowiańskiej i przyszłej federacji narodów słowiańskich na pdstawie zupełnej wolności i samorządu oddzielnych narodowości". Organizacja została rozgromiona przez policję carską. Szewczenkę pognano za Morze Kaspijskie, gdzie się spotkał i zaprzyjaźnił z polskimi wygnańcami: Zalewskim, Gordonem i innymi.

§ 6. Wojna Krymska (1853-1856) wykazała całą zgniliznę caratu i wywołała w Rosji nowe wzniecenie ruchu wolnościowego. Wołanie o reformy w Rosji staje się powszechne. Emigracyjny organ Hercena „Kołokoł" (Dzwon) bije potężnym głosem na alarm. Młody Czernyszewski, rosyjski pisarz demokrata, wysuwa się na czoło opozycji przeciwko caratowi. I znowu na sztandarze obozu demokratycznego w Rosji wypisane jest hasło niepodległości Polski.

W styczniu 1863 r. zrywa się Polska do powstania zbrojnego. W kraju tworzą się oddziały partyzanckie i przeszło półtora roku trwa uporczywa, bohaterska walka z armią zaborcy.

Powstanie znajduje silny odgłos w Rosji. Nielegalna organizacja „Ziemla i Wola" kierowana przez Czernyszewskiego, popiera powstanie polskie. W marcu 1863 r centralny komitet organizacji „Ziemla i Wola" rozpowszechnia odezwę do oficerów i żołnierzy rosyjskich, wzywając do braterstwa broni z Polakami i do skierowania oręża przeciwko wrogowi wolności — caratowi. Sprawa polska porusza szerokie warstwy ludności rosyjskiej i przenika nawet do kół oficerskich.

Już w r. 1862 i obecnie w roku 1863 członkowie „Ziemli i Woli" i powstały „Komitet Rosyjskich Oficerów w Polsce" pod kierownictwem Andrzeja Potiebni prowadzą propagandę wśród wojska, by nie brało udziału w zduszeniu powstania.

22 października 1862 r. w „Kołokole" Rosyjscy oficerowie stojący w Polsce domagają się „by dać Polsce możność urządzenia swoich spraw wedle swoich pragnień".

Słowo nie rozchodziło się z czynem. Wielu oficerów i żołnierzy rosyjskich przystąpiło do powstania. Sam Andrzej Potiebnia jeden z pierwszych staje do walki. Kierował on oddziałem partyzanckim i zginął jako bohater walki „Za naszą i waszą wolność" w bitwie u Piaskowej Skały (4 marca 1863 r.).

Koła emigracji rosyjskiej wyraźnie i mocno stanęły na gruncie poparcia walki Polaków o wolność. Hercan, Ogarew, Bakunin wydają w lutym 1863 r. trzy odezwy „Ruskiej Ludi", „K'ruskim wojskam w Polsze" i „Bratia sołdaty". Odezwy te były masowo rozprzestrzeniane w Rosji i wśród wojska carskiego w Polsce. Odezwa „Ruskije Ludi" wyraźnie stwierdza: „My wszyscy domagamy się natychmiastowej odbudowy państwa polskiego".

Hercen w „Kołokole" oświadczał: „My chcemy niepodległości Polski dlatego, że chcemy wolności Rosji. My jesteśmy z Polakami..."

W ten sposób naród rosyjski przez swych najlepszych przedstawicieli wyrażał swą solidarność z walką narodu Polskiego.

§ 7. Powstanie styczniowe zostało zduszone przez carat. Ale walka narodu polskiego trwa. Polacy biorą czynny udział w ruchu opozycyjnym w Rosji. Rosyjska „Narodna Wola" zawiera ścisły sojusz z pierwszą szeroką organizacją robotniczą na ziemiach polskich, powstającą pod kierownictwem Ludwika Waryńskiego W r. 1886 wśród czterech bojowników wolności skazanych na śmierć przez rząd carski w Polsce obok Kunickiego, Osowskiego, Pitrusińskiego, znajduje się Rosjanin Bardowski, sędzia przysłany do Polski przez carat. Był on jednym z tych Rosjan, którzy stanęli po stronie narodu Polskiego przeciwko caratowi i przypieczętowali to życiem. Bardowski nie oglądając się na karierę urzędniczą, która stała dla niego otworem, łączy się z polskimi bojownikami wolności do walki ze wspólnym wrogiem obu narodów — caratem.

Przed laty w bitwie pod Grunwaldem, chorągwie ruskie Smoleńszczan niosły odsiecz rycerstwu polskiemu Władysława Jagiełły, napieranemu przez Krzyżaków i przyczyniły się walnie do wspólnego zwycięstwa nad niemczyzną. W okresie niewoli Polski najlepsi przedstawiciele narodu rosyjskiego spieszą z pomocą Polakom przeciw caratowi.

Ostatnie dziesięciolecie XIX w. w Rosji stoi pod znakiem silnego rozwoju ruchu, który szerzy się również w Królestwie Polskim. Zwłaszcza organizacje robotnicze w Polsce i w Rosji prowadzą energiczną walkę przeciwko caratowi, pomagając sobie wzajemnie, łącząc się i porozumiewając.

§ 8. Rok 1905 wstrząsnął zmurszałą budową caratu. Zachwianie się caratu pod naporem walki narodu rosyjskiego ułatwia i rozszerza walkę narodu polskiego przeciwko ujarzmieniu przez carat. Wielkie pochody uliczne w Warszawie, strajki uczniów szkół w walce o język polski, splatają się ze strajkami robotników, z barykadami na ulicach Łodzi. W maju 1905 roku strajk powszechny w Polsce zostaje poparty przez strajk 200 tysięcy robotników i pracowników w Rosji.

Jeszcze raz wbrew tyranii caratu zostają nawiązane serdeczne nici braterstwa między narodem polskim a rosyjskim. Bohaterska walka przeciwko caratowi w Polsce witana jest z radością i entuzjazmem w Rosji. Okres ten wydaje cały szereg bohaterów sprawy wolności w Rosji i w Polsce. Nazwiska Montwiłł-Mirecki, Kasprzak, Okrzeja, Baron, Szulman zawsze będą opromienione chwałą w dziejach narodu polskiego jako tych, którzy oddali życie za sprawę wolności i niepodległości.

Carat wychodzi jeszcze zwycięsko z walki, ale nie na długo. W roku 1917 naród rosyjski obala carat. Władze młodej Republiki Radzieckiej wydają dekret przyznający niepodległość Polski, przekreślając tym raz na zawsze starą politykę caratu.

§ 9. Władzę w odrodzonej Polsce uchwyciły grupy reakcyjne. Dla nich obalenie caratu przez naród rosyjski, stało się jeszcze jednym powodem wrogości wobec największego państwa słowiańskiego, sąsiada Polski. Grupom tym obca była tradycja stuletniego współdziałania demokracji rosyjskiej i polskiego obozu niepodległościowego — demokratycznego, jak wrogą była wszelka demokracja. Wynikiem polityki tych grup było odrzucenie pomocy związku Radzieckiego przeciwko Hitlerowi i klęska wrześniowa.

Obecnie odżył sojusz narodu rosyjskiego i narodu polskiego. Dziś dawne przymierze z najlepszą demokratyczną częścią społeczeństwa rosyjskiego wyrosło do sojuszu z państwem radzieckim i wszystkimi narodami Związku Radzieckiego. Na ziemi radzieckiej powstała Polska Siła Zbrojna, która ramię przy ramieniu z bohaterską Armią Czerwoną wygnała zmorę hitlerowską z granic naszej Ojczyzny.

Tradycja współdziałania polskiego obozu niepodległościowego i demokracji rosyjskiej umacniają sojusz i przyjaźń narodu polskiego i Zw. Radzieckiego.

Poz. 185

CO DAŁ SOCJALIZM MŁODZIEŻY RADZIECKIEJ

O młodzieży radzieckiej słyszeliśmy bardzo wiele. O jej wysokich walorach moralnych, o harcie ducha, o bohaterskiej postawie w czasie wojny, czytaliśmy o partyzantach, o twórcach całych miast, o nowatorach produkcji, o młodych wynalazcach i przodownikach pracy. Wiemy, że młodzież radziecka jest pierwsza w pracy i pierwsza w zabawie, że przejawia niesłychany pęd do nauki, że wszędzie daje przykład najofiarniejszego trudu, a jednocześnie wyróżnia się wspaniałymi wynikami w sporcie w życiu artystycznym itd.

Bojowa i chlubna droga młodzieży radzieckiej, z której dumny jest naród radziecki, którą podziwia cały świat — jest ściśle związana z osiągnięciami i treścią ideową Rewolucji Październikowej. Ta młodzież, to dziecko Rewolucji Październikowej. Wychować ją mógł tylko kraj socjalizmu t.zn. gdzie nie ma wyzysku człowieka przez człowieka, gdzie nie ma „wilczych praw" kapitalistycznych moralności gdzie praca stała się obowiązkiem i sprawą honoru człowieka.

Dlaczego młodzież radziecka przoduje w świecie, w jaki sposób spełnia tak pozytywną rolę w społeczeństwie, a jednocześnie korzysta z pełni życia.

Pęd do nauki.

U podstaw wychowania młodzieży radzieckiej leży ustrój socjalistyczny. Ustrój ten góruje nad wszystkimi innymi dotychczas znanymi ustrojami społecznymi i opiera się o głęboką wiedzę, gruntowną naukę i opanowanie techniki. Z istoty więc ustroju radzieckiego wynika, że daje on nieograniczone wręcz możliwości kształcenia się, doskonalenia pod każdym względem, rozwijania indywidualnych uzdolnień człowieka, a przede wszystkim młodzieży. Rozbudowie socjalizmu w ZSRR w ciągu 31 lat towarzyszyły zmiany, dla których najwłaściwszą nazwą będzie rewolucja kulturalna.

Rządy carskie były naturalnym wrogiem oświaty ludowej w Rosji. Klasycznym przykładem jest słynny historyczny okólnik carskiego Ministra Oświaty, Dielianowa, zakazujący przyjmować do szkół średnich „dzieci kucharek, lokai, kucharzy, drobnych kupców...". Ginęły talenty i zdolności młodzieży robotniczej i chłopskiej. W zestawieniu ze stanem oświaty w Rosji carskiej, w porównaniu ze stanem obecnym i warunkami rozwoju oświaty w krajach kapitalistycznych, osiągnięcia Związku Radzieckiego są po prostu wspaniałe.

Trochę faktów z zakresu rozbudowy szkolnictwa.

ZSRR zajął pierwsze miejsce na świecie pod względem miłości uczniów szkół ogólnokształcących. Liczba wszystkich szkół niższych i średnich w ZSRR wynosi 180 tysięcy. W szkołach tych było w ZSRR z górą 2 razy więcej uczniów niż w Anglii, Niemczech, Francji i Włoszech razem, Socjalistyczne społeczeństwo umożliwiło młodzieży robotniczej i chłopskiej korzystanie z dobrodziejstw wiedzy, dało całej młodzieży bez względu na pochodzenie, płeć, narodowość — równy start życiowy, możliwość korzystania z nauki w szkołach z wszelkich pomocy naukowych, stypendiów i wszelkich ułatwień materialnych, jak bursy, stołówki itp.

Jakże drastycznie przedstawia się porównanie pod względem zasięgu oświaty w Rosji carskiej z jednej strony, a w Związku Radzieckim z drugiej. Pomyślmy tylko: liczba dzieci w szkołach powszechnych w miastach wynosiła w roku 1914 1.200.000, a w roku 1940 — wzrosła do 15.600.000. Do szkół średnich uczęszczało w miastach Rosji carskiej 600.000 uczniów w miastach Związku Radzieckiego uczy się 3.400.000 uczniów (5 i pół raza więcej). Jeśli chodzi o dzieci chłopskie, ogólna liczba w szkołach średnich w Rosji carskiej wynosiła 10.000, dziś pobiera naukę w szkołach średnich w ZSRR 5.200.000 dzieci ze wsi (520 razy więcej).

Pierwszego września, jak wszędzie rozpoczął się nowy rok szkolny we wszystkich szkołach radzieckich — powszechnych, średnich i t. zw. pół średnich, technicznych, specjalnych. 800 tysięcy siedmioletnich dzieci przestąpiło po raz pierwszy próg szkoły. Miliony egzemplarzy nowych podręczników, dziesiątki milionów zeszytów, piór, ołówków przygotowano w tym

roku dla radzieckiej dziatwy szkolnej. Odbudowano i wyremontowano gmachy szkolne. Napełnił je gwar i tupot 33 milionów par nóg dziecięcych. Tyle bowiem dzieci i młodzieży uczy się w tym roku w ZSRR.

Jak wygląda ta sprawa w krajach kapitalistycznych — dowiadujemy się m. in. z oficjalnych wypowiedzi i statystyk Stanów Zjednoczonych. Kilka milionów dzieci w USA nie chodzi do szkół a około 2 milionów uczy się w szkołach o bardzo niskim poziomie, wynikającym z braku wykwalifikowanych sił pedagogicznych. Warto tu zaznaczyć, że 3 miliony dorosłych nie uczyło się wcale w szkołach a 10 milionów otrzymało takie wykształcenie, że właściwie znajduje się na granicy analfabetyzmu. Tak wygląda oświata w USA osławionej krainie dolarowego luksusu.

Milionowa Armia Nauczycieli.

33 miliony uczniów w szkołach radzieckich Tyle co 3/4 ludności Francji· Iluż to trzeba dla nich nauczycieli, spytajcie.

Nauczycieli potrzeba ponad milion. Tylu właśnie posiada ich Związek Radziecki. Zawód nauczyciela w Związku Radzieckim, jako tego, któremu państwo i społeczeństwo zleciły opiekę i wychowanie swego największego skarbu — młodzieży, jest otoczony tam wielkim szacunkiem i troskliwą opieką. Nasuwa się tutaj porównanie ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej. Według wypowiedzi przewodniczącego związku zawodowego nauczycieli amerykańskich, od początku wojny pół miliona nauczycieli zmieniło zawód. Przyczyną masowej ucieczki ze szkolnictwa jest, według opinii przewodniczącego związku, niezwykle niskie uposażenie nauczycieli.

Wielka armia miliona dwustu tysięcy pedagogów radzieckich co roku uzupełniana jest absolwentami różnych zakładów pedagogicznych· Związek Radziecki posiada obecnie 620 szkół pedagogicznych, 200 instytutów nauczycielskich i 123 wyższych uczelni pedagogicznych. Oprócz tego nauczycieli szkół średnich szkolą uniwersytety oraz instytuty języków obcych. Socjalistyczne państwo radzieckie, przywiązując ogromną wagę do kształcenia młodzieży, uważając to za jej prawo i święty przywilej, uznając jednocześnie, że podstawą istnienia i rozwoju państwa socjalistycznego jest jego młodzież, asygnuje ogromne sumy celem zapewnienia młodzieży odpowiednich warunków nauki i wysokich kwalifikacji kadr nauczycielskich.

Wydatki na oświatę w budżecie ZSRR.

Budżet państwowy ZSRR przewidział około 60 miliardów rubli na oświatę. Jest to o półtora miliarda więcej niż w roku1946, a trzy razy więcej niż w roku 1940. To też notujemy wspaniały rozwój szkolnictwa w całym kraju, na jego krańcach: na Kaukazie, w Środkowej Azji, na Dalekim wschodzie, dalekiej mroźnej Północy, gdzie procent analfabetów był zawrotnie wysoki. Przypomnijmy sobie: czterdzieści narodowości w Rosji carskiej nie tylko, że nie miało swego piśmiennictwa, ale nawet alfabetu. W roczniku statystycznym z 1897 roku znajdujemy wzmiankę, iż na Dalekiej Północy mieszka plemię Neńców, które liczy 13.000 ludności. W roczniku statystycznym wydanym w 1913 roku czytamy o tym samym plemieniu, że liczy ono już tylko 2.000 ludzi i znajduje się na wymarciu. To skazane ongiś na zagładę plemię, — dziś posiada kilkanaście gimnazjów, licea pedagogiczne i jeden wyższy instytut przyrodniczy.

Socjalistyczna w swej treści narodowa w formie kultura radziecka, objęła wszystkie ludy Związku Radzieckiego. Państwo nie żałuje środków w celu zapewnienia młodzieży wszelkich pomocy naukowych, wszelkich udogodnień w nauce, podręczników itp. Warto sobie uświadomić: dla szkół początkowych i średnich wydano na pierwszego września bieżącego roku 80 milionów podręczników tylko w języku rosyjskim. Zjawiskiem wręcz niebywałym w dziejach ludzkości jest fakt, że już w 1931 roku wydano podręczniki w 70 językach narodów Związku Radzieckiego, a w 1933 roku — aż w 104 językach. Dla przykładu podajemy, że w Azerbejdżanie wydano milion 800 tysięcy podręczników, Gruzja wydała w roku bieżącym 2 miliony książek szkolnych w języku gruzińskim.

Szczególną troską rządu radzieckiego o narody zacofane w dziedzinie oświaty najlepiej ilustruje wzrost wydatków budżetowych na oświatę tych narodów. Gdy wydatki na oświatę na 1 mieszkańca w Federacji Rosyjskiej powiększyły się w okresie 1928 — 1938 roku 11 razy, to w Tadżykistanie 66 razy·

Szkolnictwo dokształcające.

Socjalistyczne państwo radzieckie dba o ciągłe podnoszenie poziomu swej młodzieży, o podnoszenie jej kwalifikacji, o umożliwienie jej zdobycia coraz wyższych szczebli w awansie życiowym.

Dlatego też państwo udziela wydatnej pomocy wieczornemu szkolnictwu dokształcającemu. W Związku Radzieckim istnieje obecnie 2.085 szkół wieczorowych dla młodzieży robotniczej i 7 tysięcy takich szkół dla młodzieży wiejskiej. W szkołach tych uczy się około pół miliona młodzieży w wieku od lat 17 do 30. Wojna przeszkodziła większości z nich w ukończeniu szkoły średniej. Jedni walczyli na froncie, inni stanęli przy warsztatach fabryk, pracujących dla obrony kraju. Nikt jednak z nich nie porzucił myśli o dalszych studiach. Dlatego też w miastach i wsiach Związku Radzieckiego powstały w latach wojny liczne nowe szkoły wieczorowe dla młodzieży wiejskiej i robotniczej. Profesorowie uważają, że młodzież kończąca wieczorową szkołę średnią jest całkowicie przygotowana do wyższych studiów.

Armia 704 tysięcy studentów na 802 Wyższych Zakładach Naukowych.

Rozwój oświaty ludowej i podniesienie się ogólnego poziomu kultury narodów Związku Radzieckiego, głęboka troska socjalistycznego państwa o wysoki poziom umysłowy i wysokie kwalifikacje jego młodzieży spowodowały wzrost i szybki rozwój wyższych zakładów naukowych. Rosja carska miała 91 wyższych zakładów naukowych i 112 tysięcy studentów. Obecnie Związek Radziecki posiada 802 wyższe uczelnie i 704 tysiące słuchaczy, to jest więcej niż we wszystkich krajach Europy razem wziętych.

Jakże inaczej przedstawia się statystyka z wyższych uczelni Stanów Zjednoczonych. Dla przykładu podamy cyfry z amerykańskich wyższych szkół technicznych. Gdy w roku 1940 — 41 w uczelniach tych studiowało 110 tysięcy słuchaczy, to w roku 1944 — 45 notujemy spadek liczby studentów do 38 tysięcy. Obecnie jest ich jeszcze mniej. Szkolnictwo wyższe w krajach kapitalistycznych nie tylko nie rozwija się, ale cofa i jak widzimy w stopniu bardzo znacznym.

Wyższe zakłady naukowe istniały za czasów carskich tylko w 16 miastach Rosji. Obecnie znajdują się w 200 z górą miast ZSRR. 70 tysięcy profesorów i wykładowców pracuje na uniwersytetach i wyższych zakładach radzieckich warto zaznaczyć, że cyfra ta 10-cio krotnie przewyższa liczbę ich sprzed rewolucji. Państwo radzieckie nie uważa rozwoju szkół wyższych — mimo imponujących wyników — za wystarczający, dlatego państwo postawiło sobie za zadanie dalszą rozbudowę uniwersytetów. W roku 1948 utworzono 20 nowych wyższych uczelni. Uniwersytet w Tadżykistanie, pedagogiczne instytuty w Kalinie i Kałudze, 12 instytutów języków obcych i inne.

Obecnie również buduje się w jednej z najpiękniejszych dzielnic Moskwy gmach nowego uniwersytetu. Założenia i cele jakie przyświecają budowniczym tej nowej uczelni, sposób rozwiązania zagadnień architektonicznych jest charakterystyczny dla wszystkich usiłowań państwa radzieckiego w zakresie oświaty. Dlatego opowiemy o nim dokładnie.

Gmach uniwersytetu będzie należał do największych w mieście, będzie wzniesiony w dzielnicy, którą rozbudowuje się według szeroko zakreślonych planów. Kolos o objętości tysiąca siedmiuset metrów sześciennych, będzie wyróżniał się nie tylko ogromem, ale i pięknem, będzie symbolem tej wielkiej roli, jaką w państwie socjalistycznym pełni nauka. Rozplanowanie wydziałów, laboratoriów, mieszkań dla studentów i budynków gospodarczych ma na celu stworzenie jak najlepszych warunków dla pracy naukowej. Dlatego też wszystkie urządzenia gospodarskie będą skrupulatnie odizolowane od sal wykładowych, bibliotek i mieszkań.

Dotychczas budowano wyższe uczelnie według dwu szablonów. Były to albo świątynie wiedzy, wspaniałe często gmachy, budowane z pietyzmem dla nauki, lecz nie liczące się z potrzebami życia codziennego. Do tych „świątyń wiedzy" pędziły każdego ranka zziajane rzesze studentów, którzy mieszkali gdzieś w odległych dzielnicach miasta i zarabiali na życie, gdyż musieli ze szkodą dla nauki utrzymywać się z pracy zarobkowej. Drugi typ, to typ „miasteczka uniwersyteckiego" znany najbardziej w Anglii. Ale w „miasteczkach uniwersyteckich" kształcić się mogły tylko dzieci klas uprzywilejowanych. Bo nie tylko trudno było biedniejszej młodzieży opłacać wzorowe stancje i internaty, ale i możliwości zarobkowych było zbyt mało w zamkniętym światku uniwersyteckiego miasteczka. Cisza i skupienie pięknych sal i bogatych pracowni służyły więc tylko synom kupców, fabrykantów i obszarników.

Nowa uczelnia moskiewska stawia sobie zadanie, aby być czymś innym. Będzie świątynią wiedzy, która swą zewnętrzną wspaniałością i każdym szczegółem urządzenia nasuwać będzie myśl o potędze nauki, będzie służyć nie tylko jej dziesiejszym potrzebom, ale przewidywać jej rozwój na długie lata naprzód. Ale poza tym będzie cichym, wygodnym domem dla wszystkich pracowników. Każdy student będzie miał w tym domu swój ładny i wygodnie urządzony pokój, w którym nie przeszkodzą mu w pracy ani koledzy, ani dzięki zastosowaniu doskonałych urządzeń izolacyjnych — żadne hałasy z zewnątrz. Inżynierowie, budujący największy uniwersytet kraju radzieckiego, mają przed sobą zadanie nie tylko ochronić od wstrząsów i wibracji precyzyjne maszyny, ale również stworzyć takie warunki pracy w jakich mózg ludzki może chłonąć wiedzę bez przeszkód.

Oprócz tych pięknych pokojów mieszkalnych — biblioteka, czytelnia, klub, sala gimnastyczna, pływalnia. A przywilejem otwierającym bramy tego pałacu nauki nie będą pieniądze, ale żądzą wiedzy i młodość najwspanialszy przywilej do czerpania pełnymi garściami wszystkich cudów życia.

Troska o ciągłe podnoszenie i ulepszenie metod nauczania.

Do najistotniejszych cech charakterystycznych szkoły radzieckiej należy zaliczyć to, że jej organizacja, stosowane w niej metody nauczania i wychowania, jej programy ulegają ciągłym ulepszeniom. Droga rozwojowa szkoły radzieckiej nie jest zakończona, zmienia się, ona i udoskonala w zależności od warunków, uzyskanych już wyników i nowych osiągnięć pedagogiki. W szkole radzieckiej dzieje się ciągle coś nowego. Nie oznacza to oczywiście że szkolnictwo radzieckie nie korzysta z dorobku starej szkoły przedrewolucyjnej. W przemówieniu wygłoszonym do młodzieży w październiku 1920 roku wódz rewolucji rosyjskiej, Lenin oświadczył: „Powiada się, że stara szkoła była szkołą musztry, szkoła wykuwania. To

prawda lecz mimo to należy umieć rozróżnić, co w starej szkole było złego, a co pożytecznego dla nas, należy umieć wziąć z niej to, co jest niezbędne".

Szkoła radziecka, czerpiąc z arsenału kultury tworzonej przez całą ludzkość i stosując konsekwentnie zasady wychowania socjalistycznego, daje młodzieży najkorzystniejsze warunki rozwoju.

Organizacja życia pozaszkolnego.

Oczywiście szkoła nie może w zupełności zaspokoić potrzeb młodzieży zarówno w zakresie nauki — wychowania jak i dostarczenia jej rozrywek, zabawy, pełnego wyładowania jej bujnej energii. Dlatego socjalistyczne państwo radzieckie poświęca ogromne sumy pieniężne, deleguje poważne kadry specjalistów dla organizacji życia pozaszkolnego. W Związku Radzieckim istnieje już od wielu lat ogromna ilość takich instytucji, które organizują życie młodzieży poza szkołą. Należą do nich wspaniałe parki kultury, należą do nich Domy Pionierów prowadzone przez organizację „Pionierów", która w Związku Radzieckim jest odpowiednikiem naszego harcerstwa. Te Pałace Pionierów słynne są na całym świecie ze swych urządzeń, wszechstronnych możliwości zabawy i głębokiego znaczenia wychowawczego. O jednym z tych pałaców wyrazili się przedstawiciele robotników szwedzkich i norweskich, bawiący z wycieczką w Związku Radzieckm, że oto ożyła w oczach bajka Andersena o cudownym pałacu. Młodzież poznaje w tych domach pracę twórczą wypełnia indywidualnie i zespołowo zadania, stawiane przed nimi przez kierowników pracowni i kółek, łączy pracę naukową z pracą społeczną.

I tak członkowie dziecięcego klubu radiowego radiofonizują wsie: członkowie kółka historycznego przeprowadzają na określonym terenie badania archeologiczne, inni dokonują elektryfikacji jakiegoś okręgu wiejskiego. Nie znaczy to wcale żeby członek młodzieżowego kółka historycznego musiał później koniecznie studiować historię. Ale metoda pracy naukowej przyda mu się w każdym zawodzie a samodzielne, nieraz bardzo uciążliwe zadania w wybranej dziedzinie, pozwolą mu ustalić czy rzeczywiście jest to praca, której chciałby poświęcić całe życie. Oczywiście ogromna rola Domów Pionierów nie sprowadza się do pomocy w wyborze zawodu. Podnoszą one poziom pracy szkolnej, wnoszą wiele radości dzięki urządzaniu ciekawych wycieczek, zabaw, zajęć praktycznych, dają możliwości spędzenia czasu wolnego od nauki w taki sposób o jakim marzy młodzież.

Przyszli technicy i modelarze, przyszli konstruktorzy, a może wynalazcy, mogą w Pałacu Pionierów otrzymać narzędzia, wzory i wskazówki, które pozwolą samemu zbudować model samolotu i samochodu, telefon, czy aparat radiowy. Kogo pociągają dalekie morza, może uczyć się tajemnic sztuki nawigacyjnej na autentycznych przyrządach. Amatorzy rzeźby czy malarstwa znajdują tu modele, glinę i farby. Kółka muzyczne, kółka dramatyczne, czy baletowe — pozwalają wypróbować ewentualne zdolności sceniczne, czy taneczne. Sztab instruktorów — pedagogów służy wskazówkami, radą i pomocą. Domy Pionierów realizują zasady współczesnej pedagogiki radzieckiej, mogącej poszczycić się niezwykle ciekawymi osiągnięciami. Wielki pedagog radziecki Makarenko powiedział: „Między zabawą a pracą jest o wiele więcej wspólnego niż się wydaje. Jakie jest dziecko w zabawie, takie będzie w pracy. Dobra zabawa podobna jest do dobrej pracy. Zła zabawa przypomina bardziej złą pracę niż zabawę".

Realizacją tej zasady jest np. uruchomienie w Związku Radzieckim kilku linii kolejowych, obsługiwanych całkowicie przez dzieci i młodzież. Są to prawdziwe koleje kursujące na niezbyt dużych przestrzeniach w wielu miastach radzieckich. Parowozy i wagony są oczywiście takich rozmiarów, aby młodzież i dzieci w wieku szkolnym potrafiły je obsłużyć, ale w każdym razie mogą one pomieścić i dorosłych pasażerów.

Oczywiście ta „zabawa" jest przedmiotem wielkiej radości młodzieży radzieckiej.

Młodzież i dzieci uprawiające taką zabawę to już — prawdziwi, pożyteczni obywatele kraju radzieckiego. Ich najpiękniejsza zabawa niespostrzeżenie przeradza się w pracę zawodową dla dobra społeczeństwa.

Wśród dzieci milionerów amerykańskich, niektóre mają także prawdziwą kolej. Na tych jednak nielicznych wybrańców spoglądają z zazdrością miliony ich rówieśników, którym rodzice nie mogą dostarczyć często nawet skromnej rozrywki . Jest jednak inna różnica. Mała kolej w parku milionera jest tylko zabawką mimo najautentyczniejszego mechnizmu. Jeśli się znudzi, można ją porzucić między jedną a drugą stacją, nie oglądając się na godzinę, zwrotnice i sygnały. Na małej kolei radzieckiej uczynić tego nie wolno. Tam ponosi się odpowiedzialność za bezpieczeństwo i czas podróżnych. Taka zabawa daje niewątpliwie więcej szczęścia małym obywatelom socjalistycznego państwa, niż nielicznym, budzącym zazdrość dzieciom milionerów ameryakńskich. Socjalistyczny system radziecki udowadnia nawet na przykładzie zabawy, że to właśnie praca przynosi najwyższe zadowolenie, a poczucie odpowiedzialności nadaje sens działaniu.

Bogata treść kulturalna życia młodzieży radzieckiej.

Żaden ustrój społeczny nie zapewnił do tej pory i nie może zapewnić młodzieży takiego bogactwa rozrywek, takiego bogactwa treści kulturalnej, jak socjalizm. Dlatego też nie jest

przypadkiem, , że właśnie socjalistyczny Związek Radziecki ma najlepszy teatr dla młodzieży Słusznie jeden z takich, bardzo licznych na terenie ZSRR teatrów dla najmłodszych nosi nazwę „Teatr Szczęśliwych Dzieci“. Dlatego żaden z cyrków na świecie nie znajduje się na takim poziomie jak radziecki, a żaden komik świata nie ma tylu przyjaciół, co słynny komik radziecki Karand Asz. Radziecki program radiowy ma największy na świecie procent audycji młodzieżowych, bo aż 16%. W rozgłośni moskiewskiej jest pokój, gdzie pod zegarem z kukułką stoi dobrze znany młodym radiosłuchaczom „okrągły stół“, przy którym odbywają się wspólne posiedzenia młodzieży z uczonymi, pisarzami, artystami, którzy odpowiadają na setki pytań i pomagają swym słuchaczom wyszukiwać ścieżki wśród wspaniałych obszarów sztuki i nauki.

Tak samo radziecka sztuka filmowa postawiła sobie jako jedno z ważnych zadań produkowanie dobrych filmów dla młodzieży. Niektóre z nich widzieliśmy u nas. Pamiętamy „Syna Pułku“, w którym oficer mówi do żołnierzy, biorących pod opiekę pastuszka Wanię — „pamiętajcie, że to nie zabawka, ale żywa dusza“. Ta żywa dusza młodzieży radzieckiej jest przedmiotem najwyższej troski i największych starań społeczeństwa radzieckiego. Pamiętamy i inne filmy. Wielkie wrażenie wywarł na nas film „Timur i jego drużyna“, do którego scenariusz napisał Arkadiusz Gajdar. O tym Arkadiuszu Gajdarze — wychowanku organizacji młodzieży radzieckiej, Komsomołu bohaterskim dowódcy batalionu Armii Czerwonej w czasie wojny — krytyk radziecki mówi, że „posiada złoty klucz do serc dziecięcych“. Żadna literatura nie posiada tyle pięknych i mądrych książek co literatura radziecka. W Moskwie istnieje też jedyne na świecie państwowe wydawnictwo literatury dla dzieci, założone w 1935 r. z inicjatywy Maksyma Gorkiego.

W trosce o zdrowie młodzieży

Sprawa ochrony zdrowia młodzieży w Związku Radzieckim wymagała by specjalnego szczegółowego omówienia. Organizacja ochrony zdrowa młodzieży, system urządzania powszechnych wczasów dla młodzieży w Związku Radzieckim może być bowiem wzorem dla wszystkich krajów, które wkroczyły na drogę budowy socjalizmu. Cuda Krymu, piękno gajów pomarańczowych i cytrynowych Kaukazu, czar ogrodów w których kwitną magnolie, urok mórz — podziwia na wczasach cała młodzież radziecka. I w najtrudniejszych chwilach, w czasach wojny naród radziecki nie zapomniał, że młodzież jest jego przyszłością i ponosił wszelkie ofiary, aby zapewnić jej jaknajlepsze warunki.

Organizacja sportu pomyślana jest także w ten sposób aby całej młodzieży zapewnić wszechstronny rozwój fizyczny. Młodzież radziecka korzysta z najnowocześniejszych urządzeń sportowych. Ale tu, jak i w innych dziedzinach, zasadą jest powszechność sportu, masowość, nie zaś zawodowość lub ekskluzywność burżuazyjnych klubów.

Moralna postawa młodzieży radzieckiej

Wspólne wysiłki szkoły i domu, organizacji młodzieżowych „Pioniera“ i „Komsomołu“, opieka całego społeczeństwa, ogromne wysiłki państwa a przede wszystkim czujna troska i mądre Kierownictwo Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii Bolszewików stworzyły nowy typ młodzieży.

Ta młodzież pokazała hart ducha, ofiarność, patriotyzm i bohaterstwo, pokazała ile jest warta. Młodzi żołnierze walczyli na pierwszej linii frontu, młodzi robotnicy i kołchoźnicy bez wytchnienia pracowali na zapleczu dla frontu, młodzi partyzanci gnębili wroga śmiałymi wypadami i bezkompromisową walką na głębokich tyłach wroga. Do Księgi Bohaterstwa, zapisze naród radziecki złotymi zgłoskami imiona Olega Korzewoja, Sergiusza Tulenina, Luby Szewcowej, Uliany Gromowej, Iwana Ziemnuchowa, Lizy Czajki, Zoji Kosmodemieńskiej, Aleksandra Matrosowa, tysięcy innych członków „Młodej Gwardii“, organizatorów, kierowników, żołnierzy podziemnej organizacji komsomolskiej. Miejsce ich w panteonie wszechludzkości.

Niemcy rzucali żywcem do sztolni wysadzonych kopalń, wieszali na szubienicach, stosowali najpotworniejsze tortury. Ale żadna męka żadna tortura nie złamała ich. Do końca pozostali wierni ideałom swej socjalistycznej ojczyzny, zasadom jakie wpoił w nich Komsomoł. Napisano o nich wiele książek, wystawiono wiele sztuk scenicznych o ich walce. We wszystkich niemal teatrach Związku Radzieckiego grano sztukę o Zoji Komsodemieńskiej p. t. „Bajka o prawdzie“. Naród czci ich pamięć w pieśniach, fabryki, kopalnie i kołchozy nazwano ich imionami (Kopalnia Nr 2 w Zagłębiu Donieckim im. „Młodej Gwardii“ kopalnia Nr 21 im. „Olega Korzewoja“ kopalnia Nr 1 im. Sergiusza Tulenina i wiele innych).

A gdy wojna skończyła się młodzież radziecka stanęła w pierwszych szeregach budowniczych, którzy dźwigali z ruin Ojczyznę. Bezprzykładny patriotyzm tej młodzieży w czasach wojny, jej zapał dla odbudowy w czasie pokoju — to również wynik socjalistycznego wychownia tej młodzieży.

Przemiana psychiczna jaka charakteryzuje młodzież ZSRR najlepiej widoczna jest w jej stosunku do pracy. Praca przestała być w Zw. Radzieckim złem koniecznym, pańszczyzną, którą odrabia się z musu, z konieczności zdobycia minimum egzystencji. Praca stała się w Zw. Radzieckim dziedziną, w której człowiek znaj

duje możliwości najpełniejszego wyżycia,, stała się służbą społeczną. Najskromniejszy pracownik za przodujące wyniki w pracy zdobywa uznanie, a nawet sławę w całym kraju, staje się bohaterem pracy socjalistycznej.

Niedawno ukazała się książka australijskiego pisarza Mandera pod tytułem „Od szóstej do dwunastej w nocy". Zawiera ona rozważania o tym, jak młodzież australijska spędza czas po pracy, między godziną 6-tą a 12-tą, czas który nazywa „swoim własnym".

Młodzież radziecka do której rąk trafiła ta książka zdziwiła się niesłychanie samym postawieniem zagadnienia. Jak to. Więc młodzież australijska nazywa czas po pracy swoim własnym. A czas pracy, czyż on w tym samym stopniu co czas wolny od pracy nie jest czasem własnym, czasem w którym młodzież wyżywa się, doskonali swoje umiejętności, dokonuje wynalazków, czasem, w którym trud i radość splątają się nierozerwalnie. Tak, ale to jest prawdą dla młodzieży radzieckiej, żyjącej w kraju socjalizmu. Dla młodzieży australijskiej, dla młodzieży innych krajów kapitalistycznych — gdzie pracujący człowiek wyzyskiwany jest przez właściciela fabryki, przez obszarników, czas jego pracy nie jest jego własnym czasem. Pracuje on nie dla siebie, nie dla swej ojczyzny. Pracując przysparza tylko majątku kapitaliście. A po pracy. Po pracy zastanawia się jak to opisuje austrialijski pisarz, jak „zabić czas". I „zabija czas" spędzając wolne chwile w kawiarniach lub knajpach, gra w karty lub uprawia inne gry hazardowe. Młodzież radziecka nie martwi się o to, jak „zabić czas". Praca i nauka, sport i rozrywki kulturalne wypełniają bujne życie młodzieży radzieckiej. Oddajmy zresztą głos tej młodzieży, posłuchajmy co sama mówi o swej pracy i osiągnięciach.

Włodzimierz Jarigin, Komsomolec elektryk fabryki „Czerwony Październik" w Stalingradzie, opowiada jak udało mu się zabezpieczyć proces walcowania stali przed awarią motorów elektrycznych.

„Takich jak ja jest w fabryce setki: wszyscy staramy się ze wszystkich sił, ulepszyć proces produkcji, usprawnić działanie poszczególnych mechanizmów.

W ciągu ostatniego półrocza w naszym fabrycznym biurze racjonalizacji złożono 220 wniosków projektów".

A. Kazancew, maszynista kolejowy z Barnaułu ma 21 lat, jest starszym maszynistą, prowadzi pociągi szybkobieżne. Udało mu się ustalić nowe normy zarówno w szybkości parowozu jak i oszczędności w zużyciu paliwa. Kazancew przypisuje swoje sukcesy przede wszystkim atmosferze życzliwości i współpracy koleżeńskiej.

"Kiedy 6 lat temu wdrapałem się pierwszy raz na parowóz starszy maszynista Jegorow, poklepał mnie po ramieniu i powiedział: Staraj się, my ci pomożemy. I pomógł. Najpierw uczył mnie sam jak się prowadzi parowóz, a potem skierował mnie do szkoły maszynistów przy miejscowych warsztatach kolejowych. A teraz pracują ze mną na parowozie komsomolcy Sadowski i Puzernyj. Chętne i zdolne zuchy. I ja im chętnie pomagam".

Ruben Oganesjan, dzisiaj tokarz fabryki części samochodowych „Autodetal" w Erywaniu jest w Związku Radzieckim dopiero od dwóch lat. Wraz z tysiącami Ormian powrócił do ojczyzny z Iranu, gdzie klepał biedę tak samo jak inni. Miał 20 lat, a nie miał jeszcze ukończonej szkoły, gdyż musiał pracować od świtu do nocy jako niewykwalifikowany robotnik, aby nie umrzeć z głodu.

Po powrocie do ojczyzny rozpoczął pracę w fabryce ucząc się jednocześnie. Bierze udział w wyścigu pracy z dobrym rezultatem.

„Dobrze jest żyć — pisze — w rodzinnym kraju. Dostałem teraz nowe mieszkanie. Siostry i młodszy brat uczą się. Matka nasza ma zapewnioną spokojną starość. Tam w Iranie, ani nie marzyłem o takim szczęściu,,.

G. Bortkiewicz b. żołnierz, obecnie tokarz w fabryce im. Swierdłowa w Leningradzie jest synem tokarza z tej samej fabryki. Gdy w okresie oblężenia Leningradu ojciec jego zmarł nagle, przy warsztacie ojca stanęła matka. Po powrocie z frontu syn zastąpił matkę, Bortkiewicz, który jest twórcą nowej metody szybkiej obróbki metali osiągnął znakomite wyniki. Metale, których obtoczenie wymagało dawniej do dwóch godzin czasu, obecnie zdejmowane są z tokarki po 7—10 minutach.

„Studiowałem — pisze Bortkiewicz — zasady toczenia metali wedle podręczników prof. Ogłowlina. Niedawno profesor odwiedził naszą fabrykę, dłuższą chwilę przypatrywał się mojej robocie, a potem powiedział: „Oto jak się nauka i praktyka nawzajem wyprzedzają. Będę musiał uzupełnić ten rozdział mojego podręcznika, w którym jest mowa o szybkości obróbki metali".

Niedawno wezwano mnie do Moskwy, abym na posiedzeniu Komisji ministerialnej budowy obrabiarek wytłumaczył na jakich zasadach pracują. Nowe szybciej pracujące obrabiarki mają być budowane według projektów, zgłoszonych przez naszych leningradzkich tokarzy — stachanowców. W naszym kraju ceni się pracę człowieka".

Ci młodzi chłopcy i dziewczęta — i ci którzy bohatersko walczyli i ginęli za ojczyznę, i ci, którzy z taką dumą szczycą się zwycięstwami na froncie pracy, ci którzy uczą się i budują, a zawsze i wszędzie znajdują się w pierwszych szeregach — to komsomolcy i wychowankowie komsomołu, która wychowuje i prowadzi całą młodzież radziecką.

I słusznie za swe wielkie zasługi Leninowski Komunistyczny Związek Młodzieży otrzymał najwyższe odznaczenia: Order Czerwonego

Sztandaru — za bohaterski udział w wojnie domowej. Order Czerwonego Sztandaru Pracy za ogromny trud, entuzjazm i inicjatywę w dziele budowy potęgi gospodarczej kraju. Order Lenina za bezprzykładne bohaterstwo na froncie i w zapleczu w czasie wojny z niemieckim najeźdźcą.

Zmieniła się treść marzeń

Jak głęboko przetworzył socjalizm młode dusze, jak napełnił je nową radosną treścią — wskazują może najbardziej dobitnie marzenia młodzieży radzieckiej.

Przytoczymy tu treść i wyniki ankiety, którą po egzaminach dojrzałości rozpisali wśród swych maturzystów dyrektorzy dwóch szkół — męskiej i żeńskiej w mieście Kalininie. Pytania tej nadzwyczajnej ciekawej ankiety brzmiały następująco:

Jakie masz plany na najbliższe lata.

Jak wyobrażasz sobie swe życie za 5—6 lat.

Jak wyobrażasz sobie nasz kraj za 12—15 lat, w latach 1960 — 1963 roku·

Wpłynęło 64 odpowiedzi. Co w nich czytamy.

Włodzimierz Barkow chce zostać astronomem aby dokonać wymarzonego od dzieciństwa lotu na Marsa, Eugenia Podkowina, córka robotnika, zapaliła się do agronomii, bo pociągnął ją przykład Miczurina, który wyczarował nowe gatunki jabłoni i grusz i potrafił przeszczepić południowe drzewa owocowe na daleką, mroźną Północ.

Kariera dyplomaty, obrońca pokoju i socjalizmu przyświeca marzeniom syna byłego parobka. Maturzystka Maria chce wykładać literaturę rosyjską w szkole. Przyjaciółka jej Teresa postanowiła poświęcić się medycynie i pracować dalej naukowo „aby człowiek mógł dożyć 150 lat". Ich kolega Aleksander postanowił zapisać się na studia architektoniczne w Leningradzie, a potem ma zamiar budować wzorowe osiedla robotnicze na Uralu. Może najładniej sformułowała swoje marzenia Lidia Fomina, córka montera „chcę przynosić radość ludziom". Postanowiła zostać artystką.

Ciekawe są wyobrażenia młodzieży radzieckiej, dotyczące oblicza świata za 150 lat.

„Ludzie nie będą mogli sobie wyobrazić życia bez pracy — pisze jeden z maturzystów — ale dzięki ulepszeniom technicznym praca będzie trwała tylko 6 godzin dziennie". Przyszła lekarka marzy o tym „aby w fabrykach zastosowano promienie zastępujące światło dzienne· W każdej wsi będzie gimnazjum, a każdy obywatel będzie miał samochód", pisze inny maturzysta. Początkujący agronom chcę, „aby wszystkie miasta tonęły w zieleni,,. Ta która chce zostać nauczycielką jest pewna, że „w każdej wsi będzie wspaniały klub, kino, szkoła muzyczna i sala koncertowa".

W licznych wypowiedziach jest także mowa o energii atomowej. Ale wykorzystana ma być tylko dla celów pokojowych.„Dzięki wyzwoleniu energii atomowej — marzy jeden z abiturientów — znikną bez śladu różnice między życiem wsi i miasta". Przyszły astronom chce urzeczywistnić lot na księżyc i inne planety przy pomocy energii jądra atomowego. Snują się marzenia o podziemnych kolejach, łączących cały kraj, o domach z aluminium, o samolotach rakietowych, przelatujących błyskawicznie z jednego miasta do drugiego· Ani jedna wypowiedź nie dopuszcza ani na chwilę możliwość wybuchu wojny. Młodzież radziecka chce uczyć się tworzyć i budować, nie chce uwierzyć w to, że ktokolwiek mógłby jej w tym przeszkodzić.

Znamienne jest również to, że żaden z maturzystów nie wspomina w swej wypowiedzi na ankietę o jakichkolwiek trudnościach finansowych, mogących mu uniemożliwić studia wyższe. Owszem, niektórzy z nich piszą, że w czasie wojny zmuszeni byli porzucić naukę i pracować w fabryce. Ale nie przychodzi im na myśl, że ze względu na warunki materialne musieli zrezygnować z dalszej nauki. Jakto, każdy z nich wie przecież, że będzie miał stypendium, bursę, stołówkę, wszelką pomoc państwa i społeczeństwa. Wszystkie wypowiedzi brzmią optymistycznie, są pełne radości życia, wiary w życie, wiary w postęp. Bo taka radosna i twórcza jest młodzież w państwie socjalistycznym. Nie ma wśród niej pesymistów i sceptyków.

Socjalizm wzbudził w młodzieży pęd do wiedzy, dał jej możliwość nauki, nauczył łączyć pracę i zabawę, trud i rozrywkę, socjalizm wydobył z niej najpiękniejsze instynkty i porywy nauczył ją kochać pracę i znajdować w niej radość, socjalizm stworzył warunki, by zapewnić jej zdrowie fizyczne i piękno moralne. Socjalizm przyniósł nową treść marzeniom tej młodzieży.

Uzupełnienie danych o organizacji szkolnictwa znajdą referenci w następujących broszurach:

„Oświata i szkolnictwo w ZSRR",

„Urojenie i rzeczywistość" Brusa,

Nr 6 „Nowych Dróg" art. „Szkolnictwo w Związku Radzieckim" Henryk Wolpe.

Poz. 186

MATERIAŁY DO REFERATU ROCZNICOWEGO WIELKIEJ PAŹDZIERNIKOWEJ REWOLUCJI SOCJALISTYCZNEJ

7 listopada 1948 r. to trzydziesta pierwsza rocznica zwycięstwa Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej w Rosji. W perspektywie tych trzydziestu jeden lat, w perspektywie osiągnięć budownictwa socjalistycznego w ZSRR, w perspektywie polityki międzynarodowej a zwłaszcza jej ostatniego dziesięciolecia, w perspektywie naszych własnych losów dziejowych nowych i najnowszych staje przed każdym z nas

przełomowe powszechnodziejowe znaczenie daty 7 listopada 1917 roku.

Uczono nad dużej wagi daty 14. VII. 1789 roku. Francja święci ją po dziś dzień jako święto narodowe. Jeżeli rok 1789 otwierał dla Francji nową epokę, epokę kapitalizmu, jeżeli oznaczał dla większości krajów Europy nieodwracalny, niechybny kierunek przemian ustrojowych, od feodalizmu do kapitalizmu i imperializmu, a dla reszty świata, dla krajów Azji i Afryki przede wszystkim — nowe, bezwzględniejsze i brutalniejsze, formy zależności od białego kolonizatora, od kolonizatora kapitalistycznego, to rok 1917, rok obalenia caratu przez lud rosyjski, rok przejęcia władzy państwowej przez rosyjską klasę robotniczą w sojuszu z pracującym chłopstwem, rok założenia pierwszego na świecie trwałego socjalistycznego pańswa, stanowi dla całej ludzkości datę olbrzymiego dziejowego przełomu.

Na miejsce społeczeństw dotychczasowych, społeczeństw niewolniczego antyku, feodalnego średniowiecza i kapitalistycznej nowożytności rozrywanych przez sprzeczności klasowe, przez antagonizmy narodowościowe, noszących w sobie zarodki własnej zguby, rodziło się społeczeństwo nowe, łączące w harmonijnym współżyciu i harmonijnej współpracy interesy życiowe trzech solidarnych grup społecznych — produkującej klasy robotniczej, pracującego chłopstwa i inteligencji pracującej, społeczeństwo oparto na zgodnym współżyciu wolnych i równouprawnionych narodów i grup narodowościowych, społeczeństwo noszące w sobie zarodki wspaniałego rozkwitu, nieogarnionych możliwości rozwoju i postępu.

Znienawidzone państwo Romanowych, łoże rokrusta dla własnego narodu, carat, więzienie dla innych narodów, ostoja reakcji światowej, legło w gruzach. Ale razem z nim pod uderzeniami zwycięskiej rewolucji socjalistycznej legło w gruzach państwo, jako aparat klasowej dyktatury znikomej mniejszości nad przygniatającą większością narodu, państwo, strzegące jak pies podwórzowy przywileju wyzysku, przywileju krzywdy społecznej, przywileju ciemnoty, na którym opierały swoją władzę wszystkie dotychczasowe klasy rządzące — starożytni właściciele niewolników, średniowieczna szlachta, nowożytna burżuazja. Państwo, którego granica była granicami zadrażnień i wojen, którego siły zbrojne były narzędziem podboju kolonialnego, agresji na zewnątrz, którego sądy miały na oczach opaskę klasowej niesprawiedliwości, którego skarb był skarbem klasy rządzącej. Państwo, którego naczelnym zadaniem było strzec i zachować własność klasy rządzącej — nietykalność prawa do posiadania niewolników, ziemi, kapitałów, państwo dotychczasowe, antyczne, średniowieczne, kapitalistyczne.

Na miejsce państwa burżuazji rodziło się państwo mas pracujących, jako aparat klasowej dyktatury olbrzymiej większości narodu nad znikomą mniejszością wyzyskiwaczy — obszarników, fabrykantów, bankierów, wielkich kupców i związanej z wyzyskiwaczami, kupionej przez wyzyskiwaczy części inteligencji. Państwo, którego zadaniem było czujnie i zdecydowanie strzec przestrzegania nowych zasad — zakazu wyzysku pracy człowieka przez człowieka, zakazu dyskryminacji rasowej czy narodowej, uspołecznionej własności środków produkcji, oddanych na własność całemu narodowi pól i łąk, lasów i rzek, kopalń i dróg, fabryk i hut, domów mieszkalnych i muzeów. Rodziło się państwo, którego granice stały się granicami sąsiedzkiej pomocy i pokoju, którego armia, bohaterska Armia Czerwona, strzegąc władzy ludu, wyrastała na Armię — wyzwolicielkę z jarzma kolonialnej niewoli, z śmiertelnego ucisku faszystowskiej okupacji, którego armia, prawdziwie ludowa, prawdziwie demokratyczna, krew z krwi i kość z kości mas pracujących Związku Radzieckiego, duma i miłość powszechna, stała się zbrojnym ramieniem narodu w walce o pokój, sprawiedliwość społeczną i szczęśliwe życie dla milionów. Państwo, którego sądy pilnie strzegą, by człowiek człowiekowi był bratem nie wilkiem, którego skarb, najzasobniejszy skarb państwowy świata, skarbnica całego narodu, spichlerz dla głodnych, dach dla bezdomnych, szkoła i kultura dla wszystkich, jest wielką siłą materialną, która w oparciu o plany gospodarki narodowej pozwala budować coraz dostatniejsze, coraz kulturalniejsze, coraz szczęśliwsze życie dla milionów.

Państwo, z macochy dla biednych, przekształciło się na matkę sprawiedliwą i kochającą dla wszystkich ludzi pracy.

Na miejsce państwa kapitalistycznego zrodziło się w roku 1917 państwo socjalistyczne, pierwsze państwo socjalistyczne na świecie, ZSRR.

Narodziny społeczeństwa socjalistycznego, narodziny państwa socjalistycznego, wspartych o socjalistyczny układ stosunków własności i produkcji, — oto epokowe, przełomowe dla całej ludzkości fakty związane z rokiem 1917.

Odtąd kierunek rozwoju historycznego wytycza kraj zwycięskiego socjalizmu, wzór dla pracujących, nadzieja dla uciśnionych i wyzyskiwanych.

Odtąd stanęły przed ludzkością nowe niezmierzone możliwości, nowe nieogarnione perspektywy rozwoju sił produkcyjnych, podniesienia dobrobytu powszechnego, wzbogacenia i upowszechnienia kultury, doskonalenia form współżycia społecznego.

Odtąd zarysowała się wyraźna droga do świata bez wojen i bezrobocia, bez przemocy i wyzysku, bez zabobonów i nędzy. Tęsknoty długich pokoleń ludzkich, marzenia najlepszych, walka milionów uwieńczona została tryumfem.

Zamknęła się prehistoria ludzkości, prehistoria ustrojów, opartych na krzywdzie i wyzysku. Otworzyła się era nowa, era socjalizmu.

Że tak właśnie potoczą się dzieje, przewidzieli genialnie założyciele socjalizmu naukowego, przepowiadając zwycięstwo rewolucji socjalistycznej, organizując siły dla tego zwycięstwa.

Karol Marks w przedmowie do pracy „Przyczynek do krytyki ekonomii politycznej" pisał:

„Burżuazyjne stosunki produkcji są ostatnią antagonistyczną formą społecznego procesu produkcji. Kapitalistyczna formacja społeczna zamyka prehistorię społeczeństwa ludzkiego".

Data 7. XI. 1917 zamyka symbolicznie prehistorię ludzkości.

Takie jest jej przełomowe powszechnodziejowe znaczenie.

Dziś, kiedy wkroczyliśmy na drogi walki o socjalizm w Polsce Ludowej, kiedy najwyżsi nasi zwierzchnicy i kierownicy życia państwowego postawili przed naszym narodem, przed masami pracującymi konkretne i jasne cele, konkretne i dobitne zadania na tej drodze, — pełne zrozumienie powszechnodziejowego znaczenia daty 7. XI. 1917 r. ma dla nas szczególną doniosłość. Ale istnieją jeszcze inne, uczuciowo bliższe nam powody, dla których rocznica Wielkiego Października jest i dla nas drogą rocznicą dla których święto ludów radzieckich jest i dla nas radosnym świętem.

Zwycięstwo Rewolucji Październikowej to naczelna przesłanka powstania naszej drugiej Rzeczypospolitej, zwycięstwo ZSRR w walce z faszystowskimi Niemcami to wyzwolenie Narodu Polskiego z mroków okupacji, to naczelna przesłanka narodzin Polski Ludowej.

Dwukrotnie, w 1918 i w 1945 r., dźwignęliśmy się do nowego państwowego życia dzięki temu przede wszystkim, że za naszą wschodnią granicą zwyciężył, krzepł w bojach, hartował się w pracy i walce, urósł na niezwyciężoną potęgę światową — Socjalizm, socjalistyczne państwo, ZSRR.

7. XI. 1917 roku, to symbol konkretnego układu stosunków, który umożliwił powstanie Państwa Polskiego po pierwszej imperialistycznej wojnie światowej.

9. V. 1945 roku, data zwycięskiego zamknięcia przez ZSRR drugiej imperialistycznej wojny światowej, to odzyskanie niepodległości Polski, to symbol konkretnego układu stosunków, który umożliwił powstanie Polski Ludowej.

Dwukrotnie na przestrzeni 31 lat swego istnienia ZSRR stał się jedynym realnym, jedynym rzeczywistym gwarantem naszej niepodległości.

Jednym z pierwszych aktów zwycięskiej Rewolucji była Deklaracja praw narodów Rosji z dnia 15 listopada 1917 r., gwarantująca każdemu narodowi prawo do swobodnego stanowienia o swym losie państwowym. W sprawie polskiej podpisany przez Lenina dekret głosił:

„Wszystkie umowy i traktaty zawarte przez dawny rząd Cesarstwa Rosyjskiego z Królestwem Pruskim i Cesarstwem Austro-Węgierskim, a dotyczące rozbiorów Polski, są przez obecną uchwałę raz na zawsze unieważnione, ponieważ są sprzeczne z prawem ludów do stanowienia o sobie oraz niezgodne z rewolucyjną świadomością prawną narodu rosyjskiego, który uznał, że Polska posiada niezniszczalne prawo do niepodległości i zjednoczenia".

Rzeczpospolita Polska z Józefem Piłsudskim na czele odrzuciła rękę przyjaźni, wyciągniętą do narodu polskiego przez zwycięski Październik. Na wielkoduszny dekret Lenina Piłsudski odpowiedział wprzęgnięciem Polski w rydwan zwycięzców wersalskich, włączeniem Polski w pierścień imperialistycznej blokady i interwencji, przekształceniem naszego kraju na obóz dla band białogwardzistów, dla Petlury, dla wszelakich nacjonalistycznych kontrrewolucyjnych watażków. Posłuszny dyktandu imperialistycznej Francji i Anglii Piłsudski odciął kordonem granicznym, zasiekami z drutu kolczastego nasz kraj od kraju Rad.

Minęły trzy dziesięciolecia.

Pozorną niepodległość drugiej Rzeczypospolitej zamknęły w dniu 1. IX· 1939 r. samoloty niemieckie nad Warszawą, sprzedaną przez Beka, zdradzoną przez klikę pułkowników, spychaną przez rodzimy faszyzm na dno bezrobocia, beznadziei, dławiącej martwoty. Za sanacyjne rządy przyszło narodowi zapłacić straszną nocą hitlerowskiej okupacji.

Podejmując nierówną walkę z okupantem naród, wiedziony trafnym wyczuciem politycznym, obracał na wschód spojrzenia pełne wyczekiwania i nadziei. Kraj socjalizmu nie zawiódł. Armia Czerwona w bohaterskim pochodzie do matecznika brunatnego zwierza, do Berlina, wyzwoliła nasze ziemie wespół z Wojskiem Polskim, zrodzonym i hartowanym w bojowym sojuszu z siłami zbrojnymi Związku Radzieckiego. Lawina zwycięskiej ofenzywy styczniowej 1945 roku zmiotła z naszej ziemi znienawidzonych okupantów, odrzuciła niemieckich rabusiów za Łabę i Nisę Łużycką, przywróciła nam stare piastowskie ziemie na zachodzie i nad Bałtykiem. Nad dymiącymi zgliszczami Berlina powiały obok siebie zwycięskie sztandary radzieckie i polski. Krwią i walką, wspólnotą wysiłków wojennych i pragnieniem pokojowej odbudowy przypieczętowany został przełom w stosunkach dwu narodów, polskiego i rosyjskiego. Sojusz państwowy wzmocnił zrodzoną w boju i krzepnącą z roku na rok i z miesiąca na miesiąc przyjaźń polsko - radziecką. Na przestrzeni lat powojennych 1945-1948 naród nasz powielekroć przekonał się, jakiego ma w Związku Radzieckim sąsiada, przyjaciela i obrońcę. Ilekroć siły reakcji, siły imperializmu, dyszące pragnieniem odepchnięcia, zduszenia śmiertelnego zagrożenia, jakim jest dla nich rosnąca siła socjalizmu, coraz potężniejszy ZSRR i państwa Demokracji Ludowej, zamierzały się na nasze terytorium państwowe, na nasze nowe granice zachodnie, ZSRR zabierał głos i wobec całego świata donośnie bronił naszych słusznych praw, naszej sprawy .

Jak w 1917 tak w roku 1947 Związek Radziecki deklarował swoje pełne dla Polski poparcie.

„Historyczna decyzja Konferencji Berlińskiej o zachodnich granicach Polski nie może być przez nikogo podważona. Fakty zaś świadczą, że obecnie jest to już wręcz niemożliwe. Taki jest punkt widzenia Związku Radzieckiego", — oświadczył na forum międzynarodowym min. Mołotow.

W ten sposób zwycięstwo Października i potęga ZSRR splotły się nierozerwalnie z naszymi dziejami, stanowiąc naczelną przesłankę powstania naszego państwa zarówno po pierwszej jak i po drugiej wojnie światowej.

Dzień 7. XI. 1917 r· jest przeto rocznicą drogą każdemu Polakowi. Dzień 7 listopada jest i dla nas świętem.

31 lat budownictwa socjalistycznego.

Ciężki był spadek po caracie.

"...w spadku po dawnych czasach otrzymaliśmy kraj technicznie zacofany, wynędzniały, zrujnowany,... o ludności nawpół niepiśmiennej, o niskim poziomie technicznym, z pojedyńczymi oazami przemysłu, tonącymi w morzu karłowatych gospodarstw chłopskich... Zadanie polegało na tym, aby kraj ten z torów średniowiecza i ciemnoty wprowadzić na tory nowoczesnego przemysłu i zmechanizowanego rolnictwa".

Tak ocenił start budownictwa socjalistycznego w 1935 roku Stalin.

U progu pierwszej pięciolatki Stalin powiedział ludziom radzieckim:

„Czy chcecie, aby naszą socjalistyczną ojczyznę pokonano, aby utraciła ona swoją niepodległość? Jeśli tego nie chcecie, musicie w jak najkrótszym czasie zlikwidować jej zacofanie i rozwinąć prawdziwe bolszewickie tempo w budowie gospodarki socjalistycznej. Innej drogi nie ma. Oto dlaczego Lenin mówił w czasie Października: „Albo śmierć, albo dogonić i prześcignąć przodujące kraje kapitalistyczne". Pozostaliśmy w tyle za przodującymi krajami na 50 do 100 lat. Musimy przebiec tę odległość w ciągu dziesięciu lat. Albo dokonamy tego, albo zostaniemy zgnieceni".

ZSRR podjął tę wielką ofenzywę na froncie pracy. Zaczął się bój o uprzemysłowienie kraju, o realizację pięcioletnich planów gospodarki narodowej.

Trudno ogarnąć w pobieżnym przeglądzie tę bohaterską epopeę walki, jaką miliony ludzi pracy pod przewodem swojej wielkiej partii, partii Lenina i Stalina, wydały ciemnocie, zacofaniu technicznemu, opornej przyrodzie, mdłej woli ludzkiej i nikłym siłom jednostki, zażartym oporom wroga klasowego, nieprzebierającej w środkach nikczemnej i zbrodniczej dywersyjno-szpiegowskiej akcji imperializmu z za granicznego kordonu.

Bój ropoczęto w 1928 roku, roku wielkiego przełomu. Trzy kolejne pięciolatki, realizowane przez masy w 4 lata: 1928-1932, 1933-1937, 1938-1942 przeorały kraj od podstaw aż do człowieka, jego obyczaju, pragnień i przekonań.

Pierwsza pięciolatka przekształciła ZSRR w kraj metalu, kraj stali. Powstały fabryki chemiczne i elektrotechniczne, gigantyczne elektrownie i huty, fabryki traktorów i najważniejsze fabryki maszyn. Całą kulę ziemską opłynęła legenda „Dnieprogesu", „Uralmaszstroju", stalingradzkich traktorów, gorkiewskich samochodów, Karagendy, Komsomolska. Z entuzjazmu mas rodził się nowy socjalistyczny prze-

mysł. Po całym kraju rozniosła się dyrektywa: „Technika decyduje o wszystkim" i odbiła się głośnym echem w sercach milionów.

Druga pięciolatka kontynuowała bój o technikę, o industializację, o własny wielki przemysł maszynowy, o energetykę, o transport. Zbudowano 13 tysięcy kilometrów toru kolejowego. Połączono kanałami Bałtyk z m. Białym, rzekę Moskwę z Wołgą. Podjęto wielki bój o socjalistyczne rolnictwo, o chleb dla ZSRR.

Kraj wiedział, że mobilizuje siły do nieuniknionej walki, każdy człowiek radziecki rozumiał, że otoczenie kapitalistyczne, że imperializm ciężarny jest wojną przeciw krajowi socjalizmu. Każdy człowiek każdego dnia wykuwał w pracy moc obronną ZSRR. Moc obronna, to według Stalina.

„metal dla produkcji, uzbrojenia, ekwipunku, instalacji zakładów przemysłowych, paliwo chleb dla wyżywienia armii".

dla podtrzymania pracy przedsiębiorstw i transportu, bawełna dla wyrobu umundurowania, chleb dla wyżywienia armii".

22 czerwca 1941 roku, dzień inwazji hitlerowskiej, przerwał wielki bój o socjalistyczną przebudowę kraju, o moc obronną ZSRR, o dobrobyt i kulturę dla milionów· Dzień 22 czerwca 1941 r. przerwał realizację trzeciej pięciolatki.

Decydującą próbę podjął już do gruntu zmieniony kraj.

W 1913 roku udział Rosji w produkcji światowej wynosił 2,6%, podczas gdy Anglia produkowała 12,1%, Niemcy 15,3%, Stany Zjednoczone — 38,2%.

W 1940 roku produkcja ZSRR w stosunku do produkcji Rosji z 1913 roku wzrosła 50-krotnie w produkcji maszyn, 23-krotnie w produkcji energii elektrycznej, 15-krotnie w przemyśle ciężkim i przemyśle chemicznym. ZSRR produkował 5,5 razy więcej węgla, 4,5 razy więcej stali, 3,5 razy więcej nafty i bawełny, o 17 milionów ton więcej zboża towarowego.

Kraj Rad „przesiadł się z chłopskiej szkapy na konia wielkiego przemysłu" — oto podstawa zwycięstwa w śmiertelnych wojennych zapasach z faszyzmem.

ZSRR realizuje od 1946 roku nową czwartą pięciolatkę. Plan pięcioletni 1946-1950 realizuje trzy zadania — odbudowę zniszczeń wojennych, osiągnięcia poziomu 1941 roku, przekroczenie tego poziomu w dochodzie narodowym o 138%, w globalnej produkci przemysłowej o 148%, w globalnej produkcji rolniczej o 127%. Czwarta pięciolatka da krajowi obfitość podstawowych artykułów spożycia i dźwignie na wyższy poziom mechanizację i elektryfikację produkcji i całej gospodarki. Dziś, w trzecim roku czwartej pięciolatki, można z pewnością oczekiwać jej pełnego i przedterminowego wykonania.

Aby ocenić należycie wymowę daty: 7. XI. 1917 niedość jest powołać się na proces podstawowy, na budownictwo socjalistyczne. Trzeba jednocześnie pamiętać o tych koniecznych skutkach, jakie pociągnęło za sobą budowanie gospodarki socjalistycznej we wszystkich dziedzinach radzieckiego życia.

Na bazie socjalistycznej gospodarki i władzy ludu wyrosło

państwo radzieckie — państwo socjalistyczne humanizmu, państwo mas pracujących. To Lenin pargnął, by

„każda kucharka umiała rządzić państwem".

To Lenin uczył:

„Państwo jest wtedy silne, kiedy masy wszystko wiedzą, o wszystkim mogą wyrobić sobie zdanie i na wszystko idą świadomie.

ZSRR realizował ten testament Lenina.

Państwo radzieckie zlikwidowało analfabetyzm, przywracając stu milionom ludzi światło wiedzy, oręż kultury·

Państwo radzieckie otoczyło uwagą i szacunkiem wysiłek produkcyjny mas i pracę każdego człowieka. W ZSRR zaciera się różnica między wsią i miastem, między pracą fizyczną i pracą umysłową, między interesem jednostki a interesem zbiorowości. Praca stała się miernikiem zasług człowieka.

Praca toruje drogi awansu społecznego. To państwo radzieckie dało światu „bohaterów pracy socjalistycznej", to w Kraju Rad zakwitło współzawodnictwo socjalistyczne, najwspanialszy ruch masowy wytwórców, jaki znamy. To państwo radzieckie nie szczędzi wydatków na badania naukowe, na ekspedycje geologiczne i pracownie fizyczne, na wielkie eksperymenty agrotechniczne i na laboratoria chemiczne. To państwo radzieckie nadaje najwyższe odznaczenia i wypłaca największe premie konstruktorów samolotów i dojarkom, genialnym pisarzom i przodującym górnikom, wielkim uczonym i utalentowanym artystom. To kierownicy państwa radzieckiego sformułowali najwymowniej zasadę socjalistycznego humanizmu — „kadry decydują o wszystkim", świadome, uzbrojone w ideę i wiedzę, w technikę i optymizm kadry ludzkie dokonać potrafią i w ZSRR dokonywują cudów.

Państwo radzieckie jest związkiem państw narodowych, społeczeństwo radzieckie jest społeczeństwem wielonarodowym, jedynym na świecie, w którym narody i grupy narodowościowe współżyją w zgodzie i harmonii, w poszanowaniu wzajemnym i w gotowości do pomocy, w wspólnym wysiłku gospodarczym i wspólnej ideologii, prowadzone przez pierwszy wśród równych wielki naród rosyjski. Kwestia narodowa, najzawilsza kwestia kapitalizmu, ucisk narodowościowy, dyskryminacja narodowa nie istnieją na terenie ZSRR. W tej at-

mosferze zamierają antagonizmy narodowościowe, przesądy rasowe i narodowe, bezwzględnie przez prawo radzieckie tępione.

ZSRR zadbał o kulturę i oświatę dziesiątków gnębionych przez carat narodowości. Powstały alfabety, gramatyki, język literacki, czasopiśmiennictwo i literatura w dziesiątkach języków. Spisano dzieje dziesiątków ahistorycznych jakoby narodowości, — Baszkirów i Kałmyków, Neńców i Kazachów, Tadżyków i Marijczyków.

Ustrój socjalistyczny rozwiązał sprawę narodową, nierozwiązalną w warunkach kapitalizmu.

Walka z nacjonalizmem to podstawowa zasada państwa radzieckiego. Art. 123 Konstytucji ZSRR głosi:

„Prawo każe wszelkie bezpośrednie czy pośrednie ograniczenie praw czy też wprowadzenie bezpośrednich czy pośrednich przywilejów obywatelii zależne od ich rasy czy narodowości, jako też wszelką propagandę rasowej czy narodowej wyłączności, nienawiści czy lekceważenia".

W swojej polityce narodowościowej ZSRR kieruje się zasadą, że: 1) klasa robotnicza, hegemon narodu, nie może się wyzwolić, nie wyzwalając jednocześnie narodu czy uciemiężonych narodowości; 2) klasa robotnicza winna bronić prawa narodów do stanowienia o swym losie państwowym, 3) klasa robotnicza przodujących krajów winna spieszyć z czynną braterską pomocą narodom uciemiężonym w ich walce o ekonomiczne i cywilizacyjne równouprawnienie.

Wymownym dowodom stosowania tych zasad w praktyce państwowej jest np. ten fakt, że w planie czwatej powojennej pięciolatki wskaźniki gospodarczego wzrostu zaplanowane dla całego ZSRR na 48%, wynoszą dla Turkmeńskiej SSR 76%, Uzbeckiej SSR — 89%, Litewskiej SSR — 80%, Kirgijskiej SSR — 210%, Kazachskiej SSR — 220% i dla Estońsiej SSR — 300%.

Postęp kultury i oświaty, 1917 — 1948.

Kraj analfabetyzmu, elitarnej szkoły wyższej i lichej szkółki masowej — carska Rosja, przeobraził się w ciągu ubiegłego trzydziestojednolecia i na polu oświaty i kultury w sposób zasadniczy i w tempach, nie mających precedensów na świecie.

Szczególnie gwałtownie i burzliwie rośnie oświata radziecka w okresie pięciolatek zarówno na terenie RSFRR jak też w republikach związkowych, traktowanych przez carat jako tereny kolonialnej eksploatacji, utrzymywanych na poziomie zupełnego analfabetyzmu mas i bezwzględnej rusyfikacji cienkiej warstewki narodowościowej elity klasowej.

ZSRR zrealizował dwa gigantyczne zadania: zlikwidował analfabetyzm i stworzył szkolnictwo powszechne. Pierwsze, jak już wspomniano, dotyczyło około 100 milionów ludzi, szkoły powszechne obejmowały w 1933 r. ponad 17 milionów dzieci, w 1938 r. — 21, a w 1940 r. — ponad 22 miliony dzieci. W ciągu dwu pięciolatek zbudowano 20.607 nowych szkół, założono sieć przedszkoli i domów dziecka.

Specjalną opieką otacza Związek Radziecki wyższe szkolnictwo techniczne, podstawę rozwoju przemysłowego ZSRR. W r. 1928, w początku pierwszej pięciolatki w wyższych szkołach technicznych kształciło się 176,6 tysięcy studentów, w 1932 — 504,4 tys., w 1939 (początek trzeciej pięciolatki) w 750 wyższych uczelniach technicznych uczyło się 547,2 tysiące młodzieży. Wysiłek w kierunku odbudowy powojennej szkolnictwa technicznego wyraził się w r. 1946 cyfrą 632 tys. studentów na 797 wyższych uczelniach technicznych.

W najcięższych wojennych latach 16,8% budżetu ogólno-państwowego przeznaczono na opiekę nad dzieckiem. Budżet oświatowy wynosił w 1945 r. 26 miliardów rb., a w 1946 r. — już 40 miliardów rb.

Ażeby sobie uświadomić, co dała Rewolucja Październikowa masom w dziedzinie oświaty, zwłaszcza na terenach pozaeuropejskich, warto przeanalizować wymowę takich liczb: w 1914 r. Uzbekistan liczył 17 tysięcy dzieci w szkołach, w 1939—1.182 tys. czyli 68 razy więcej. Analogicznie Tadżykistan miał w 1914 r. - 400 (słownie: czterysta) uczniów, a w 1939 r. — 264 tysięcy czyli 660 razy więcej. Szczególnie dobitnie występuje dobrodziejstwo Rewolucji Październikowej w dziedzinie oświaty, jeśli przyjrzeć się rozwojowi szkolnictwa średniego Szkoła średnia gwarantuje awans oświatowy i społeczny. Szkoła średnia była zamknięta dla mas ludowych rosyjskich, a cóż dopiero dla tzw. „inorodców". W ciągu dziesięciolecia 1928 — 1938 % wzrostu szkół średnich wyniósł dla RSFSR — 594, dla Kazachstanu 1.033 dla Kirgiji — 2.078, dla Tadżykistanu — 3.033.

Plan pięcioletni zakłada na rok 1950 — 193 tysiące szkół i 31,8 milionów dzieci i młodzieży w szkołach.

Szkole walnie pomaga książka.

ZSRR bije wszystkie rekordy świata jako producent dobrej i taniej książki, książki, która trafia do milionów, kształci i raduje miliony. Carska Rosja wydała w ciągu 30-lecia 1887 — 1917 2 miliardy książek, ZSRR w ciągu 30-lecia 1917 — 1947 wydał 11 miliardów książek. W 1913 r. na człowieka wypadało 0,7 książki, w 1939 r. — 4,11 książki. Rośnie sieć bibliotek, powszechnych, publicznych i bezpłatnych. W 1914 r. było 12,6 tysięcy bibliotek z niespełna 9 milionami książek, w 1940 r. — 95,4 tysięcy bibliotek z księgozbiorami zawierającymi 185 milionów książek.

Podziwiać należy nie tylko rozmach produkcji wydawniczej; nad ilość wysunąć tu trzeba ich jakość. Książka radziecka jest jedyną

książką w świecie, która służy wyłącznie prawdzie, dobru i pięknu, obiektywnej prawdzie naukowej, najwyższemu społecznemu dobru i prawdziwemu niewynaturzonemu pięknu życia walki, człowieka· Książka radziecka jest jedyną książką na świecie, wolną od bakcyli rozkładowych wszelakiej perwersji, zarówno seksualnej jak intelektualnej, niedotkniętą jadem faszyzmu i imperializmu. Książka radziecka jest prawdziwie zdrową strawą duchową, zdolną zaspokoić olbrzymie łaknienie wiedzy, niepohamowany głód kultury milionowych mas, obudzonych do pełnego życia, wyniesionych do równouprawnienia kulturalnego przez Rewolucję Październikową.

Gdy mowa o oświacie i kulturze ZSRR, nie wolno zapominać o nauce i sztuce radzieckiej, których zdumiewający rozkwit wzbogaca i upiększa życie mas i otwiera przed narodem i państwem radzieckim prawdziewie nieogarnione perspektywy rozwoju.

Tak od gruntu przebudowany byt milionów, — nowa gospodarka, nowy układ społeczny, nowe formy życia politycznego, nowa skala wartości kulturalnych, a przede wszystkim nowa organizacja procesów produkcji musiała w konsekwencji wywołać daleko idące zmiany w człowieku. Literatura, sztuka, obserwacja życia codziennego, zwłaszcza zaś doświadczenie ostatniej wojny zgodnie świadczą, że w ZSRR te przemiany złożyły się na

ukształtowanie nowego radzieckiego człowieka, człowieka socjalizmu,

po raz pierwszy w dziejach kształtującego się w ZSRR. Jego cechą rozpoznawczą jest nowy socjalistyczny stosunek do pracy i do własności. Masy poczuły się gospodarzem w kraju. Robotnik i chłop rozpoczęli nowe bogate, twórcze życie, życie samodzielne, życie pełnoprawne. Praca z zależnej staje się wolną i twórczą. Robotnik z ludzkiego uzupełnienia do maszyny staje się jej panem, opiekunem i miłośnikiem. Procesy produkcyjne, dotąd narzucone przez posiadaczy i przez nich z myślą o zysku kształtowane, stają w centrum najżywszego, twórczego i racjonalizatorskiego zainteresowania mas· Praca staje się wykładnikiem uzdolnień i możliwości człowieka. Człowiek w pracy doskonali się, rośnie. Praca staje się przedmiotem dumy i źródłem radości radzieckiego człowieka. Jakaż daleka jest droga od biblijnego pojęcia pracy, jako kary za grzechy, do tego nowego socjalistycznego pojęcia pracy. Tak daleka, trudna i burzliwa, jak droga ludzkości od niewolniczego antyku do socjalistycznego dziś ZSRR, do socjalistycznego jutra świata.

Człowiek radziecki zachowuje czynną postawę wobec wszystkich zjawisk życia. Jako gospodarz kraju, poczuwa się do współodpowiedzialności za wszystko, co w kraju zachodzi. Wytwarza rzeczy, kształtuje politykę, tworzy kulturę, — jest świadomym budowniczym dziejów. Ta aktywność łączy się z optymizmem, wynikającym z poczucia pewności chleba, pewności pracy, pewności jutra, — ZSRR nie zna bezrobocia, nie zna regresów gospodarczych, intensyfikuje procesy produkcyjne, wzmaga masę dóbr obiegowych i w tej wstępującej linii rozwojowej nie zdradza możliwości załamań czy spadków.

Człowiek radziecki wyrasta na obywatela-bojownika, na człowieka planowego i zespołowego działania, co nadaje każdej pracy głęboką treść, co nasyca życie i pracę ludzi radzieckich głęboką ideowością, zdolnością do maksymalnych wysiłków, do ofiar dla dobra ogółu, dla dobra pracy, dla dobra sprawy. Na miejsce konkurencji, wilczych dołów kopanych pod bliźnim, zjawia się życzliwe współdziałanie, braterska pomoc zespołu, zainteresowanego w powodzeniu każdego swego członka.

Te cechy nowego człowieka występują w pełni w nowym radzieckim patriotyźmie, — w dumie z ojczyzny i narodu, kroczącego na czele postępu ludzkiego; w świadomości, że droga ZSRR to droga zbawienia ludzkości z nieprawości i krzywdy kapitalizmu, że kultura ZSRR dziedziczy wszystko, co ludzkość stworzyła najcenniejszego, że reprezentuje wszystko, co dziś posiada w zakresie etyki i postępu najlepszego. Patriotyzm radziecki jest najściślej spleciony z komunistycznym wychowaniem, któremu służy szkoła i praca, literatura i teatr, którym kieruje partia Lenina — Stalina.

Dzień 7 listopada 1917 r. otworzył nową epokę w dziejach ludzkości.

1917 — 1948, trzydziestojednolecie istnienia ZSRR, stworzyło socjalistyczną gospodarkę, socjalistyczne państwo, socjalistyczną kulturę i nowego człowieka, człowieka epoki socjalizmu.

Dla nas, budujących fundamenty socjalizmu w Polsce, przykład ZSRR, doświadczenie ZSRR staje się drogowskazem i probierzem. W ten sposób

ZSRR staje się potężnym katalizatorem rozwoju społecznego

nie tylko dla nas, zresztą. Wszystkie młode kraje Demokracji Ludowej czerpią jak my z przebogatej skarbnicy dorobku i doświadczenia ZSRR. Ruch robotniczy w krajach imperializmu, ruchy narodowo-wyzwoleńcze w koloniach, emancypacyjne ruchy kobiece i młodzieżowy, światowy ruch zawodowy, postępowe odłamy sztuki i nauki, wszystkie żywe siły świata, wszystkie siły antyfaszystowskię i antyimperialistyczne, wszystkie siły pokoju i postępu widzą w ZSRR naturalnego sojusznika, obrońcę i przywódcę.

ZSRR — zbawca świata przed nocą faszyzmu nie ustaje w walce o ustabilizowanie owoców zwycięstwa, o wykarczowanie pędów faszyzmu, o scementowanie potężnego bloku sił anty-im-

perialistycznych, w którym niepoślednią rolę odgrywają państwa Demokracji Ludowej, w tym rzędzie i Polska. Na widowni międzynarodowej ZSRR nieustąpliwie i niezmordowanie walczy o trwały i sprawiedliwy pokój dla świata, o oparcie międzynarodowego współżycia na zasadach równości i sprawiedliwości. ZSRR trwa jak niewzruszona opoka przeciwko szalejącej w krajach imperialistycznych propagandzie defetyzmu, przeciwko szantażowi bombą atomową, przeciwko niezliczonym prowokacjom imperialistycznym.

ZSRR — obrońca pokoju i sprawiedliwości społecznej

niezawodny przyjaciel Polski Ludowej, wierny obrońca jej praw i interesów na arenie międzynarodowej, nadzieja ludów kolonialnych i uciemiężonych, przykład dla walczącej klasy robotniczej i groźna przestroga dla zdradzieckiej socjal-demokratycznej ekspozytury imperializmu w szeregach klasy robotniczej, wyrósł w ciągu lat powojennych na decydującą potęgę polityczną.

Oto czemu tak gorąco i jednomyślnie ludzie pracy w Polsce świętują dzień 7 listopada, dzień święta państwowego ZSRR, rocznicę Wielkiej Rewolucji Październikowej.

Poz. 187

Z prac i zamierzeń Kuratorium

1. Konferencja Inspektorów Szkolnych.

W dniach 8 i 9 października br. odbyła się w Sępólnie Kraińskim konferencja inspektorów i podinspektorów szkolnych poświęcona omówieniu zagadnień organizacyjnych bieżącego roku szkolnego. Na miejsce Konferencji Kuratorium wybrało Sępólno, gdyż w tej miejscowości odbywały się konferencje przeszkoleniowe w zakresie wychowania fizycznego, w których to konferencjach brała udział część pracowników pedagogicznych inspektoratów szkolnych.

Ob. Kurator Okręgu Szkolnego przeprowadził krytyczną ocenę dotychczasowych prac i poczynań poszczególnych Inspektoratów szkolnych i ich kierowników zwracając szczególną uwagę na bierność wobec dokonywujących się w Polsce przemian i na konieczność aktywizacji mas nauczycielskich w życiu politycznym. Naczelnik Wydziału i Okręgowi Inspektorzy Szkół omówili stan organizacyjny szkolnictwa podstawowowego, szkoły 11-letnie, instrukcją programową i sprawy bieżące kładąc nacisk na wznowienie wymagań od ucznia usprawnienia metod nauczania i wychowania i na dokładną realizację części programu nauczania dotyczącej światopoglądu ucznia.

2. Konferencja nauczycieli szkół specjalnych dla umysłowo upośledzonych.

Kuratorium zorganizowało pierwszą po wojnie konferencję wszystkich nauczycieli szkół specjalnych dla umysłowo upośledzonych. Konferencja odbyła się w Toruniu w dniach od 21 do 23 października br. W konferencji wziął udział ministerialny wizytator szkół, który na konferencji omówił nauczanie metodą ośrodków zainteresowań i zagadnienia organizacyjne szkolnictwa specjalnego w Polsce. Dr Maria Grzegorzewska, dyrektor Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, omówiła początki i rozwój szkolnictwa specjalnego i udzieliła wielu rad i wskazówek opartych na dużym doświadczeniu.

Przeprowadzone w drugim dniu Konferencji lekcje praktyczne dały początkującym w tym dziale pracy nauczycielom przykłady postępowania z dziećmi upośledzonymi umysłowo.

Uczestnicy konferencji przedyskutowali projekty programu nauczania w poszczególnych klasach ze szczególnym uwzględnieniem nauki języka polskiego i matematyki oraz pomocy naukowych.

Konferencja niewątpliwie przyczyni się do usprawnienia pracy w szkołach specjalnych i podniesienia ich poziomu naukowego i wychowawczego.

3. Otwarcie szkoły dla niewidomych w Bydgoszczy.

W trosce o dziecko czterozmysłowe, Kuratorium od 1945 roku zabiegało o odzyskanie zajętego przez Izbę Skarbową budynku szkoły dla niewidomych w Bydgoszczy. Zabiegi te uwieńczone częściowo pomyślnymi wynikami pozwoliły w dniu 16 października br. otworzyć i uruchomić szkołę dla niewidomych. Szkoła posiada internat i jest przeznaczona dla dzieci niewidomych z terenu Okręgu Szkolnego Pomorskiego. Dzieci z innych terenów mogą być przyjmowane w miarę wolnych miejsc w szkole i w internacie.

4. Zakończenie Konferencji w. f. w Sępólnie Kraińskim.

Dnia 16 października b. r. zakończył prace ostatni turnus Konferencji wychowania fizycznego w Sępólnie. W turnusie tym skupiły się w liczbie 90 wychowawczynie przedszkoli. Dalsze szkolenie należało ze względu na warunki atmosferyczne przerwać. W tegorocznym sezonie jesiennym przeszkolono w zakresie w. f. ponad 500 nauczycieli szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego, szkół zawodowych i wychowawczyń przedszkoli.

Zaniedbywana zwykle w szkołach dziedzina wychowania fizycznego powinna w wyniku konferencji stanąć na odpowiednim poziomie.

5. **Jednodniowe Konferencje Kierowników Szkół Podstawowych.**

Kuratorium zamierza w porozumieniu z Inspektoratami Szkolnymi zorganizować w pierwszej połowie listopada b. r. we wszystkich powiatach jednodniowe konferencje kierowników i nauczycieli kierujących szkół podstawowych. Zadaniem konferencji będzie pogłębienie zagadnień ideologicznych i światopoglądowych wśród nauczycielstwa, usprawnienie organizacji szkoły podstawowej, polepszenie jej metod nauczania i wychowania oraz należytego rozumienia obowiązującego programu nauczania.

Administracja Dziennika Urzędowego zawiadamia, że w sprawie nabycia pojedyńczych numerów Dziennika Urzędowego należy zwracać się bezpośrednio do Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu, pl. Bol. Limanowskiego 2, pok. 212. Zaliczkową przedpłatę w wysokości 200,— zł należy wpłacić do P. K. O. Bydgoszcz, nr konta VI-3140 (właściciel konta: Narodowy Bank Polski Oddział w Toruniu) na rachunek żyrowy Wydawnictwa Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego.

Nakładem Wydawnictwa Dz. Urzęd. Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego
Redaktor Stanisław Kubacki, Toruń, Pl. B. Limanowskiego, pokój 211, tel. 235, 236 i 237, w. 4
Drukarnia Publ. Średnich Szkół Zawodowych w Bydgoszczy, ul. Konarskiego 2. E-4815303.
Cena niniejszego egzemplarza 160 zł.

ERRATA

do Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szk. Pom.

Nr. 9 z dnia 1 11. 48 r.

Str. 220 § 8 wiersz 13 zamiast po dziesięciu latach — winno być po dziewięciu latach.

Str. 224 wiersz 9 za Ministra Oświaty zamiast W. Garncarzyk — winno być W. Garncarczyk.

Str. 224 wiersz 20 zamiast obowiązku Powszechnego WSKOW — winno być obowiązki Przewodniczącego W.S-K.O.W. powierzam ob. F. Kozaneckiemu.